

Історії українських заручників Кремля, ув'язнених Російською Федерацією з політичних мотивів

Київ 2020

**Історії українських
заручників Кремля,
ув'язнених Російською
Федерацією
з політичних мотивів**

ЗМІСТ

Вступ: Ситуація з українськими заручниками Кремля на території Росії й окупованих українських територіях Криму та Донбасу.....	4-6
Живі історії: інтерв'ю з рідними людей, які утримуються на окупованих територіях Донбасу, в Криму або на території Російської Федерації.....	8-108
Історія №1. Валерій Матюшенко.....	8
Історія №2. Різа Ізетов.....	9
Історія №3. Сервер Мустафаєв.....	10
Історія №4. Андрій Захтей.....	11
Історія №5. Ігор Кіяшко.....	12
Історія №6. Емір-Усеїн Куку.....	14
Історія №7. Яшар Муєдінов.....	16
Історія №8. Ельдар Кантимиров	17
Історія №9. Станіслав Панченко.....	19
Історія №10. Іван Яцкін.....	21
Історія №11. Різа Омеров.....	23
Історія №12. Олександр Марченко.....	24
Історія №13. Рустем Ісмаїлов.....	26
Історія №14. Айгер Джаппаров.....	28
Історія №15. Віктор Шур.....	30
Історія №16. Шабан Умеров.....	32
Історія №17. Ерфан Османов.....	34
Історія №18. Олександр Шумков.....	36
Історія №19. Віталій Чміль.....	39
Історія №20. Ремзі Бекіров.....	40
Історія №21. Енвер Мамутов.....	42
Історія №22. Юрій Карпов.....	45
Історія №23. Осман Сейтумеров.....	46
Історія №24. Володимир Дудка.....	48
Історія №25. Роман Біленький.....	50
Історія №26. Валентин Вигівський.....	52
Історія №27. Геннадій Лимешко.....	54
Історія №28. Юрій Гордійчук.....	56
Історія №29. Алім Карімов.....	57
Історія №30. Арсен Абхаїров.....	59

Історія №31. Павло Корсун.....	60
Історія №32. Зеврі Абсеітов.....	61
Історія №33. Сергій Ватаманюк.....	63
Історія №34. Ярослав Думчик.....	65
Історія №35. Леонід Крепець.....	66
Історія №36. Айдер Саледінов.....	67
Історія №37. Рустем Сейтхалілов.....	68
Історія №38. Сейтабдієв Сейтвелі.....	70
Історія №39. Нагаєв Руслан.....	71
Історія №40. Меметов Ремзі.....	72
Історія №41. Сейтумеров Сейтумер.....	73
Історія №42. Олена Пех.....	74
Історія №43. Абдуллаєв Теймур.....	75
Історія №44. Сейтосманов Енвер.....	76
Історія №45. Зекір'яєв Сервер.....	77
Історія №46. Гафаров Джеміль.....	78
Історія №47. Абдулкадіров Владлен.....	79
Історія №48. Айвазов Раїм.....	80
Історія №49. Смаїлов Едем.....	81
Історія №50. Коломієць Андрій.....	82
Історія №51 Сейран Салієв.....	84
Історія №52. Ібрагімов Тимур.....	86
Історія №53. Абдуллаєв Узеїр.....	88
Історія №54. Емірусейінов Рустем.....	91
Історія №55. Базаров Фарход.....	93
Історія №56. Яніков Асан.....	95
Історія №57. Абдуллаєв Іззет.....	97
Історія №58. Штибліков Дмитро.....	99
Історія №59. Кашук Денис.....	101
Історія №60. Асанов Марлен.....	103
Історія №61. Аріфмеметов Осман.....	105
Історія №62. Бекіров Акім.....	107

«Сьогодні я вже не просто в тюрмі, а в тюрмі далеко від рідної землі, у депортації на територію агресора. Чесно кажучи, не віриться, що все це відбувається на очах у всього світу ось уже шість років, і ніхто нічого не може вдіяти». — кримськотатарський правозахисник Сервер Мустафаєв, координатор ініціативи «Кримська солідарність».

У 2019 році, після майже дворічної перерви відбулося два великих обміни між Росією та Україною:

- ▶ 7 вересня 2019 року звільнено 35 українських політв'язнів з території Росії та окупованого Криму, серед яких письменник і режисер Олег Сенцов, журналіст Роман Сущенко, кримський фермер Володимир Балух, студент Павло Гриб.
- ▶ 29 грудня 2019 року звільнено 81 українського полоненого з території окупованого Донбасу, серед яких журналіст і письменник Станіслав Асєєв, військовослужбовець Сергій Глондарь, медсестра Марина Чуйкова, викладач філософії і блогер Олег Галазюк.

Однак обіцяного обміну «всіх на всіх» не відбулося.

Росія продовжує утримувати близько 99 українських політв'язнів на своїй території та території окупованого Криму. Тільки за офіційними даними близько 243 військовополонених і цивільних заручників знаходяться в ув'язненні на території окупованого Донбасу, яку де-факто контролює Росія. У порушення всіх норм міжнародного права за ґратами перебувають цивільні журналісти Тимур Ібрагімов, Марлен Асанов, Сейран Салієв, Ремзі Бекіров, Руслан Сулейманов, Осман Аріфмететов та Рустем Шейхалієв та інші.

«“Політв'язень” — тепер звичне слово. Воно всюди. У новинах і розмовах. Мій брат Денис Кашук народився в Криму і майже все життя живе там. Зараз він ув'язнений. На нього тиснуть, його шантажують. Він відмовляється від незалежного адвоката. І живе життям, про яке я знаю тільки з новин» — журналістка і поетеса Олена Гусейнова, сестра заарештованого в грудні 2019 року Дениса Кашука.

Росія використовує незаконне утримання громадян України:

- ▶ як спосіб формування «образу ворога» та поширення фейкових новин російської пропаганди в Російській Федерації та за її межами;

- ▶ як технологію ведення війни з метою придушення ненасильницького опору на окупованих українських територіях;
- ▶ як ресурс для шантажу української влади з метою домогтися своїх політичних цілей: передачі Росії ключового свідка у справі збитого «боїнга» МН17, звільнення бійців спецроты, обвинувачених у розстрілі беззбройних людей на Майдані, зміни Конституції України, визнання суб'єктності створених Росією донбаських республік, введення повної амністії для військових злочинців тощо.

Насправді заручниками Кремля є всі 5,5 мільйона людей, які проживають на окупованих Росією українських територіях Криму та Донбасу. Після кожного обміну відбуваються нові арешти. Тому кількість ув'язнених постійно зростає.

«Коли вас б'ють тесаком, б'ють по тімені, електрикою — організм кричить: «Зроби все, що завгодно, щоб це зупинити» ... Як мені потім говорили, мене допитували в найпростішому варіанті. Людам доводилося проходити через більш жорстокі речі». — журналіст і письменник Станіслав Асєєв, автор публікацій на Радіо Свобода, звільнений у грудні 2019 року.

«Коли я зайшла в камеру, там не було ані вікон, ані якогось виходу. На підлозі стояли два бутлі з кров'ю. І дошки були вимазані кров'ю. Було видно, що людину, яка знаходилась тут напередодні, довго катували, і вона справляла малу нужду кров'ю. Я лежала на цих дошках і молилася не за те, щоб вийти звідти, а за те, щоб мене розстріляли». — медсестра Марина Чуйкова, звільнена в грудні 2019 року.

Люди на окупованих територіях не мають жодних можливостей для захисту своєї свободи, здоров'я та життя від політичних переслідувань. Про які правові гарантії може йти мова, коли до них не має доступу навіть Міжнародний Комітет Червоного Хреста?

Зараз перед незаконно ув'язненими людьми стоїть складне завдання — дожити до моменту звільнення. Багато хто з них регулярно піддаються тортурам або жорсткому поводженню, роками не отримують медичної допомоги, перебувають у повній ізоляції від зовнішнього світу.

«Я просила мене не бити, говорила, що вагітна. Вони сказали, що дуже добре, якщо укропська дитина помре... Били по всіх частинах тіла. Об мене гасили «бички». Мені через те, що я дивилася і кричала, коли били інших, зав'язали скотчем очі. Я на той момент була на третьому місяці вагітності, і в результаті побиття у мене почалася кровотеча». — із правозахисного

звіту «Ті, хто пережив пекло: свідчення жертв про місця незаконних ув'язнення на Донбасі».

«Це було б справедливо — покарати його [Путіна] за злочини проти України, проти самої Росії, проти Молдови, злочини проти Грузії, проти громадян Європи». — письменник і режисер Олег Сенцов, лауреат Сахаровської премії, звільнений у вересні 2019 року.

У такій ситуації часто єдиним механізмом захисту заручників Кремля є постійний тиск міжнародної спільноти на президента Російської Федерації Володимира Путіна.

Автор: Олександра Матвійчук.

За редакцією українською: Тетяни Жук.

**Живі історії: інтерв'ю
з рідними людей,
які утримуються
на окупованих
територіях
Донбасу, в Криму
або на території
Російської Федерації.**

Історія №7. Валерій Матюшенко

«До того, як він зник, ми завжди були разом. Я навіть подумати не могла, що цієї людини не буде поряд. Але коли це сталося, я зрозуміла, що дуже сильно його люблю, дихати без нього не можу. І за ці три роки чим далі, тим більше я передивляюся наші відео домашні, розумію, що так боюся його втратити. Тому вигризаю його, борюсь всіма силами, хоча вони вже часом покидають. Але поки я дихаю, буду просто вигризати».

Це історія музиканта Валерія Матюшенко, який був арештований т.з. МГБ ДНР у липні 2017 року в Комсомольську. Прямо в центрі міста йому одягли мішок на голову, заламали руки і затягли в машину. У березні 2018 року засудили на 10 років позбавлення волі за шпіонаж. Зараз він у 32 Макіївській колонії. Увесь цей час його дружина Тетяна бореться за його звільнення. У цьому пості наведені прямі цитати із її розмови з волонтерами кампанії #PrisonersVoice.

«Він 10 місяців перебував у «Ізоляції». Я вже говорила з хлопцями, які вийшли. Кажуть, що Валера пройшов дуже сильні тортури. У нього проукраїнська позиція, і він її ніколи не змінить. Його підключали до електричного струму, у нього зламані ребра. Хлопці казали, що вони його будили, бо дихання майже не було. На той момент я передавала йому постільну білизну через МГБ, вони і про це згадали: «Ми прямо замотували його в ці простирадла, щоб йому якось легше було». Він просто дивом вижив. Можливо тому, що я стояла на колінах у цей момент і просила Бога, щоб він тільки вижив. Я розуміла, що його вбивають».

Зараз про стан Валерія відомо мало. Після катування він має серйозні проблеми із здоров'ям, щитовитка не працює, рідні підозрюють онкозахворювання. Оскільки лінія розмежування через пандемію коронавірусу закрита, передати ліки та продукти просто неможливо.

«Сказали, що він дуже схуд. Минулого місяця хотіли передати продукти, бо в них там навіть цукру немає. Те, що їм дають, їсти неможливо. Зараз і чай, і мед, і варення — усе закінчилося, нічого немає».

Ми запитали Тетяну Матюшенко, як нам пояснити людям, чому так важливо підтримувати полонених та політв'язнів та поширювати інформацію про них.

«Я навіть не знаю відповіді на це питання. Для мене сім'я завжди була сенсом життя, і наразі мене позбавили цього сенсу. Я прошу людей допомогти мені повернути сенс життя. Я ніколи не могла подумати, що таке може трапитися зі мною. Це як страшний сон. Я мрію прокинутися, і щоб усе це було неправдою».

На самому початку розмови ми попросили Тетяну розказати найяскравіший спогад про свого чоловіка.

«Я згадую, коли перед війною він поїхав рано вранці за водою. Я прокидаюся, а переді мною стоїть великий букет польових квітів різних, а він стоїть на колінах і говорить: «Я тебе люблю». Завжди було багато квітів, багато різних привітань, але чомусь саме цей момент найбільше запам'ятався. Але все це припинилося, коли почалась війна».

Історія №2. Різа Ізетов

«Коли чоловіка забирали, чотирирічна донька запитала, куди він їде. Різа відповів, що поїде далеко-далеко працювати, заробить багато грошей і повернеться додому. І коли ми вийшли з будинку, один із цих ФСБешників повернувся до дитини і сказав: «Ми забираємо твого батька до в'язниці. Ти його більше ніколи не побачиш», — згадує Зейнеб Язиджієва, дружина політв'язня Різи Ізетова у розмові з волонтерами кампанії #PrisonersVoice. — **І досі, коли дитина бачить їх або поліцію десь в місті, сильно лякається і питає: «Мамо, знову за кимось прийшли? Ще когось будуть забирати?»».**

Різа Ізетов — правозахисник та активіст ініціативи «Кримська солідарність». Був затриманий окупаційною владою 27 березні 2019 року під час масових обшуків та арештів кримськотатарських активістів. Він — один із фігурантів «справи Хізб ут-Тахрір» (друга сімферопольська група), яким інкримінують «організацію діяльності терористичної групи» та «участь в діяльності терористичної організації». Різи Ізетову загрожує від 20 років до довічного ув'язнення.

Коли проходив той обшук і арешт Різи, згадує Зейнеб Язиджієва, вона була на восьмому місяці вагітності. Зараз сину вже більше року, він ще ні разу не бачив батька, а батько — його. Лише на фотографіях.

«Вони прийшли до нас о п'ятій ранку, почали ломитися у вікна, в двері. Чоловік попросив зачекати, щоб жінки вдягнулися, — згадує той день Зейнеб. — До нас увійшло десь 17 силовиків в масках і з автоматами. Почали все розкидати. Ми з чоловіком якраз збиралися переїжджати й всі речі вже були спакзовані у коробки. Я просила, щоб вони обережніше це робили, бо речі, бо посуд. Вони мене не послухали, почали все розкидати, навіть дитячі іграшки».

На життя Різа Ізетов заробляв ремонтом лічильників. Коли в Криму почалися переслідування кримських татар, почав займатися правозахисною діяльністю. **«Приходив до будинків, де проводилися обшуки, потім почав ходити на суди і, маючи юридичний диплом, поступово почав захищати людей. За ним**

стежили, він помічав, що за ним тижнями їздила одна й та ж машина. У нас навіть мітка була на паркані», — розповідає Зейнеб Язиджієва.

Зараз Різа Ізетов перебуває у сімферопольському СІЗО №1. **«Пише в листах, щоб великі передачі не робили, бо людей багато, камери майже не провітрюються, холодильник немає, тож їжу немає де зберігати, вода — через раз, таргани, на прогулянку виводять рідко,** — продовжує Зейнеб. **— На здоров'я не жаліється. Він у мене здоровий чоловік. Хоча в СІЗО умови жахливі».**

Найяскравішим спогадом Зейнеб називає своє весілля з Різою. Розповідає, що до арешту вони прожили разом лише рік. **«Потрібно розуміти, що з нами поводяться незаконно. Наші чоловіки ні в чому не винні. Вони звичайні люди»,** — говорить Зейнеб.

Історія №3. Сервер Мустафаєв

«Сервер у нас дуже добра, щира, справедлива людина. Де б він не вчився, де б не працював, ми завжди чули лише слова поядки, завжди пишалися ним, — розповідає Венера Мустафаєва, мама політ'язня Сервера Мустафаєва. **— Дуже образливо, що таких хлопців звинувачують у тероризмі. Тероризм і Сервер — взаємовиключні. Він завжди робив людям добро, завжди був дуже чуйним. Коли тут почалися всі ці репресії, обшуки, він завжди намагався прийти людям на допомогу».**

Рівно два роки тому — 21 травня 2018 року — окупаційна влада Криму затримала кримського правозахисника, координатора ініціативи «Кримська солідарність» Сервера Мустафаєва. Йому загрожує від 10 до 20 років ув'язнення — Сервера, як і більшість ув'язнених кримських татар, звинувачують у «тероризмі» і «спробі насильницького захоплення влади». Він є фігурантом другої Бахчисарайської «справи Хізб ут-Тахрір».

«Ми ніколи в житті не забудемо той день. Це було дуже страшно. Вони прийшли о 6 ранку, хотіли виламати нам двері, увірвалися, провели обшук і забрали Сервера, — задує Венера Мустафаєва. **— Що людина мала зробити, щоб до неї в дім увірвалися люди в масках і з автоматами? Сервер нічого погано не зробив. Це були чергові репресії проти нашого народу, проти кримських мусульман».**

Сервер Мустафаєв працював виконавчим директором в одній із фірм у Севастополі. Коли в Криму почалися переслідування кримських татар, ходив на суди, знімав їх, поширював інформацію в інтернеті, допомагав родинам ув'язнених кримських татар, займався міжнародною адвокацією — хотів, щоб світ дізнався, що насправді відбувається в окупованому Криму.

Зараз Сервер перебуває в СІЗО №1 в Ростові-на-Дону. Триває розгляд його справи в суді. Amnesty International визнали його в'язнем совісті та політв'язнем, а журналістська спільнота — своїм колегою. Вдома на нього чекають дружина і четверо дітей. На момент арешту Сервера його наймолодшій дитині було два місяці.

«Діти ростуть без батька — на це боляче дивитися. Вони постійно запитують, коли приїде тато. Обіцяємо, що він скоро повернеться. Нам усім дуже його не вистачає, — говорить матір політв'язня. — Наші хлопці досі доводять, що вони ні в чому не винні, що вони гідні сини нашого народу, що вони — наша гордість. Ми пишаємося ними. Але поки що справедливість не перемогла. Ми дуже хочемо, щоб Сервер повернувся додому. І ми дуже хочемо, щоб люди підтримали і допомогли нам у цьому».

«Наші хлопці сидять лише за те, що проявляли солідарність і допомагали іншим. За те, що говорили правду», — звертається Венера Мустафаєва.

Історія №4. Андрій Захтей

«Найяскравіший спогад, пов'язаний з чоловіком, — це народження нашої донечки, яку ми дуже чекали. Коли чоловік забирав нас з пологового, коли побачив дочку, її лице, то аж розплакався. Це було так приємно й хвилююче», — згадує Оксана Захтей, дружина Андрія Захтея, фігуранта справи так званих «українських диверсантів».

У серпні 2016 року ФСБ Росії оголосила про затримання в анексованому Криму групи «українських диверсантів», які нібито готували на півострові теракти на об'єктах туристичної та соціальної інфраструктури. За твердженням російських спецслужб, під час захоплення українців біля селища Суворове, де нібито була схованка з речами, загинули двоє російських офіцерів. Затриманих — Євгена Панова і Андрія Захтея — спочатку тримали в московському СІЗО в Лефортово, але згодом повернули до Криму. Влада України називає звинувачення на адресу українців провокацією російських спецслужб.

Зараз Андрій Захтей відбуває покарання у Сімферополі, у виправній колонії строгого режиму №1. Він підписав досудову угоду зі слідством, його засудили до 6 років і 6 місяців колонії суворого режиму і штрафу 220 тисяч рублів (близько 105 тисяч гривень).

До арешту Андрій Захтей жив у Євпаторії, працював таксистом і організував перевезення людей, зокрема возив туристичні групи Кримом. Також часто їздив до Москви, де працював будівельником.

Під час затримання Андрія били і катували. **«Знущалися не лише фізично, а й морально. Вивозили його копати собі яму, піднімалися з ним**

на вертольоті їй обіцяли, що зараз він політає. У нього є шрами на руках, на лиці й на потилиці. Він отримав прикладом, то в нього велика вм'ятина на черепі й зараз його турбують головні болі, ребра теж були зламані. Це те, що я знаю, а я здогадуюся, що він не розповідає мені всього», — говорить Оксана Захтей.

Вона розповідає, що без чоловіка їй дуже важко. *«Я без нього, як без правої руки. Андрій був для мене всім: і опорою, і підтримкою. А тут ще й дитина маленька. Вона, можна сказати, батька і не пам'ятає. Вісім місяців було дочці, як чоловіка заарештували, а зараз їй — чотири з половиною роки. Я одразу замовила наш сімейний портрет, то дочка так і росла з портретом, бо зв'язку з Андрієм місяцями взагалі не було. Хоча я до слідчого писала, щоб хоч один дзвінок на місяць мені дозволив, але не дозволяли, — розповідає дружина Андрія Захтея. — Ми втратили все. Усі наші заощадження, машину і дім конфіскували. У нас все забрали. Так що з Криму у своє рідно місто я приїхала з однією валізою, винайняла кімнату й так ми з дочкою живемо. Дуже важко нам».*

Говорить, що на родичів політв'язнів мало хто звертає увагу. Саме тому вони запустили флешмоб «Пане Президенте, поговоріть із нами».

«На пресконференції Володимир Зеленський говорив, що після закінчення карантину, можливо, буде обмін політв'язнів. Але нічого конкретного не сказав. І ми, родичі політв'язнів, поїхали на акцію: стали під Офісом Президента й надіялися, що хтось до нас вийде і розповість, коли цей обмін буде і що саме для нього робиться. Бо ми його вже дуже довго чекаємо, а під час епідемії коронавірусу всі ще й стурбовані, щоб наші політв'язні вижили, бо там, як розумієте, і медицина ніяка, й засобів захисту теж особливо немає. Ми дуже налякані цією ситуацією. Але до нас так ніхто і не вийшов», — розповідає Оксана Захтей.

«Хочеться, щоб більше людей звертали увагу на проблему політв'язнів, знали про неї. Бо часом дехто думає, що вже всіх обміняли і повернули додому, але це не так. Дехто пише нам агресивні коментарі, наприклад, коли ми вийшли на акцію під Офіс Президента, то писали, що ми аферисти. Хочеться, щоб люди не були байдужими», — говорить Оксана Захтей.

Історія №5. Ігор Кіяшко

«У мене дуже багато хороших спогадів, пов'язаних із чоловіком. Але найсильніший спогад, звичайно, це коли я народжувала дитину, а він був поряд зі мною, коли з'явився наш синочок», — згадує Марина Кіяшко, дружина політв'язня

Ігоря Кіяшка, засудженого Російською Федерацією начебто за «шпигунство на користь України».

Ігор Кіяшко родом з Полтавської області, працював адвокатом. Російські спецслужби затримали його 10 квітня 2018 у Нижньому Новгороді, куди чоловік приїхав по ліки для свого сина. Спочатку Ігоря звинуватили у тому, що він нібито намагався купити в РФ та вивезти до України деталі до двигунів винищувачів МіГ-29, а також секретну документацію. А потім — у шпигунстві на користь України.

«За ці два роки я жодного разу до нього не їздила через погрози, що можу звідти не повернутися, — розповідає Марина Кіяшко. — Тому про обставини затримання знаю лише те, що писали про це у пресі».

Марина розповідає, що спочатку ФСБ надала Ігорю свого адвоката, а вже у червня Марині вдалося найняти для чоловіка іншого захисника. І вже тоді — через адвоката — вона змогла більше дізнатися про те, що з сталося з Ігорем.

«Звичайно, його били при затриманні. Потім йому два-три рази щотижня вдягали мішок на голову і кудись вивозили, де також сильно били. Били так, що він втрачав свідомість, але його обливали водою і знову били, — розповідає дружина політв'язня. — Ще йому робили так званий «стакан», це, як я розумію, така залізна «шапка», в якій складно дихати і неможливо рухатися, бо вона дуже вузька. І ти цілий день змушений стояти у цій «шапці». Ігор — високий, широкоплечий, йому було дуже важко витримувати все це. У нього гіпертонія, а у в'язниці йому поставили ще діагноз — тромбофлебіт, такого в нього не було, це знущання і побиття дали так великі ускладнення».

У грудні 2018 року російський суд виніс Ігорю Кіяшко вирок — 8 років колонії суворого режиму. Марина сподівається, що буде обмін і її чоловік повернеться додому швидше. Але поки що, розповідає, родичам політв'язнів ніхто нічого не пояснює — чи буде обмін найближчим часом, коли він буде, що для цього робиться, на що взагалі сподіватися близьким та рідним політв'язнів.

«Зараз ми всі, рідні політв'язнів, спілкуємося щодня. Бо це — наша спільна біда. Ми не розуміємо, що нам робити. Ми в дуже складному становищі. Хочеться просто великої підтримки — з боку журналістів, з боку нашої влади, щоб вона дотримувалася своїх обіцянок. Хай нам скажуть, на якому етапі перемовини, чи буде якийсь обмін — щоб ми просто розуміли ситуацію. Бо зараз нас тримає лише надія», — говорить Марина Кіяшко.

Розповідає, що їй дуже важко без чоловіка. **«Я лишилася з маленькою дитиною, поряд тільки моя мама. Сину вже 2,5 роки, він сумує за татом і чекає на нього, ставить багато питань. А тато все не вертається додому», — розповідає.**

«Найбільше багатство — коли рідні поруч. У тому, щоб просто набутися поряд зі своїми рідними та коханими людьми. І найголовніше

зараз — повернути їх додому, бо це такий біль, коли вони десь далеко й ми нічого не можемо з цим зробити». — говорить Марина Кіяшко.

Історія №6. Емір-Усеїн Куку

Дата арешту: 11.02.2016

Звинувачення: Участь у діяльності терористичної організації та підготовка до насильницького захоплення влади.

Вирок суду: 12 років колонії суворого режиму.

На нього чекають: Дружина Мер'єм, син Бекір та донька Сафіє.

Мер'єм Куку, дружина незаконно ув'язненого у так званій «терористичній» справі Емір-Усеїна Куку, говорить про нього як про дуже дипломатичну людину, уважного чоловіка та люблячого батька.

«Коли ми познайомилися з Емір-Усеїном у 2004 році, я закінчувала університет у Сімферополі, а він уже працював і дотримувався всіх традицій ісламу, — розповідає Мер'єм. — Я теж дотримувалася всіх традицій, але не могла наважитись одягнути хіджаб. І тоді він мене познайомив з дузайнером одягу Халіде Чілінгіровою. Ми пішли в магазин тканин і вона підбрала мені всі відтінки кольорів, що найкраще мені пасували... Це показало мені, наскільки Емір-Усеїн був уважним до всіх моїх потреб».

Так само індивідуально Емір-Усеїн підійшов до вибору архітектурного проєкту будинку для своєї сім'ї, врахувавши всі побажання дружини. **«У нас був настільки оригінальний проєкт, що після цього наш син Бекір навіть хотів стати архітектором, — згадує Мер'єм. — Хоча зараз, з огляду на обставини, він уже хоче стати юристом і правознавцем».**

Кримський татарин Емір-Усеїн Куку народився 26 червня 1976 року у Новоросійську Краснодарського краю (зараз — Російська Федерація) у сім'ї активістів кримськотатарського національного руху. Має економічну і незакінчену юридичну освіту. Працював в економічній сфері, зокрема, у будівельній компанії. Після анексії Криму був інспектором економіки при Ялтинській міській адміністрації.

Переслідування Емір-Усеїна почалися у 2015 році з побиття і невдалої спроби викрадення. Після цього його кілька разів викликали на допити. Попри це, виїжджати з Криму він відмовлявся.

«11 лютого 2016 року дуже холодного ранку ми прокинулися від надзвичайно гучного тупотіння, — згадує Мер'єм. — Люди, які прийшли, почали дуже сильно бити у наші двері. Але двері виявилися міцними і їх не вдалося

виламати, хоча частина стіни все ж таки випала». Увірвавшись до будинку, нападники забрали Емір-Усеїна і провели ретельний обшук у домі.

«Ми чекали на щось подібне. У нас зараз багато хто чекає, дівчата лягають спати в оязі, поруч кладуть хустку. Бо знають, що за їхніми чоловіками можуть прийти у будь-який момент», — говорить Мер'єм Куку.

Представники російських силових структур обшукали всю квартиру, не знайшли нічого забороненого і вилучили лише кілька книжок, які згодом повернули. Загалом у той день у сім'ях кримських татар було 12 обшуків.

За словами Мер'єм Куку, родичі арештованих кримських татар у Криму вже стали однією великою родиною. **«Це щастя, що ми є одне в одного,** — говорить вона. **— Коли я вперше потрапила на засідання суду, я взагалі не знала, що робити. Я наче кудись впала, наче мене катаapultували. І добре, що коли я перший раз поїхала до суду з сином Бекіром о третій ночі, щоб передати продукти і речі для Емір-Усеїна, мені теж допоміг співвітчизник».**

В СІЗО Емір-Усеїна не били, але родичів допускати не хотіли. Як і інших заарештованих кримських татар, його на один місяць примусово відправили на психіатричну експертизу до лікарні у Сімферополі. **«Це вже стандартна процедура для всіх заарештованих за «терористичною» статтею кримських татар,** — говорить Мер'єм. **— Крім того, Емір-Усеїн і Муслім Алієв, що теж проходив у ялтинській справі Хізб ут-Тахрір, постійно перебували в ізоляції».**

«Терористична» стаття, за якою кримських татар звинувачують у причетності до організації Хізб ут-Тахрір (діяльність якої заборонена в Росії, хоча дозволена в Україні та інших європейських країнах), передбачає, щоб їх утримували у СІЗО по одному або по двоє під відеонаглядом. Фактично це тюрма у тюрмі.

«Коли мого чоловіка перевели до Новочеркаська, він там сидів три місяці в одиночній камері, — розповідає Мер'єм. **— Тоді я вперше привезла гітей до нього в Росію, щоб його підтримати. Хоча, Емір-Усеїн сам нас усіх підтримує: в усьому намагається знаходити плюси, скрізь шукає сенс і особливе значення».**

12 листопада 2019 року за вироком російського суду Емір-Усеїн отримав 12 років позбавлення волі. 25 липня 2020 відбулося повторне засідання суду, на якому клопотання про апеляцію повністю відхилили.

Зараз Емір-Усеїн перебуває в ув'язненні у місті Салават, Башкортостан, що розташоване у 200 км від Уфи. За роки тюрми його здоров'я серйозно погіршилося: є проблеми з печінкою, нирками, кістками, суглобами. **«Умови перебування у тюрмі нелюдські,** — говорить Мер'єм. **— Повна антисанітарія, жодної медичної допомоги. Ніхто не звертає уваги на скарги ув'язнених».**

Через те, що у Салаваті дуже холодно, одного разу під час ранкової зарядки Емір-Усеїн попросив дозволити робити вправи у приміщенні. За це його на 15 днів помістили до штрафного ізолятора.

Мер'єм Куку пишається своїм чоловіком за те, що він не пішов на змову ні з силовими структурами Російської Федерації, ні з власним сумлінням.

«Я дуже вдячна за те, що стільки людей в Україні допомагають нам у цій ситуації, не забувають про нас, кримських татар. Те, що відбувається зараз у Криму, — це абсолютно політичне замовлення. Головне у цій ситуації — не мовчати. Бо така несправедливість руйнується якраз сміливістю людей говорити правду про те, що відбувається», — звертається до всіх небайдужих Мер'єм Куку.

Історія №7. Яшар Муедінов

«Коли ми з Яшаром познайомилися, у нього були діти від першого шлюбу і у мене була дитина. І мене образу вразило його ставлення до дітей. І те, як він загалом по-доброму ставиться до інших людей. Це в ньому захоплює, — розповідає Найле Муедінова, дружина активіста громадського об'єднання «Кримська солідарність» Яшара Муедінова, політв'язня, фігуранта так званої «другої сімферопольської групи» у «справі Хізб ут-Тахрір». — **Яшар — дуже чуйна людина. Він ніколи не проігнорував жодного прохання про допомогу. Родичі завжди могли на нього покластися. Яшар допомагав сім'ям ув'язнених, робив передачі в СІЗО».**

Яшара Муедінова, спеціаліста з будівництва залізниць і батька 8 дітей, затримали 27 березня 2019 року під час масових обшуків у кримських татар, влаштованих російською окупаційною владою. Тоді російські силовики затримали 24 активістів, яких звинувачують в участі у забороненій у Росії й анексованому нею Криму організації «Хізб ут-Тахрір».

Яшару загрожує до 20 років ув'язнення — його звинувачують у «тероризмі» та «приготуванні до насильницького захоплення влади». Сам політв'язень переконаний, що це — політичне переслідування кримських татар.

«Яшара затримали 27 березня. Це була 6 ранку, ми ще всі спали. Почули сильний стук у вікна та двері — чоловік відчинив. У нас відразу забрали всі засоби зв'язку, щоб ми не могли ні з ким зв'язатися. Під час обшуку вони все перевернули. Спочатку згребли всю літературу, тоді її посортували і забрали всі ісламські книги. Забрали також всю техніку. Запитали наприкінці, чи є ще телефони, — і син витягнув і віддав свій. Тому що ми вчили дітей, що треба завжди бути чесними», — згадує той день Найле Муедінова

Розповідає, що через кілька днів після арешту Яшара разом з іншими затриманими кримськими татарами вивезли у невідомому напрямку.

«Це були дні невідомості — ми не знали, куди їх перевели, куди вони поїлися. І лише через кілька днів дізналися від адвокатів, що Яшара перевели в місто Шахти, що в Ростовській області, — згадує Найле. — Що з ним було і в яких умовах він утримується, — я не знала, у мене не було з ним пів року абсолютно ніякого зв'язку. І адвокатка не могла до нього швидко потрапити, тому що це далека дорога. Лише листи писали одне одному. Півмісяця лист йде туди, пів місяця назад. В листах чоловік писав нам настанови триматись і не опускати руки».

Яшар Муедінов зараз на завершальному етапі примусової судово-психіатричної експертизи. По суті, він перебуває у багатотижневому психіатричному ув'язненні. Міжнародні правозахисні організації виступили із заявами, в яких засуджують широке використання Росією каральної психіатрії в анексованому Криму проти незгодних з анексією жителів півострова.

У Яшара, розповідає дружина, в ув'язненні погіршилося здоров'я. «У нього набрякають ноги, він не може довго стояти. Має проблеми зі шлунком. Є головний біль і біль в спині. На свій ризик купуємо ліки і відправляємо йому, займаємося самолікуванням», — розповідає Найле.

Говорить, що без чоловіка родині дуже складно.

«Але в мене багато дітей, тож потрібно триматися. Під час обшуку дорослі діти плакали, а середня дочка впродовж двох місяців щовечора гірко плакала, що хоче до тата. Разом з нею починала плакати і молодша дитина. Я ж можу собі дозволити поплакати вночі, коли діти не бачать, — розповідає Найле Муедінова. — Добре, що старшій доньці вже 19 років і вона приглядає за молодшими, коли мені потрібно займатися документами і передачами. Дуже допомагає наша віра і колосальна підтримка людей. Це дає сили».

«Це неправильно, коли людину без доказів обвинувачують у серйозних речах. На всі прохання про побачення — отримуємо відмову. Але ж бачити свого батька — це право дитини. Та й з погляду людяності не можна утримувати людей в таких поганих умовах», — говорить Найле.

Історія №8. Ельдар Кантимиров

«У жовтні 2017 року, після масових арештів, мій чоловік виходив з одиночним пікетом «Кримські татари — не терористи». Через два дні після цього він зібрав нашу сім'ю і сказав: «Я думаю, найближчим часом в нашому домі будуть обшуки, прийдуть озброєні люди, слідчі. І я прошу,

щоб ви під час цих заходів не плакали і поводитися хоробро». На той час старшим дітям було 8 і 6 років, вони здивовано запитували, чому в нас буде обшук. І чоловік їм пояснив: зараз такі часи, коли людей переслідують за їхні позицію і погляди, і, можливо, його теж заберуть, тож наша сім'я має бути до цього готовою», — згадує Ельвіна Кантимирова, дружина кримськотатарського громадського активіста Ельдара Кантимирова, звинуваченого окупаційною владою Криму в «тероризмі».

Через кілька тижнів після тієї родинної розмови у їхньому домі відбувся перший обшук.

«Було дуже багато людей з ОМОНу, слідчі. Люди з автоматами зайшли в дитячу кімнату, діти на них дивилися і не плакали — так на них вплинула розмова з батьком. Через півтора роки у нас відбувся другий обшук — і чоловіка забрали. І тоді діти теж поводитися без істерик, бо батько підготував їх до цього, — розповідає дружина політв'язня. — Він знав на якому він шляху, чим ризикує, але це все одно не вплинуло на його позицію. Він все одно ходив на суди. І коли забирали його найкращих друзів, я подумала, що скоро прийдуть і за ним».

10 червня 2019 року в Криму пройшло вісім обшуків в Алуштинському і Білогірському районах Криму, були арештовані вісім кримських татар, серед яких і Ельдар Кантимиров. Їх усіх звинувачують у членстві в забороненій в Росії організації «Хізб ут-Тахрір», інкримінують «організацію діяльності терористичної організації і участь в діяльності такої організації». Зараз у справі Ельдара Кантимирова завершилося попередня слідство, далі — суд. Ельдару загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком до 20 років.

Ельдар Кантимиров — батько чотирьох дітей. Найстаршому сину — 11 років, наймолодшій доньці — два роки. До арешту мав невеликий бізнес з торгівлі сувенірами. Увесь вільний час чоловік віддавав вихованню та освіті дітей. Сам Ельдар Кантимиров за освітою — арабіст. Закінчив Київський Ісламський університет, проходив практику в єгипетському університеті Аль-Азхар. У шкільні роки був чемпіоном Криму, а також призером чемпіонату України з боксу. Родина Ельдара — з депортованих, лише у 1992 році змогла повернутися до Криму.

З 2014 року Ельдар почав займатися громадською діяльністю — відвідував судові засідання і обшуки за політично вмотивованими справами, виходив на одиночні пікети, надавав підтримку сім'ям політв'язнів. Піддавався постійному переслідуванню і тиску з боку правоохоронних органів.

«Коли затримали Ельдара, наймолодшій донечці було лише десять місяців. Вона знає батька лише по фотографіях, без нього почала ходити і говорити. Це дуже важко морально, — розповідає Ельвіна Кантимирова. — Нам його дуже не вистачає. Дітям розлука дається важко, адже вони багато часу проводили з батьком. І я звикла бути за спиною чоловіка. Він — гарний сім'янин».

Розповідає, що після арешту Ельдара їй довелося вирішувати багато побутових проблем, з якими вона раніше навіть не стикалася, бо ними займався чоловік. **«Мій чоловік топив піч, а я навіть не знаю, як правильно її розпалювати. Після його арешту грузі зробили нам електричне опалення, щоб ми були в теплі, й в інших побутових речах нам теж допомагали. Але те, що нам не вистачає нашої рідної людини, — ніяк не змінити»,** — говорить Ельвіна.

За інформацією правозахисників, вже в ув'язненні в Ельдара Кантимирова виявили першу стадію хвороби Паркінсона. В умовах СІЗО загострилася і хвороба нирок.

«Там ніхто ніякої профілактики, оглядів, лікування ув'язненим не надає. А в тих умовах можна захворіти будь-чим. Догати до цього психологічний тиск, кисневе голодування, відсутність сонячного світла, погане харчування, — перераховує Ельвіна Кантимирова. — **Чоловік нам рідко щось розповідає про випробування, які випали на його долю. Але, наприклад, через адвоката ми дізналися, що взимку кілька місяців його камера не опалювалася, було дуже холодно».**

«Я би сказала кожній людині, що мій чоловік не вчиняв злочину. Усі ці засуджені люди — небайдужі, вони з числа активістів та громадянських журналістів, які допомагали сім'ям засуджених, які заважали російським силовикам творити беззаконня. Українська держава має боротися за кожного громадянина і робити все можливе не лише для їх звільнення, а й повного зняття з них звинувачень. Кожна людина має зрозуміти, що в тюрмі зараз — невинні люди, — говорить Ельвіна Кантимирова. — **І вся наша надія зараз на суспільний інтерес, на людей, які не бояться висвітлювати правду і говорити про те, що зараз відбувається в Криму».**

Історія №9. Станіслав Панченко

20-річний Станіслав Панченко, боєць 58-ї окремої мотопіхотної бригади Сухопутних військ ЗСУ, зник у зоні бойових дій на Донбасі в ніч з 17 на 18 січня 2019 року. Він був на посту, коли зв'язок із ним обірвався.

«Напередодні зникнення ми з ним розмовляли по телефону й у нас обірвався зв'язок. Я Через деякий час я йому знову передзвонила, але зв'язку не було. Мобільний був виключений. Я почала дзвонити до його керівництва, до хлопців, щоб дізнатися, чому зник зв'язок і де Стас. Головний сказав, що не знає, куди зник Станіслав, що його ніде немає і зранку буде видно, де він і що з ним, — розповідає Валентина Панченко, мати зниклого бійця. — **Я всю ніч що дві години йому дзвонила, питала, чи не знайшли мого сина. Поки була ніч — а того року випало багато снігу і було дуже холодно,** — сина ніхто не шукав, пошуки розпочали лише наступного дня».

Валентина Панченко згадує, що командування бригади озвучувало їй різні версії зникнення сина.

«То він посварився із кимось і кудись пішов, то його викрали, то він не прийшов на пост. Я їх слізно просила, щоб допомогли у пошуках, щоб звернулися до вищого командування. Але мені відповіли, що нічим допомогти не можуть. Тоді ми самі почали пошуки. Допомогали, звичайно, різні організації, і нашій районній голова, і районний комісаріат, і наш голова поліції. Дякую їм за це», — згадує Валентина Панченко.

А через три доби бойовики «ДНР» заявили, що Станіслав потрапив до них у полон. Вони виклали відео, де український військовий нібито зізнається, що з власної волі перейшов на сторону бойовиків. Тоді ж командування 58-ї ОМПБр заявило, що трьох днів, що минули з моменту зникнення Станіслава, достатньо для того, щоб змусити бійця зробити подібне «зізнання». У бригаді нагадали, що всі інформаційні матеріали проросійських найманців є «нічим іншим, як елементом інформаційної війни».

Про те, що Станіслав не самовільно перейшов на сторону «ДНР», а був захоплений у полон, свідчить і так званий «суд» над ним. Проросійські найманці «засудили» Станіслава Панченка до 17 років позбавлення волі. Спочатку український військовослужбовець перебував у донецькому СІЗО, зараз — у макіївській колонії.

«Я з ним тільки трохи спілкувалася, але він мені про пережите нічого не розказував, щоб я не хвилювалася. Сказав: «Мамо, ти не знаєш, які ми тут тортури проходимо. Я навіть не очікував, що в наш час таке є». Я розумію, що наші хлопці пройшли великі випробування. Вони засмучені, бо розраховували, що їм допомогатимуть, а вони бачать, що крім матерів, які б'ються за них, підтримки немає. Це негавно їх міняти почали. Це дуже важко, коли одних хлопців випускають, а інші залишаються у полоні», — розповідає мати військовополоненого.

Станіслав Панченко служив на передовій з 2017 року. Підписав контракт із ЗСУ одразу після закінчення Полтавського машинобудівного ліцею, де вчився на механіка тепловоза. «Він дуже хотів служити. У мене ще два сина — учасники бойових дій, так що й Стас пішов. Він добровільно підписав контракт одразу після закінчення ліцею. І після трьох місяців навчання у «Десні» поїхав в Луганську область на передову», — розповідає Валентина Панченко.

«У списках від нашої сторони він є. Перемовини, як я зрозуміла, йдуть дуже складно. Мені СБУ сказала, що сина не підтверджує та сторона. — розповідає Валентина Панченко. — Але ми маємо бути більш наполегливими. Наші хлопці йшли захищати України і ми повинні витягти їх з полону в будь-якому випадку. Праві-не правді — на підконтрольній Україні території простіше розбиратися, ніж робити припущення».

Розповідає, що кілька місяців взагалі не знала, що з її Станіславом, чи живий він взагалі.

«Нічого про нього не чула, не знала, що з ним. Це дуже важко. Мені такі фотографії присилали, писали: «будемо повертати шматками». Зараз я вже знаю, що він більш-менш стабільний, що їх не б'ють, не знущаються. Але здоров'я, і зокрема психологічний стан, не найкращі. Ми всі сподіваємось на обмін і що скоро я його побачу. Ми всі його дуже чекаємо, — говорить матір Станіслава. — Він у мене такий приємний хлопець. Веселий. Життєрадісний. Гарний. У нас із ним довірливі стосунки, він ніколи від мене нічого не приховує, у нас з ним повне взаєморозуміння. Зараз мені дає силу віра і надія, що скоро з ним побачимось. Великою підтримкою для мене зараз є діти, а ще друзі — усі ті матері, з якими познайомилась за цей час».

«Кожен українець повинен розуміти, що наші хлопці, які зараз перебувають у полоні, захищали нас, захищали українські території. Я вважаю, що кожен українець повинен підтримувати військових — не тільки тих, хто в полоні, а й на передових, у воєнних частинах. Щоб хлопці трималися, щоб у них була надія і підтримка. Щоб хлопці мали віру, що вони потрібні, що про них не забувають. Це дуже важливо. І для нас важливо, що наших дітей не забувають. У мене син питав: «Мамо, як там воєнна частина? Про нас говорять? Цікавляться, коли нас звільнять і як до нас ставляться?». Я починаю розповідати, то він веселішає, що про них не забувають, що переживають».

Історія №10. Іван Яцкін

«Батько — моя найближча людина, він є усім для мене. З ним я могла порадитися, поговорити на будь-які теми, між нами не було жодних таємниць. І хоча я живу у Львові, а батько жив в Криму, — ми спілкувалися щодня. А зараз у мене цього немає, — розповідає Катерина Яцкіна, донька кримського політв'язня Івана Яцкіна, — У нас з батьком був міцний зв'язок. 16 жовтня 2019 року, коли його затримали в Криму, я це відчула: прокинулася вночі і зрозуміла — щось сталося».

16 жовтня 2019 року російські спецслужби затримали в окупованому Криму Івана Яцкіна. У той же день суд в Сімферополі обрав йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, його етапували до Москви в СІЗО «Лефортово», де він перебуває досі. 11 червня 2020 року Лефортовський районний суд Москви залишив українського політв'язня за ґратами ще на два місяці — до 16 серпня.

Івана Яцкіна звинувачують у тому, що він нібито передавав Україні відомості, що становлять державну таємницю РФ (ст. 275 Кримінального Кодексу РФ). Деталі

справи — невідомі, вона проходить під грифом секретності. Івану Яцкіну загрожує до 20 років позбавлення волі. Він своєї вини не визнає.

«Його затримали вранці, а вже в обід був суд і ввечері його відправили в «Лефортово». Але ми два місяці не знали, де він і що з ним. Дружина батька писала в головне управління ФСБ, але протягом двох місяців не було жодної відповіді. А тоді таки прийшла — що він в “Лефортово”», — розповідає донька політв'язня.

Іван Яцкін — уродженець села Войкове Первомайського району АРК. Має юридичну освіту, останні кілька років працював різноробочим, багатодітний батько. Наймолодша дитина народилася вже після арешту Яцкіна.

«Близько шостої години ранку співробітники ФСБ провели обшук у батька вдома, а також в домі моєї двоюрідної сестри. Там увесь гім перевернули, а от в домі, де жив батько, — в селі Добре Сімферопольського району, — обшук провели толерантніше, тому що там були маленькі діти. — розповідає Катерина Яцкін. — **Мій батько не був готовий до всього цього. Спочатку у нього був державний адвокат, а тоді дружина батька Гульнара домовилася з адвокатом Миколою Полозовим. На жаль, зараз є проблема з оплатою послуг адвоката — держава поки не виплачує матеріальну допомогу, певне, через карантин, і в нас вже є борги».**

Після першої зустрічі з Іваном адвокат Микола Полозов написав на своїй сторінці у фейсбуку: «Для мене абсолютно очевидно, що він є патріотом України і він дуже розраховує на підтримку українського суспільства і держави його самого і його близьких».

Катерина Яцкін розповідає, що батько не піддавався фізичним катуванням, натомість на нього чинили психологічний тиск. Крім того, Іван Яцкін має хронічні хвороби і потребує спеціальної медичної підтримки, якої він у СІЗО не отримує.

«У батька є наявні хронічні хвороби, зокрема, тромбофлебіт. Він не може перебувати в таких умовах, як зараз. Кожні пів року батько робив низку обов'язкових процедур, лежав в стаціонарі. А зараз це неможливо. Йому була назначена операція, але його затримали і він не зміг на неї потрапити. Зі слів адвоката, зараз батько в задовільному стані. Це все, що відомо», — розповідає Катерина.

Адвокат Микола Полозов говорить, що, незважаючи на інформацію про спалах COVID-19 у СІЗО, особливих протикоронавірусних заходів у «Лефортово» не проводять. Ув'язненим видають одну марлеву пов'язку на день і раз на тиждень мийуть камеру з хлоркою.

«Треба бути небайдужими. Зрозуміти нас. Це дуже важка ситуація», — говорить Катерина Яцкін.

Історія №11. Різа Омеров

«У нашій сім'ї четверо малих дітей. Старшому сину — сім років, молодшому — 10 місяців, він був розлучений з батьком ще до свого народження. Мій чоловік не чув першого крику дитини, а зараз не бачить, як він росте, не бачить ці маленькі ручки і ніжки, не чує перші слова дитини. А першим словом малюка було «ага» — це «брат». Я показую сину відео з Різою, які є у мене в телефоні, показую, що це його батько, що в нього є батько», — розповідає Севіль Омерова, дружина кримського політв'язня Різи Омерова, фігуранта так званої білогірської групи у «справі Хізб ут-Тахрір».

Уранці 10 червня 2019 року в окупованому Криму російські силовики провели обшуки і арешти в оселях кримських татар. Серед затриманих у той день був і Різа Омеров. Також силовики затримали його батька Енвера Омерова, який їхав в Ростов-на-Дону на судові засідання щодо його зятя, фігуранта першої сімферопольської групи «справи Хізб ут-Тахрір» Рустема Ісмаїлова.

Різі Омерову інкримінують «участь у діяльності терористичної організації» і «приготування до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою». Йому загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком до 20 років.

Російський правозахисний центр «Меморіал» визнав Різу Омерова політв'язнем.

«Мій чоловік збирався на роботу, він працює торговим представником, коли о пів на сьому ранку ми почули стук у двері. У нас провели обшук, мого чоловіка затримали. Його забрали в ФСБ, а мене на швидкій відвезли в Сімферополь в перинатальний центр. Я була на 29 тижні вагітності, пологи почалися передчасно», — згадує Севіль Омерова.

У той же день відбувся суд, Різі Омерову обрали запобіжний захід — утримання під вартою. Рідні не знали, де він і що з ним, лише згодом адвокати повідомили родині, що Різа перебуває у сімферопольському СІЗО. Доки тривали слідчі дії, він був в Криму, але в квітні 2020 року його етапували в Ростов-на-Дону, де відбуватимуться судові засідання.

Севіль Омерова розповідає, що діти дуже важко переживають розлуку з батьком.

«Вони постійно запитують, коли він повернеться. Сильно сумують і часто плачуть, обіймають фотографії та кажуть: «Це мій бабака. Я хочу

щоб він повернувся і знову возив нас на батуту». Ми зараз живемо у моїх батьків, і я теж щодня лягаю спати з надією, що Різа скоро приїде і забере нас додому. Я хочу, щоб чоловік побачив перші кроки нашої дитини, щоб, як і раніше, купав дитей, цілував їх та обіймав перед сном. Наш найстарший син пішов в перший клас. Він всю лінійку проплакав, бо хотів, щоб його в школу відвів батько, — розповідає дружина політв'язня. — Нам лише один раз дозволили із ним побачитися, і то буквально на кілька хвилин. Син потім всю дорогу додому плакав зі словами «ми забули там тата, поїхали заберемо його». Діти дуже прив'язані до нього. Я їм кожен день кажу, що тато скоро повернеться, потрібно лише трохи зачекати».

Севіль розповідає, що їй теж важко без чоловіка, бо він був її підтримкою і опорою. *«Для мене найяскравіші спогади — це дев'ять років нашого спільного життя. Я дякую Богові за цей шлюб. Різа — дуже уважний та добрий. Ми часто відпочивали, їздили на море, пікніки. Після роботи він приділяв усю увагу дітям. Ми постійно сміялися, час минав у радості — до червня 2019 року»,* — говорить вона.

Зараз, розповідає, її сила та підтримка — це діти та батьки, а також рідні, друзі, сусіди та усі небайдужі люди, які не дають їй опустити руки. А ще — віра.

«Для мене найважливішим зараз є стан здоров'я чоловіка і його повернення додому до родини, — говорить Севіль Омерова. *— Адвокат розповідає, що здоров'я Різи — задовільне. Він не мав хронічних хвороб, але в СІЗО в нього з'явилися проблеми із зубами і сильні болі в попереку. А ще у їхній камері захворів один з ув'язнених, він був у важкому стані — висока температура, кашель. Але нікого в цій камері не тестували на коронавірус, навіть не цікавилися їхнім здоров'ям...»*

«Потрібно завжди одне одного підтримувати, допомагати, не залишатися осторонь в час чужої біди. Якщо ми будемо триматися разом, то перемога буде за нами. Ми маємо бути прикладом для наших дітей, для наступного покоління», — говорить Севіль Омерова.

Історія № 12. Олександр Марченко

«У мене перед очима — наша остання зустріч. Я проводжала Олександра в аеропорт. Ми з чоловіком не розлучалися більше, ніж на два дні, а тут мали не бачитися п'ять. І таке у мене було дивне відчуття, що може статися щось погане. Але я відганяла його, пояснювала це хвилювання собі тим, що попереду п'ятиденна розлука. А виходить, це таки було погане передчуття, — згадує Катерина Марченко, дружина політв'язня Олександра Марченка. *— Більше нічого не залишається, як жити цими моментами. Коханої людини зараз немає зі мною. Доводиться знаходити*

в собі сили... Перший час було дуже важко, здавалося, що збожеволію. Два місяці ми не знали, де він і що з ним...».

Це був 2018 рік, українець Олександр Марченко їхав у Донецьк, щоб повернути свою автівку, яку лишив на СТО ще у 2014 році й не зміг її забрати через початок російської агресії. Рідні політв'язня згадують, що у грудні 2018 року йому зателефонував знайомий і розповів, що начебто з'явилася можливість забрати машину. Олександр вирішив ризикнути. Але 17 грудня 2018 року, коли він вже повертався додому, українця затримали проросійські бойовики «ДНР».

«Мій чоловік поїхав в «ДНР», щоб написати заяву про повернення викраденого автомобіля, який на початку бойових дій залишив у місті на станції техогляду. Він написав заяву і того ж ранку поїхав на митний пост. Зателефонував мені, сказав, що все в порядку, що їде додому. Після цього два місяці не виходив на зв'язок», — згадує дружина незаконного ув'язненого українця.

Ці два місяці Олександр Марченко перебував в ізоляторі «МДБ ДНР», після чого його доставили на кордон України та РФ і передали представникам ФСБ Росії. Ще майже два з половиною місяці його утримували у депортаційному центрі Краснодарського краю. Кримінальну справу проти Марченка порушили лише 30 квітня 2019 року.

Його звинувачують у «підготовці до незаконного переміщення через митний кордон продукції військового призначення, військової техніки і запасних частин до неї, вчинене іноземним громадянином» та у «шпигунстві». Українцю загрожує до 20 років позбавлення волі.

Правозахисний центр «Меморіал» визнав Олександра Марченка політв'язнем.

«Коли його арештували у «ДНР», його відвели у підвал і там катували струмом, підвішували. Після тортур сказали писати показання, інакше будуть катувати знову і знову. Погрожували, що його маму посадять поруч, — розповідає Катерина Марченко. — А коли його перевезли в Росію, то вже там співробітники ФСБ погрожували, що відвезуть його назад в «ДНР», якщо не напише все, що треба».

Зараз, розповідає дружина політв'язня, завершилося попереднє слідство, вже були перші судові засідання у справі. Суди проходять у закритому режимі. Олександр Марченко очікує на вирок в краснодарському СІЗО-5.

«Тепер вони будуть викликати нібито свідків. Їхні свідки розкидані по всій території Росії. І, як каже адвокат, це може зайняти рік. Узагалі, здається, що все будуть максимально довго затягувати. Мій чоловік хотів, щоб його включили до списків на обмін, але поки немає вироку, навряд

це можна зробити. І все відбувається максимально закрито. Що хочуть — те й роблять», — говорить Катерина Марченко.

Розповідає, що стан здоров'я Олександра значно погіршився. Це пов'язано і з катуваннями в полоні «ДНР», і з нервовими стресами, які переживає її чоловік в ув'язненні.

«У нього з'явилися лімфатичні гулі. Оніміла одна сторона тіла. Він має проблеми зі сном. У нього виникли проблеми із серцем», — говорить вона.

Катерина Марченко розповідає, що дзвінки заборонені, побачення — теж. Єдиний вихід — листи, але й вони не завжди доходять. Жити в такому режимі надзвичайно важко.

«Коли починаються якісь рухи у нашій справі, якісь мітинги та акції — з'являється хоч якийсь стимул. А взагалі дуже важко в психологічному плані, тому що треба знаходити сили і жити, і боротись. А коли нічого не відбувається, коли влада анонсує, що будуть обміни, а вони не відбуваються, — швидко настає апатія і паніка. Але ми не маємо права здатися. Олександр мене дуже підбадьорює у листах, незважаючи на обставини, він намагається знаходити плюси і підтримувати мене. Коли я починаю писати йому лист — завжди плачу, — розповідає дружина політв'язня. — Мій чоловік — позитивна і світла людина, він дуже життєрадісний. Без нього світ для мене втрачає сенс. Відчуття — ніби вігібрали все і нічим дихати».

«Сім'я — це гавань, куди людина йде і коли їй добре і радісно, і коли погано і сумно. Найжахливіше — коли твою гавань руйнують, а ти не в силах нічого зробити. Така трагедія сталася в нашій сім'ї. Я прошу кожну людину, для якої сім'я так само важлива, не залишатися байдужими» — звертається до усіх небайдужих людей Катерина Марченко.

Історія №13. Рустем Ісмаїлов

«Життя з моїм чоловіком було щасливим і яскравим. Але найяскравішим спогадом є, мабуть, народження наших дітей, особливо першої доньки, — говорить Фатма Ісмаїлова, дружина кримського політв'язня Рустема Ісмаїлова, фігуранта «першої сімферопольської групи» у «справі Хізб ут-Тахрір». **— Зараз у нашому житті важкий період. Я без своєї половинки, без чоловіка, без того, хто піклувався про сім'ю.**

Діти ростуть без батька. Це важко».

12 жовтня 2016 року у кількох районах окупованого Криму російські силовики провели обшуки і арешти в оселях кримських татар. Серед тих, кого забрали, був і Рустем Ісмаїлов, будівельник і батько трьох дітей. На момент затримання Рустема, дітям було сім, шість та 2,5 роки. Рустема та ще чотирьох мусульман, арештованих

у Криму того дня, обвинуватили у належності до міжнародного ісламської партії «Хізб ут-Тахрір», що легально діє в Україні та більшості країн світу, але заборонена в РФ як «терористична».

«До нас прийшли рано-вранці, обшук тривав шість годин, потім чоловіка забрали, — розповідає Фатма Ісмаїлова — Під час обшуку до нас не допускали адвоката. Згодом, коли Рустем перебував у сімферопольському СІЗО і мав проблеми зі здоров'ям, йому не надавали жодної медичної допомоги. Коли їх везли в бугівлю ФСБ для проведення слідчих дій, то одягали чоловіку та іншим ув'язненим кримським татарам мішки на голови, били їх, притискали обличчям до підлоги машини».

Згодом Рустем Ісмаїлов був етапований до Ростова-на-Дону, де проходили судові засідання. У червні 2019 року Південний окружний військовий суд Ростова-на-Дону засудив його до 14 років колонії суворого режиму. Рустем Ісмаїлов заперечує вину і вважає це репресіями за релігійною ознакою. Захист подав апеляцію і 24 грудня 2019 року Верховний суд РФ «пом'якшив» вирок на пів року.

Російський правозахисний центр «Меморіал» визнав Рустем Ісмаїлов політв'язнем.

З лютого 2020 року місцезнаходження Рустема Ісмаїлова було невідомим. І лише у квітні рідні політв'язня дізналися, що він був етапований до виправної колонії № 2 в місті Салават (Башкортостан, Російська Федерація), а до того два з половиною місяці перебував в лікарні при СІЗО в місті Уфа. У листі до дружини Рустем писав, що умови в цій лікарні такі ж, як в ШІЗО, що за три з половиною роки ув'язнення саме в Уфі були найгірші і найбільш жорсткі умови перебування. Оскільки чоловік не скаржився до того на здоров'я ні своєму адвокату, ні рідним, це вимушене перебування в лікарні розцінюється як моральний тиск.

«Там було дуже холодно й з ним дуже грубо поводилися», — говорить Фатма Ісмаїлова.

Вона розповідає, що коли заарештували Рустема, їй дуже допомагав її батько — Енвер Омеров. Разом з батьком вона їздила у Ростов на суди та передавала передачі чоловікові. А 10 червня 2019 року батька і брата Фатми Ісмаїлової — Енвера і Різу Омерових теж затримали російські силовики.

«Це був ще один удар для мене і мами. З наших родин забрали вже трьох чоловіків. В 2016 році — мого чоловіка, в 2019 — моїх батька і брата, — розповідає Фатми — Але наш кримськотатарський народ та й інші небайдужі до того, що відбувається в Криму, люди не залишив нас одних. Нам навіть не дають відчувати потребу в чомусь, вони допомагають, надають моральну і фізичну підтримку, підтримують і окрилюють, не дають нам сумувати. Величезна подяка всім цим людям і хай Всевишній береже їх та їхні сім'ї».

«Ми будемо намагатися всіма мирними способами боротися проти цієї несправедливості. Ми не одні й ми це знаємо. Я сподіваюся, що справедливість зрештою переможе, — говорить Фатма Ісмаїлова. — Люди не повинні відбувати покарання за злочини, яких не вчиняли. Коли порушуються права і свободи людей, це вагома причина, щоб боротися. Це обов'язково треба зупинити всіма можливими законними способами. І ми повинні бути в цьому солідарними».

Історія №14. Айдер Джаппаров

«Буквально за два тижні до затримання Айдера в нас народилася наймолодша дитина — довгождана дівчинка. І хоча чоловік тоді був у паломницькій поїзді, він постійно був зі мною на зв'язку, підтримував мене. Було дуже приємно, коли він зі святих мусульманських місць спеціально вмикав телефон, щоб ми послухали такий приємний для нас азан, — розповідає Маргарита Джаппарова, дружина політв'язня, фігуранта так званої білогірської групи у «справі Хізб ут-Тахрір» Айдера Джаппарова у розмові з волонтерами кампанії #PrisonersVoice. — Усе, пов'язане з моїм чоловіком, викликає у мене лише позитивні емоції та спогади».

Айдер Джаппаров народився 20 липня 1980 року. Має вищу освіту. Працював монтажником і сервісним інженером різного устаткування. Батько восьми неповнолітніх дітей.

«У нас в районі він як спеціаліст — нарозхват. У релігійному житті Айдер скликав людей на молитву, читав азан. Він член релігійної общини, а також — правозахисник. Коли його затримали, він сказав, що для нього найважчим є те, що тепер він не зможе бути корисним своєму народові», — розповідає дружина політв'язня.

У дім родини Джаппарових російські силовики приходили двічі. Вперше — у 2015 році. **«Тоді це була просто поліція, вони прийшли, але чоловіка не було вдома. Вони грубо повелися з дітьми: відштовхнули їх від дверей, коли діти не захотіли впустити їх в дім», — згадує Маргарита Джаппарова.**

Вдруге російські силовики прийшли минулого літа — 10 червня 2019 року. Тоді вже Айдера Джаппарова арештували. Йому інкримінують «участь у діяльності терористичної організації» і «приготування до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою». Йому загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком до 20 років. Російський правозахисний центр «Меморіал» визнав Айдера Джаппарова політв'язнем.

«Було дуже рано — десь шоста ранку. По двоє в наш двір почали заходити люди в масках і у військовій формі, вони перемовлялися між собою

і посміхалися, прямуючи до нашого дому. Коли вони увійшли, то мене з дітьми зачинили в окремі кімнати й почали висувати чоловікові звинувачення. Після того — відключили роутер, забрали телефони, щоб ми не мали зв'язку ні з адвокатами, ні з рідними, щоб не могли сповістити громадськість про те, що відбувається у нас вдома, — згадує той день Маргарита Джаппарова. — Вони почали перевертати наші речі, але нічого не знайшли. Сказали чоловікові, що якщо вже прийшли, то на ньому стаття — і краще не чинити опір. Нашого адвоката не допустили до обшуку. Понятих вони привезли з собою. Чомусь просили понятих допомагати: тримати пакети, приносити речі. Це те, чого поняті робити не мають права».

Маргарита Джаппарова згадує, що тоді ж приїхали журналісти з каналу «Крим 24», які без дозволу господарів зайшли у дім і почали знімати так звану «оперативну роботу» правоохоронців. *«Потім це крутили по каналах, показуючи, як російські спецслужби викрили терористів»,* — говорить Маргарита.

У той же день відбулося судове засідання і Айдеру Джаппарову обрали за побіжний захід — тримання під вартою. *«Слідчий одразу сказав, що побачення мені не дадуть. Листи також не доходили до чоловіка впродовж довгого часу. Протягом року він отримав від мене лише один лист із фотографіями»,* — розповідає дружина політв'язня.

Згодом Айдер Джаппаров був етапований в російське місто Ростов-на-Дону, де зараз відбувається розгляд справи по суті. *«У Ростов їх везли в так званому «стакані», це така вузька металічна камера 60 на 80 см, в якій фактично не можна сісти. А їхали вони 14 годин. До них таке ставлення, як до найстрашніших злочинців»,* — говорить Маргарита Джаппарова.

Розповідає, що як такого фізичного насильства до Айдера не застосовували, навіть під час обшуку силовики поводитися більш-менш стримано. *«Вони були здивовані побаченням, адже у нас восьмеро дітей»,* — говорить Маргарита. — *Було видно, що їм якось незручно навіть».*

Утім, розповідає дружина політв'язня, її чоловік має проблеми зі здоров'ям і стикається в ув'язненні із ненаданням медичної допомоги. *«На Новий рік у чоловіка сильно розболівся зуб, спухла щока. Позаяк були свята, ми не могли передати медикаменти, тож він так промучився три тижні. Він скаржиться і на тахікардію. Особливо проблеми з серцем відчутні у ході судових засідань. Тому він сам намагається полегшити свій стан, контролює режим відпочинку. Отримати необхідну меддопомогу складно — на все потрібні офіційні заяви і довге очікування»,* — розповідає Маргарита Джаппарова. — *Адвокат мені все передає. Сказав, що чоловік тримається «бодрячком». Я іншої відповіді й не очікувала. У нас дуже позитивна сім'я і навіть коли погано, ми тримаємось і розуміємо, що потрібно лише трішки потерпіти. Ми звикли до труднощів і знаємо, як їх переборювати».*

Маргарита розповідає, що триматися у цій непростій ситуації родині допомагає віра і добрі люди. **«Ми віряни, тож найперше уповаємо на Всевишнього. Нам допомагають віра, терпіння і люди. — говорить вона. — Наші сусіди постійно цікавляться перебігом подій. Заходиш в магазин — і хтось знижку надає, хтось продукти привозить. Учителі в школі підтримують. Мій чоловік — добра і світла людина, люди це знають, тому і намагаються нашу сім'ю всіляко оберігати і зігрівати. За це ми всім дуже вдячні. Людське тепло підбадьорює, окриляє і надихає. Якби я залишилась зі всіма проблемами сама і не мала такої підтримки, я би просто задихалася».**

«Нам дуже потрібна ваша солідарність, ваша підтримка і ваша молитва», — звертається до всіх небайдужих людей Маргарита Джаппарова.

Історія № 15. Віктор Шур

«Напевно, найяскравіші спогади залишилися з дитинства. Батько завжди був великим вигадником, я згадую наші поїздки кудись на відпочинок, на море, де перед сном він розповідав нам казки, які сам і складав. Батько міг протягом десяти днів розповідати одну дуже довгу і дуже цікаву казку — фантазія у нього працює просто супер. І він, знаєте, і сам залишився такою великою дитиною, певне, тому його завжди любили діти. Ми влітку часто збирали велику компанію дітей і їздили всі разом купатися на озеро», — згадує Ольга Налімова, донька несправедливо засудженого в Російській Федерації Віктора Шура.

Віктор Шур — ювелір, син відомого українського колекціонера рідкісних ікон. Народився і донедавна постійно жив у Чернігові, де мешкала його родина. Мав російське громадянство, яке отримав після розпаду Радянського союзу, це було обумовлено бізнесом, який він вів на території Росії. До арешту російськими спецслужбами, займався пасажирськими перевезеннями та колекціонував антикваріат, був досить відомим колекціонером. Пізніше, вже в ув'язненні, йому було надане українське громадянство.

Віктора Шура затримали у грудні 2014 нібито за образу міліціонера і засудили до 15 діб арешту. Пізніше його звинуватили у порушенні правил режимного об'єкту, а згодом перекваліфікували статтю на державну зраду та співробітництво зі спецслужбами іноземної держави. Рідні Віктора Шура понад місяць не знали, де він і що з ним. Лише після того, як він визнав себе винним в інкримінованих йому злочинах, родина дізналася, що він перебуває в СІЗО на території Росії.

«Батька затримали 7 грудня 2014 року на кордоні з Брянською областю, я так розумію, це була нейтральна територія між Брянською та Чернігівською областями. Його затримала ФСБ. Як мені розповідали,

там були «маски-шоу» — з димовими шашками, з вибиванням скла в машині. Його затримали нібито при фотографуванні стратегічно важливого об'єкта, розташованого в Брянській області, — затоплених шахт і якогось давно закинутого військового аеродрому. На момент, коли він робив фотографії, там було занедбане поле, на якому паслися корови, — розповідає Ольга Налімова. — На етапі, коли його тільки затримали, йому не пред'являли жодних звинувачень, принаймні, нам він повідомив, що його затримали за те, що побився з поліцейськими, сказав, що буде через тиждень вдома. Вже потім йому пред'явили звинувачення у шпигунстві на території Російської Федерації. Він розповідав моєму братові, що до нього застосовували психотропні речовини. Щодо тортур я не знаю, брату він сказав, що так, були, але без подробиць».

У жовтні 2015-го Брянський обласний суд визнав Віктора Шура винним у шпигунстві на користь України і засудив його до 12 років ув'язнення за статтю «державна зрада». Він відбуває покарання у Брянській колонії №1 і вже відбув половину терміну.

Українська сторона та міжнародна правозахисна організація «Меморіал» вважають цю справу політично вмотивованою.

«Звичайно, він внесений у всі списки на обмін, але якихось більш точних даних щодо переговорів у мене немає. Консул каже, що «переговори ведуться на найвищому рівні». Це класична фраза, яку вони повторюють на такі питання», — говорить донька ув'язненого.

Вона розповідає, що українського консула неохоче допускають до її батька. *«Мотивують це тим, що на момент затримання мій батько був громадянином Росії. Це вже зараз йому відновила громадянство України за фактом народження. Пояснювали, що українського консула можуть пустити тільки в якості звичайного відвідувача, що це буде не офіційний візит, а приватний, — розповідає Ольга. — Коли консул приїжджав до нього, батька кілька разів закривали в одиночній камері без світла, води, їжі та туалету, він там перебував протягом 12 годин. Йому погрожували, що якщо консул приїде ще раз, то батька відправлять місяць по етапу покататися, щоб він, як йому говорили, зрозумів що він, хто він, і нарешті заспокоївся».*

У жовтні минулого року Уповноважена Верховної Ради України з прав людини Людмила Денісова розповіла, що у Віктора Шура погіршився стан здоров'я. Його турбували сильні головні болі, болі в серці, підвищений тиск та набряк обличчя. Віктор звертався за медичною допомогою, але не отримав її.

«Усім відомо, що в колонії медична допомога особливо не надається, йому максимум давали якісь антибіотики, оскільки він часто хворіє

на бронхіти. Ліки вже я йому передавала в медичних посилках», — говорить Ольга.

Поки несправедливо засуджений Віктор Шур відбував покарання, в Чернігові помер його батько. Виникли проблеми з колекцією рідкісних ікон і загальом з майном. У жовтні минулого року Віктор написав листа Президенту України, а також у Посольство України в Москві про те, що поки він перебуває в ув'язненні, «відбувається грабіж майна» його сім'ї. І що після повернення у нього не буде «ні будинку для проживання, ні майна, яке збирав разом із батьком». Усіма цими складними питаннями була змушена займатися Ольга.

Але найскладніше, розповідає вона, чекати, що батька ось-ось обміняють, а потім бачити, що цього знову не сталося.

«Коли відбувся великий обмін у вересні, а мій батько не потрапив в число тих, кого обміняли, — це, певне, був найважчий для мене момент. Консул говорив, що батько повинен бути в списках на обмін у грудні, але знову він туди не потрапив. Навіть в колонії були впевнені, що батько перед новим роком поїде додому, але цього не сталося, — розповідає донька Віктора Шура. **— І ось ці «гойдалки» — найважчі».**

Зараз, розповідає Ольга, у колонії, де перебуває батько, введений карантин, оскільки там зафіксовано спалах, ймовірно, коронавірусу. «Поки вони в Брянську, але якщо захворюваність серед ув'язнених зростатиме, їх можуть розселити, — розповідає вона. — Поки що батько каже, що не хворіє. Слава Богу, ця проблема його оминула».

«Справи політв'язнів — сфабриковані. Ці люди не винні в тому, в чому їх звинувачують. Я хотіла би попросити усіх підтримати їх, тому що невинні люди не повинні проводити свої роки в ув'язненні, витратити своє здоров'я, бути далеко від рідних і перебувати в таких умовах. Ці люди страждають ні за що», — підсумовує Ольга Налімова.

Історія № 16. Шабан Умеров

Дата арешту: 27.03.2019

Звинувачення: Підготовка до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою, участь в організації «Хізб ут-Тахрір».

Вердикт суду: Перебуває під слідством.

Вдома на нього чекають: Дружина Зарема Умерова, троє дітей і шестеро внуків.

У кримського татарина Шабана Умерова за час його перебування в ув'язненні народилась шоста онука. Дружня сім'я Умерових з нетерпінням чекає, коли зможе сповна розділити цю радісну подію з головою родини. А дружина Зарема Умерова згадує про спільні мрії, які насильно відібрали, арештувавши Шабана, якого вона називає люблячим чоловіком і дбайливим дідусем.

«У 2014 році Шабан поїхав у паломництво в Хадж, — розповідає Зарема. — Це була така пам'ятна для нас подія: ми його проводжали, зустрічали. Атмосфера була дуже особлива. У нас у планах було, щоб ми разом туди поїхали, він пообіцяв мені. І ось так розірвали наші мрії». 24 дні, які Шабан провів у паломництві, були на той момент його найдовшою розлукою з рідними, і Зарема буквально рахувала дні до повернення чоловіка. «Тому можете уявити, який у нас стан зараз — після півтора року розлуки», — каже Зарема.

Умеров Шабан Ізетович народився 22 жовтня 1969 року в Узбекистані. Здобувши освіту газозварника, працював за фахом уже в Криму, хоча його юнацькою мрією була кар'єра тренера з баскетболу. Зарема згадує: **«Шабан у молодості дуже любив баскетбол. Їздив на змагання у різні країни, займав перші місця».**

Усі плани та мрії Шабана і його родини перервав арешт чоловіка 27 березня 2019 року. **«Як зараз ми пам'ятаємо цей день, — каже Зарема. — Жахливий день, звичайно. Рано-вранці, о 6-й ранку, нам почали грукати у двері. Відчинили — побачили багато автозаків, співробітників правоохоронних органів з автоматами. Вони безцеремонно ввірвалися у наш дім у взутті».** Поки тривав обшук, господарів посадили на диван, заборонили рухатися й розмовляти. Адвоката російські силовики не допустили.

«Внуку було тоді 9 місяців. Він взагалі не розумів, що відбувається. У брудному взутті ці люди ввірвалися у дитячу кімнату», — з боєм пригадує Зарема. Жінка розповідає, що після того, як вона зібрала чоловікові їжу, запитала у силовиків: **«Куди ви повезете його, в Сімферополь?»** А вони зі зверхньою посмішкою та глузуванням відповіли: **«А ви що хотіли, щоб ми його в Москву везли?».**

Станом на вересень 2020 року Шабан Умеров перебуває у Сімферопольському слідчому ізоляторі. Триває досудове розслідування справи Шабана та інших кримських татар, яких звинувачують у терористичній діяльності у складі організації «Хізб ут-Тахрір», визнаній у Російській Федерації терористичною.

«Прохання адвокатів відпустити ув'язнених під домашній арешт відхиляють, судові засідання постійно відкладають», — каже Зарема. Оскільки офіційно дзвінків і зустрічей Умеровим не дозволяють, вона дізнається про стан чоловіка від адвоката: **«Знаю, що самопочуття його більш-менш, стан здоров'я без змін — у нього болить серце, піднімався тиск».**

У СІЗО чоловік тримається на медикаментах, які передають рідні. А близько півроку тому саме така таблетка врятувала Шабану життя. **«У нього, мабуть, був інфаркт — йому сильно пекло в районі серця близько години-півтори, допоки співкамерники не дали йому якусь таблетку, від якої стало легше»,** — згадує Зарема.

У такій розлуці з чоловіком молитви Зареми — про звільнення її чоловіка. **«Насамперед силу нам дає Всевишній, надію, що найближчим часом справедливість візьме гору і наших близьких відпустять, тому що вони ні в чому не винні»,** — каже вона.

Зарема відчуває потужну підтримку від свого народу. Адже співвітчизники підтримують її від дня арешту чоловіка, як і родини інших кримських політв'язнів. **«Більше двохсот дітей залишились без батьків. Не дочекавшись своїх синів, помирають батьки, — каже вона. — Але наш народ настільки сильний, що не залишає нас у біді в будь-якій ситуації — і в радості, і в горі. Ми всі як одна сім'я».**

Дорослий син Зареми й Шабана, який взяв на себе турботи про сім'ю, є її опорою та підтримкою, але й він болісно переживає відсутність батька. **«З нашої сім'ї вирвали нашу близьку людину. Хоча мої діти вже дорослі, але все одно вони чекають підтримки, батьківської поради, турботи — цього дуже бракує. Діти, звичайно, підтримують мене. Але я бачу, що їм теж важко. Батько є батько, і він має бути поряд»,** — впевнена жінка.

Для Зареми активність громадськості для звільнення політв'язнів — це простягнута рука допомоги від українського народу: **«Це ще одне свідчення солідарності з нами, так само як листи, які наші чоловіки отримують з усього світу. Нам і нашим хлопцям це дуже приємно, коли люди не згодні з такою несправедливістю, не вірять в цю брехню і підтримують нас. Дякую, що з'являються такі ініціативи для звільнення наших чоловіків».**

Зарема вірить, що все буде добре і справедливість врешті візьме гору, адже «після найтемнішої ночі завжди настає світанок».

Історія №17. Ерфан Османов

«Ми прожили разом 11 років і спогадів у нас дуже багато. Один із найяскравіших — народження нашого четвертого малюка. Мій чоловік по натурі не надто романтичний, а мені завжди хотілося, щоб він мене з пологового зустрів якимось по-особливому — з квітами, з кульками. І цього разу він підготував мені такий сюрприз. Ми приїхали додому, а там скрізь кульки, прикраси, квіти. Цінність же не в кульках, а в тому, що він заради мене це все зробив», — згадує щасливі

моменти Акіме Османова, дружина кримськотатарського активіста, політв'язня, фігуранта так званої другої сімферопольської групи у «справі Хізб ут-Тахрір» Ерфана Османова у розмові з волонтерами кампанії #PrisonersVoice.

Ерфан Османов — кримськотатарський активіст, регулярно відвідував політично вмотивовані судові справи в Криму. На життя заробляв внутрішнім оздобленням будинків. Має музичну педагогічну освіту, грає на трубі. Батько чотирьох дітей.

Був затриманий російськими силовиками 27 березня 2019 року. Йому інкримінують «участь у діяльності терористичної організації» і «приготування до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою». Ерфану Османову загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком до 20 років. Російський правозахисний центр «Меморіал» визнав його політв'язнем.

«Обшук почався дуже рано — ще не було шостої, і тривав 3,5 години. Це був жах. Ми спали, потім почули цей грохот, я не могла зрозуміти, що відбувається — підійшла до вікна, а там — світло від фар, якісь люди в масках, — згадує той день Акіме Османова. — Коли чоловік почув, у чому його звинувачують і яку статтю інкримінують, то сказав мені готуватися до найгіршого. Хоча я ще спогівалася, що його відпустять».

Акіме згадує, як чоловік прощався з нею і дітьми, — як востаннє. **«Він підходив до кожного сина і давав їм настанови. Говорив, що вони залишаються за старших. Я бачила сльози дітей і що Ерфан теж ледь стримується... Під час обшуку у мене на руках весь час був наш малюк, чоловік попросив його взяти. Як він дивився на дитину — ніби намагався запам'ятати кожную деталь і той запах, яким малюк пахнув, щоб потім, коли не буде поруч, все це згадувати, — розповідає дружина політв'язня. — Коли Ерфана вже виводили, він підійшов до мене і сказав, що довіряє Всевишньому і мені».**

Адвоката не допустили на обшук. Сусідам також не дозволили зайти на подвір'я родини Османових. **«Певне, щоб ніхто нічого не побачив і не почув», — говорить Акіме.**

Вона розповідає, що наступні кілька днів були наповнені невідомістю — рідні не знали, куди відвезли затриманих кримських татар, що з ними і чи вони взагалі живі. Адвокати писали запити — і зрештою вдалося дізнатися, що Ерфан Османов перебуває в СІЗО в російському місті Ростов-на-Дону.

«Чоловіка помістили в одиночну камеру, де він провів пів року. Ці пів року, розповідав він, були дуже важкими психологічно, можна було збожеволіти, — говорить Акіме Османова. — Саме тоді в Ерфана погіршилося здоров'я. Почалися проблеми з серцем, він пережив кілька серцевих нападів, його відкачували в камері. Розказував, що лягав спати і не знав, чи прокинеться. Було настільки погано, що він не міг вже говорити і стояти, навіть

молитву читав пошепки і сідячи. Жодної меддопомоги йому не надавали. Єдине, що йому допомогло не зійти з розуму, — віра і фізичні вправи».

Зараз триває досудове слідство. За словами дружини, Ерфан рік просидів у ростовському СІЗО просто так — слідство не проводилося, слідчий до ув'язненого не приходив. І лише коли його перевели назад до Криму — у сімферопольське СІЗО — почалися допити.

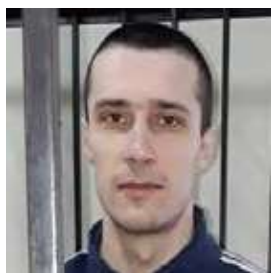
«Їх у камері 11 людей, — розповідає Акіме. — Зараз спека і їм там буквально немає чим дихати. Чоловіка почав турбувати підвищений тиск, він постійно п'є таблетки, щоб понизити його. Є проблеми і з печінкою та нирками. Тюремну баланду намагається їсти, але це не дуже виходить. Ставляться до в'язнів там не по-людськи. В час карантину не було ніяких заходів безпеки, ні масок, ні антисептиків — нічого».

Акіме розповідає, що і вона, і діти важко переносять розлуку з Ерфаном. **«Якби не віра — опустила би руки. А так розумію, що випробування нам послане не просто так і його треба пройти достойно, —** говорить дружина політв'язня. **— Є надія, що все скоро закінчиться і всі повернуться до своїх сімей. Нас підтримують люди. Якби я була одна, мені було б складніше».**

Вона розповідає, що після обшуку і арешту Ерфана і вона, і діти здригаються від найменшого шурхоту. **«У нас четверо хлопців — їм дуже важко без батька, вони дуже до нього прив'язані. Ерфан постійно їх чогось навчав, постійно був з ними. Зараз цього не вистачає. Вони постійно запитують, коли батько повернеться», —** говорить Акіме Османова.

«Відбувати такі карколомні терміни і бути в тюрмах мають справжні злочинці. Ті, хто вчинив справжні злочини і мають за це понести покарання. Виходить, що сьогодні бути віруючим небезпечніше, ніж злочинцем. Бо навіть злочинцям не дають таких термінів ув'язнення. Життя наших рідних проходять в стінах тюрми, хоча вони мали би бути вдома і виховувати своїх дітей. Діти не повинні бути сиротами при живих батьках», — говорить Акіме Османова.

Історія №18. Олександр Шумков

«Надію дають лише віра і сподівання на краще. Віра в те, що справедливість буде. Що Сашко повернеться додому. Що він буде щасливий в цьому житті, — говорить Людмила Шумкова, тітка українського політв'язня Олександр Шумкова, якого в Росії засудили до чотирьох років колонії у так званій справі «Правого сектора». **— Він мій племінник, хрещений синочок. Я його вперше побачила, як йому було п'ять днів від народження, це було таке маленьке гарненьке дитятко. Разом**

з його мамою, моєю сестрою, з бабусяю і дідусем ми відводили його у дитячий садочок, у перший клас. Потім — випускний. Ці яскраві моменти залишаться в пам'яті назавжди. Сашка дуже не вистачає. Хочеться, щоб він був на волі й вільно продовжував обраний ним шлях».

Олександр Шумков народився 19 вересня 1989 року, жив у Херсоні. З 17 років брав активну участь у розбудові громадської організації «Спілка Української Молоді в Україні» на Херсонщині, популяризував українську мову, читав лекції з історії України та організовував виставки на історичну та краєзнавчу тематику, займався патріотичним вихованням молоді.

«Сашко завжди мав активну громадянську позицію. Безпосереднього за його участі на Херсонщині, у Бериславському районі, був встановлений перший пам'ятник борцям за волю України. Він брав активну участь у створенні цього меморіалу, — розповідає Людмила Шумкова. — А потім, звісно, поїхав на Майдан, а згодом — на війну».

Під час Революції Гідності та після неї Олександр Шумков перебував у лавах «Правого сектору» та охороняв тодішнього лідера організації Дмитра Яроша. Після чого пішов служити до ЗСУ. Служив за контрактом в селі Чернобаївка Білозерського району Херсонської області.

17 серпня 2017 року не повернувся після служби додому. Півтора місяці рідні не знали, що з ним і де він. І лише 29 вересня 2017 року його виявили в російському СІЗО. Матері ув'язненого надійшов лист від Слідчого комітету РФ та ФСБ, в якому йшлося, що її сину оголошено підозру «за участь в екстремістських організаціях».

Олександр Шумков розповів адвокату, що його викрали співробітників ФСБ і кордон він перетнув проти своєї волі непритомним. У суді захист озвучив детальну версію тих подій. Згідно з нею, Олександр Шумков як дізнавач військової прокуратури України їхав на зустріч з інформатором, який повинен був надати йому інформацію про постачальників наркотичних речовин з території самопроголошених ДНР/ЛНР в Одеську і Дніпропетровську області України. Неподалік російсько-українського кордону, на місці зустрічі з інформатором, на машину було скоєно напад. Олександр був знерухомлений ударом електрошокера і в невідомому стані вивезений на територію РФ.

У грудні 2018 року російській суд засудив Олександра Шумкова до чотирьох років колонії за звинуваченням у скоєнні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 282.2 КК РФ («Участь в діяльності екстремістської організації»), у зв'язку з членством в забороненому в Росії «Правом секторі».

«В основу звинувачення лягли всі ці фото з Дмитром Ярошем і всі відеозаписи з перших прес-конференцій Дмитра Яроша. А ця людина сказала хлопцями, які підійшли до нього і просили, щоб він хоч якось допоміг Сашкові, таке: «Я не пам'ятаю, хто це такий, багато хто через мене проходив,

я не повинен всіх пам'ятати, може пару разів фотографувався хлопчик». Може, він так хотів якось відгородитися...», — говорить Людмила Шумкова.

Правозахисний центр «Меморіал» визнав Олександра Шумкова політв'язнем. Зараз він відбуває покарання у колонії №4 в місті Торжок, що в Тверській області. Людмила Шумкова розповідає, що в ув'язненні російські силовики катували Олександра і погрожували йому розправою.

«Коли він від'їжджав у зону бойових дій як доброволець, то завжди говорив: «якщо я потраплю в полон, я себе підірву гранатою». Для нього потрапити в лапи до ворога — це вже насильство. І коли його передали в ФСБ і почався безперервний допит, декілька днів йому не давали спати, їсти, пити, — розповідає Людмила Шумкова. **— Сашко декілька разів оголошував голодування. Коли його привезли в СІЗО в Твері, то застосовували вже фізичні катування. Його виводили в якесь тісне приміщення і там били по спині і ногах згорнутим гумовим килимком».**

Олександр розповідав адвокату, що відчував сильний біль після побиття, але не звертався за медичною допомогою, бо боявся подальшої розправи. Згодом його з п'ятьма іншими арештантами на десять днів помістили в камеру площею 12 квадратних метрів. **«У приміщенні не було чим дихати, на стінах і стелі була цвіль, був присутній різкий запах вогкості»,** — розповідав він.

Після прибуття в колонію №4, що у місті Торжок, Олександра били дубинкою по ногах, спині й голові. При цьому співробітник колонії говорив українцеві: **«Це тобі за убитих співробітників «Беркута» на Майдані».**

Людмила розповідає, що її племінник постійно піддається моральному і психологічному тиску. **«До нього в колонію приїздили співробітники ФСБ, примушували його давати неправдиві свідчення проти іншого українського в'язня, говорили, що живим він з Росії не виїде, що не потрапить у жоден список на обмін»,** — розповідає вона.

Майже весь термін ув'язнення в колонії №4 міста Торжок Олександр Шумков перебуває у штрафному ізоляторі або приміщенні камерного типу. Якось він провів 14 днів в ШІЗО лише за те, що зняв куртку, коли голився і вмивався в камері.

«З моменту потрапляння в колонію, він навіть не пройшов карантин, а одразу потрапив в штрафний ізолятор на 39 днів. Після цього його визнали злісним порушником правил внутрішнього розпорядку і він пів року провів в приміщенні камерного типу. Це по суті те ж ШІЗО, просто там трошки м'якші умови перебування, — розповідає Людмила Шумкова. **— 14 жовтня 2019 року він розпочав голодування через порушення прав ув'язнених та ігнорування їхніх вимог».**

В ув'язненні, говорить вона, в Олександра почалися сильні головні болі та болі в спині, судоми. Йому не називали медпрепарати, які давали. **«У палату до нього заходили вже з набраними шприцами з невідомими речовинами,**

давали невідомі пігулки. Не зрозуміло, що це було за лікування, стан його лише погіршувався від цього», — говорить Людмила.

Олександр потерпав і від зубного болю, але жодних знеболювальних йому не давали, як і не направляли до стоматолога.

Рідні Олександра дуже сподіваються на обмін. Сам же Шумков не виключає варіант, що в 2020 році його «за командою з Луб'янки вивезуть кудись, де і закінчиться його життєвий шлях».

«З питаннями про обмін дуже важко, ми ніяк не можемо достукатися до Офісу Президента, — розповідає тітка політв'язня. — Президент робить якісь заяви для ЗМІ про те, що процес не зупинено, що він продовжиться після завершення епідемії Covid-19, але не зрозуміло, що відбувається зараз. У нас, рідних політв'язнів, жодної інформації немає, чи проходить цей процес перемовин, чи він зупинений, і що взагалі зі списками на обмін?».

«Наші політв'язні потребують підтримки, оскільки ці люди були ув'язнені за свою позицію, за свою ідеологію, за боротьбу за вільну Україну. Багато вклали своїх сил у цю діяльність, і хочеться, щоб люди пам'ятали про них, щоб вони там знали, що їх тут чекають і що все це не дарма, бо саме це дає їм сили і віру», — підсумовує Людмила Шумкова.

Історія № 19. Віталій Чміль

«Я щодня прошу Бога, щоб мого сина обміняли, щоб я його скоро побачила. Лише надія на це дає мені сили, — говорить Олена Чміль, матір бійця 36-ої окремої бригади морської піхоти ВМС ЗСУ Віталія Чміля, який 2 травня 2018 року потрапив у полон до проросійських бойовиків так званої «ДНР». **— Мені все нагадує про сина. Все... Я вже третій рік його не бачу».**

2 травня 2018 року Віталій Чміль зник під час виконання бойового завдання. У той день, розповідає Олена Чміль, їй зателефонував комбриг і запитав, чи Віталій часом не дома. 10 травня Олена Чміль вже була в Широкиному Донецької області, спілкувалася із начальством сина. **«Ні один командир нічого толкового мені не сказав, лише питали, чи Віталій нічого погано про них і службу не розповідав, —** згадує матір полоненого **— і того ж дня по російському телебаченню показали відео, де Віталій в полоні».**

Згодом Віталія побачили у кількох пропагандистських роликах, знятих бойовиками так званої «ДНР», почалися різні розмови — чи він часом не дезертир. Тут його оголосили у розшук. Але восени 2018 року, розповідає Олена Чміль, над її сином на окупованій території відбувся «суд» і бойовики засудили його до 17 років ув'язнення. Довгий час місце перебування Віталія було невідомо, зараз же, за словами матері, військовий перебуває у макіївській колонії, а до того був у донецькому СІЗО.

«Коли ми прийшли на обмін полоненими, то я зізналася, що він живий. Кілька разів дзвонив мені. Розповідав, що сильно знущалися над ним, катували. Він перебував у підвалі з щурами, — розповідає Олена Чміль — Я ніколи не звертала уваги, що син вміє малювати. Коли повернулися хлопці з полону, то показували його картини».

Говорить, що Віталій страждає від сильних головних болів, але жодної медичної допомоги він там не отримує. Сподівається, що його найближчим часом обміняють і він повернеться додому. **«Але в СБУ мені весь час говорять, що його у списках на обмін немає, бо «ДНР» його не підтверджує. Не розумію, чому так»,** — розповідає Олена Чміль.

Віталій Чміль жив у Миколаєві, до служби у ЗСУ працював на одному з миколаївських заводів, виховував сина.

«Він був моєю надією від Бога. У мене — четверта стадія онкології, він мене лікував. Сам виховував неповнолітнього сина, зараз хлопчик живе зі мною», — говорить жінка.

Історія №20. Ремзі Бекіров

«Мій чоловік дуже сімейна, душевна людина. У нас троє маленьких діточок. І коли Ремзі приходив увечері з роботи, у нього з дітьми була своя особлива церемонія обіймів — пів години вони всі обіймалися. Це був такий заряд позитиву і для нього, і для дітей. І я жила, як принцеса, — він завжди і в усьому мені допомагав, все робив, всі побутові питання вирішував. Він ніс на своїх плечах всі ці турботи, про які я навіть не знала і які не уявляла, а зараз вони впали на мої плечі. Ми без Ремзі вже більше року, — розповідає Халіде Бекірова, дружина фігуранта так званої другої сімферопольської групи у «справі Хізб ут-Тахрір» Ремзі Бекірова у розмові з волонтерами кампанії #PrisonersVoice. — З трьома маленькими дітьми важко без опори. Таке відчуття, ніби від мене відірвали половину. Бо коли подружжя живе у гармонії, у взаєморозумінні, то дуже важко залишитися самій — і морально важко, і фізично. Наше життя повністю перевернулося...»

Ремзі Бекіров — громадянський журналіст ініціативи «Кримська солідарність», висвітлював обшуки, арешти і суди стосовно кримських татар і проукраїнських активістів в окупованому Криму. Незадовго до арешту отримав прес-карту від інтернет-видання «Грані.ру» і вже офіційно став журналістом. За освітою — історик. Займався різними видами діяльності, останні роки працював на будівництві.

Був заарештований у березні 2019 року під час масових обшуків російських спецслужб на півострові та обвинувачений у приналежності до членів організації

«Хізб ут-Тахрір», забороненої в Росії. Загалом 27 та 28 березня 2019 року були затримані й заарештовані 24 особи. Ремзі Бекірову і ще чотирьом активістам інкримінують «організацію діяльності терористичної групи». Йому загрожує довічне ув'язнення.

Правозахисний центр «Меморіал» визнав Ремзі Бекірова політв'язнем, а міжнародна неурядова організація «Репортери без кордонів» — журналістом, якого переслідують за професійну діяльність.

«27 березня 2019 року у нас провели обшук. Перевернули весь будинок, копалися і в шафах з одягом, і в нашій домашній бібліотеці. Невідомо, що вони шукали, адже в будинках кримських татар ніколи не буває ані наркотиків, ані зброї. Це була така показова акція залякування, — згадує той день Халіде Бекірова. — Ремзі того ранку вдома не було — він був в Ростові, разом з іншими активістами він часто туди їздив на суди як журналіст, а також возив передачі політв'язням. Мого чоловіка і ще кількох активістів затримали 28 березня в Ростові, коли вони обідали в кафе».

Халіде розповідає, що у кафе увірвалися люди в масках, які скрутили її чоловіка та інших активістів, закинули в машину і повезли у невідомому напрямку. *«Їх вивезли в ліс, де почали їх бити по ногах, по голові, відбили нирки. За словами мого чоловіка, вони думали, що це останній день в їхньому житті, що вони просто зникнуть в цьому лісі, — розповідає дружина Ремзі Бекірова. — Потім їх в терміновому порядку доставили в Сімферопольський суд, вони були в жахливому стані — стомлені, голодні, побиті. І там без їхніх адвокатів і без нашого відома їм обрали запобіжний захід — тримання під вартою. Ограду після суду їх літаком відправили знову до Ростова, де вони пів року провели в СІЗО».*

Зараз Ремзі Бекіров перебуває в СІЗО Сімферополя. У його справі досі триває попереднє слідство. Як розповідає журналістам адвокат політв'язня Едем Семедляєв, умови перебування в сімферопольському СІЗО — жахливі. *«Цей слідчий ізолятор був побудований за часів Катерини II, там дуже довго не робився капітальний ремонт. Це стіни, що руйнуються, це пліснява, це старі ліжка, від яких у багатьох починають боліти спина, це нестача сонячного світла, яка викликає проблеми зі шкірою і зубами. Там утримується значно більше людей, ніж мало би. Харчування не відповідає жодним нормам — ані релігійним, ані просто людським. Медичне обслуговування практично відсутнє. В таких умовах перебувають усі наші хлопці», — говорить адвокат.*

У грудні 2019 року Ремзі Бекірова помістили на три тижні в психіатричну лікарню на експертизу. *«Це ще один з методів психологічного тиску, там цілодобове відеоспостереження, навіть в душі і туалеті. Ставлення,*

як до злочинців, хоча насправді це журналісти і активісти», — говорить Халіде Бекірова.

Вона розповідає, що всі дуже сподіваються на обмін полоненими. Поки ж рідним політв'язнів лишається чекати і вірити в краще.

«Дуже допомагає підтримка людей. Всі допомагають, як можуть: хтось фізично, хтось фінансово, хтось продуктами. Завжди питають, чим нам потрібна якась допомога. Це і сусіди, і просто небайдужі люди. Але найбільше допомагає моральна підтримка. Коли люди кажуть: «Ми знаємо, що ваш чоловік не терорист. Ми знаємо, що ваш чоловік не злочинець. Що він пожертвував свободою на шляху цієї мирної боротьби проти російської репресії». І ці слова підтримки дають сили боротися далі», — говорить Халіде.

«Хочу закликати всіх не бути байдужими до біди Криму. Ми опинилися в цій ситуації не зі своєї волі. Ми не вибрали такий стан речей, щоб прокинутися одного дня в Росії», — говорить Халіде Бекірова. — **Хочеться, щоб українці писали листи політв'язням, показували свою небайдужість. Коли політв'язні отримують листи від українського народу, від зовсім незнайомих людей, для них це величезна підтримка. Вони розуміють, що вони не одні у цій проблемі і що про них знають, їх пам'ятають і роблять щось для їхнього звільнення. Хочеться, щоб українські телеканали активніше висвітлювали цю проблему, інакше вона просто забудеться і вігійде на останній план».**

Історія № 21. Енвер Мамутов

«Діти не розуміють, чому їхній батько — ідеал і приклад для наслідування — у в'язниці. Вони знають, що в тюрмах перебувають погані люди, а їхній батько нічого поганого не зробив. Це все дуже важко і для дітей, і для всієї родини», — розповідає Аліє Мамутова, дружина політв'язня Енвера Мамутова, фігуранта так званої бахчисарайської групи у «справі Хізб ут-Тахрір».

Енвер Мамутов народився 28 серпня 1975 року в Узбекистані. Там же закінчив школу і будівельне училище за спеціальністю «муляр-штукатур». У 1994 році родина Енвера повернулася в Крим і оселилася в Бахчисарайському районі, у селі Вікторівка.

«Він був одним із перших організаторів дитячих свят у Криму — ще з 2006-го. Влаштував дитячі свята для дітей в районі мечеті. Діти раділи, стрибали на батутах, їли солодку вату, морозиво», — згадує Аліє Мамутова.

Розповідає і про інші яскраві спогади, пов'язані з Енвером. Найперший — коли його родина прийшла знайомитися з її родиною. Тоді у розмові мама Енвера і мама Аліє виявили, що їхні діти народилися в один день — 28 серпня, тільки з різницею в 11 років. **«Це перша найяскравіша подія, яка сталася під час нашого знайомства. Я тоді ще не думала, що вийду заміж за Енвера. Ми просто знайомилися, спілкувалися. А після цього хороших подій було ще дуже багато»,** — говорить Аліє.

Вона згадує, як їхній з Енвером старший син, коли йому було три роки, потрапив до лікарні. Хлопчику треба було поставити катетер і він був сильно наляканий. **«Тоді Енвер дав йому такі напутні слова: «Будь мужнім, ти ж чоловік, ти повинна бути хоробрим». І це надихнуло дитину. Наступного дня він показує вазофікс на руці й сказав: «Бачиш, тату, я вже не боюся»»,** — розповідає Аліє.

Енвер Мамутов — батько сімох дітей. У першому шлюбі у нього народилися син і донька, у другому — з Аліє Мамутовою — ще три сини і дві доньки. Наймолодшій доньці Енвера — Самірі — не було і двох місяців, коли його заарештували.

12 травня 2016 року російські силовики увірвалися до будинку Мамутових. **«Була шоста ранку, я прокинулася, бо Енвер поруч здрігнувся. Після цього почула грім — у нас стояли залізні ворота, їх вибили. До нас увірвалися близько 15 осіб, дехто був у камуфляжному одязі, дехто — у цивільному, — згадує той день Аліє Мамутова. — Я не бачила всього, що відбувалося, тому що перебувала в кімнаті із півторамісячним немовлям. Був обшук, люди у камуфляжному одязі, у масках і зі зброєю налякали сплячих дітей. Вони шукали зброю, наркотики, вибухові речовини, заборонені предмети. І після п'яти години обшуку Енвера заарештували, а слідчий сказав, що мого чоловіка звинувачують у тероризмі...»**

Енверу Мамутову інкримінують «участь у діяльності терористичної організації» і «приготування до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою». Як і у випадку з іншими кримськими татарами, затриманими окупаційною владою, його звинувачують у причетності до міжнародного ісламської партії «Хізб ут-Тахрір», що легально діє в Україні та більшості країн світу, але заборонена в РФ як «терористична».

Протягом п'яти діб після обшуку і затримання Енвера дружина і адвокат не могли встановити його місце перебування. **«Ми його шукали п'ять днів, поки адвокату не вдалося з'ясувати, що Енвер перебуває у сімферопольському СІЗО. І лише тоді ми змогли передати йому продукти, одяг, щось для життя»,** — згадує дружина політв'язня. Вона розповідає, що Енвер 78 днів провів в одиночній камері, що прирівнюється до тортур, і що на її чоловіка в ув'язненні чинили сильний моральний тиск. Його змушували визнати свою провину і зізнатися у тероризмі.

«Він їм відповідав: «Я ні в чому не винен, я нічого не робив», а йому погрозували, говорили: “Ми знаємо де живе твоя сім’я”», — розповідає Аліє.

22 травня 2018 року Енвера Мамутова разом з іншими фігурантів бахчисарайської групи «справи Хізб ут-Тахрір» етапували до СІЗО у російському Ростові-на-Дону. А 24 грудня того ж року Північно-Кавказький окружний військовий суд виніс вирок Енверу — 17 років колонії суворого режиму. Після подачі апеляції Верховний Суд РФ скоротив термін ув’язнення Енверу на три місяці — до 16 років і 9 місяців.

«Людам просто плюнули в обличчя. Людам, які нічого протизаконного не зробили, скоротити термін на три місяці... Це варварство», — говорить дружина політв’язня.

У вересні 2019 року Енвера Мамутова етапували до колонії суворого режиму №11, що у Ставрополі. Правозахисний центр «Меморіал» визнав його політв’язнем.

В ув’язненні, розповідає Аліє Мамутова, в Енвера загострилися хронічні захворювання. Він має хронічний гайморит і проблеми з нирками. До цього — через погані умови утримання — додалися і проблеми з колінними суглобами.

«В лютому 2020 року я була на побаченні з Енвером. Слава Богу, сильних погіршень здоров’я немає, але у нього є хронічні захворювання, які потрібно не запускати і лікувати. Я відправляла йому ліки. Йому наче надають медичну допомогу у колонії, якщо є така необхідність. На відміну від СІЗО, де медичну допомогу практично ніколи не надають», — розповідає Аліє.

Говорить, що Енвера подали у списки на обмін. **«Але наскільки гана процедура буде ефективною, поки сказати не можемо»,** — додає вона.

Аліє вкотре наголошує, що її чоловік, як і інші фігуранти «справи Хізб ут-Тахрір», ні в чому не винен. **«Наші чоловіки ніякі не терористи, це просто «забарвлення», яке намагаються надати людям, які хоча б якось проявляють себе в житті, є активними,** — говорить дружина політв’язня. — **Звісно, боротися поодинці — важко. Велике благо в тому, що наш народ такий згуртований, що кожен підтримує і проявляє солідарність, всіляко допомагає — і продуктами харчування, і одягом, і фінансовою підтримкою. Це і допомога з передачами хлопцям в СІЗО і колонії. Тому що їздити за 800 кілометрів, щоб зробити передачку, мені дуже важко, потрібно надовго залишати дітей. Багато хлопців взяли на себе таку відповідальність, сказали: «нічого не робіть, не їздіть, ми будемо їздити — ваші чоловіки не залишаться голодними, не переживайте». Народ приходять і простягає руку допомоги. Це нас підбадьорює і дає надію, змушує рухатися далі, бо ми не залишилися одні у своїй біді».**

«Ні в чому не винних людей звинувачують і садять до в’язниць. Це дуже важко для сімей, які втрачають опору. Це дуже болісно для дітей, які не бачать своїх батьків, — говорить Аліє Мамутова. — **Я би хотіла подякувати**

за велика підтримку не тільки в Криму, але і за його межами. Подякувати за цю солідарність. За те, що люди не вірять в ці звинувачення. Це проявляється в різних акціях, які проходять в Україні. Це проявляється в тих листах з України, які отримують політв'язні в СІЗО і в колоніях. Це велика підтримка для наших хлопців».

Історія №22. Юрій Карпов

«Кожен день ми, мами, починаємо не з чашки кави, а з молитви за дітей, за країну, за мир. У нашій ситуації треба тільки молитися й чекати. Чекає, що діти повернуться. Ми точно знаємо, що вони живі», — говорить Людмила Карпова. Її син — боєць 93-ї механізованої бригади Юрій Карпов — вже шостий рік вважається зниклим безвісти.

Юрій Карпов народився 28 листопада 1989 року у селищі Гвардійське на Дніпропетровщині. Вивчився на сапера. Отримав учасника бойових дій ще в 2013-му році за розмінування снарядів часів Другої світової війни. Планував пов'язати своє життя з армією. На Донбасі служив кулеметником на БМП.

В останні дні серпня 2014 року бійці 93-ї механізованої бригади потрапили в Іловайський котел. При виході з нього так званім «зеленим коридором» Юрій Карпов зник безвісти. На той момент йому було 24 роки.

«26 серпня 2014-го він подзвонив востаннє. Батькові і брату. Сказав, що потрапили в оточення. Що ледь вижили. А потім він вже весь час був поза зоною, — згадує Людмила Карпова — З першого вересня я почала шукати сина. З частини мені не дзвонили, я сама туди поїхала. Там ще гостемно ніхто нічого не знав. Тоді ж нам сказали написати заяву в міліцію. Стала зустрічатися з хлопцями, які вийшли з Іловайська і з полону. Я все аналізувала, складала в голові в одну картину. Стала відправляти запити до СБУ, Міноборони, МВС, Міжнародного комітету Червоного Хреста. У вересні обдзвонила всі лікарні Донецька, Макіївки. Відповідали, що Юри у них немає. Але перед цим треба було всякого наслухатися...».

Вже шостий рік родина Карпових не знає, що з Юрієм і де він. Людмила говорить, що є усі підстави вважати, що він у полоні. **«Я знайшла свідків, які бачили Юру в полоні, є відео, де після Іловайська над нашими полоненими знущуються, на ньому Юра теж є»,** — говорить вона. — **Вже майже шість років ми чекаємо наших дітей з полону. Змінюються президенти, змінюються пошукові команди при СБУ, при Верховній Раді, але ми досі чекаємо наших дітей».**

Розповідає, що зниклих безвісти часто включають у списки загиблих чи розміщують їхні фотографії на меморіальних стінах. Якось Людмила побачила портрет Юрія у Книзі пам'яті, подзвонила її ініціаторам і попросила прибрати знімок.

«Сказала їм, що вони роблять добру справу, але ж треба робити її з розумом. Мого дитя там бути не повинно».

Коли Юрій вже зник безвісти, його батькові — теж Юрію — прийшла повістка. На сімейній нараді вирішили, що це шанс хоча б щось дізнатися про долю сина. Юрій старший пішов. Воював рік, був поранений під Авдіївкою. Але знайти сина йому не вдалося.

«Мені дуже погано без Юри. У нашій родині немає свят. Але ми розуміємо, що діти колись повернуться — і щастя повернеться до наших родин, — говорить матір зниклого бійця. **— Зараз моя підтримка — це родина, це мій старший син, це підтримка грузів і Юриних побратимів, як дзвонять, приходять, питають і кажуть, що все буде добре. І, звичайно, молитви. Віра — це велика сила, дуже велика сила. У нас усе буде добре. І в наші родини вернеться щастя».**

Нещодавно родичі зниклих безвісти звернулися до Уповноваженої ВР з прав людини Людмили Денісової з проханням внести імена їхніх синів в списки на обмін.

«Коли я чую слово Іловайськ, я уявляю, як все відбувалося, що пережили наші діти, що вони зазнали. Це жах. Молю Бога, щоб дав дітям мужність, сил і здоров'я пережити все і швидше повернутися додому», — говорить Людмила Карпова.

«Ми потребуємо підтримки громадськості, бо на кону — життя таких же українців, військових, які захищали нас і потрапили в полон. Ми не вимагаємо чогось неможливого, ми просто хочемо, щоб всі діти, чоловіки, брати повернулися додому. Бажаю усім мамам, які разом зі мною чекають своїх дітей, мужності, сили духу і віри. Все здолаємо. У нас все вийде. Діти повернуться додому. Я це точно знаю», — говорить Людмила Карпова.

Історія №23. Осман Сейтумеров

«Осман — людина, яка любить дітей і завжди допомагає співвітчизникам. Колись ми придумали таку ініціативу в нашому місті — збирати людей, годувати їх, проводити разом час у дружній атмосфері. Осман активно брав у ній участь: готував їжу, бавив дітей, які приходили на ці зустрічі, спілкувався з молоддю. Коли залишалася їжа — ми розвозили її потребуючим», — розповідає Абдулмеджит Сейтумеров, брат 28-річного кримськотатарського громадського активіста Османа Сейтумерова, політв'язня, фігуранта так званої третьої бахчисарайської групи «справи Хізб ут-Тахрір».

Абдулмеджит розповідає про брата Османа як про людину надзвичайно чуйну і комунікабельну, яка ніколи не відмовить у допомозі й може знайти спільну мову з будь-ким. **«Є багато випадків, коли людям була потрібна допомога, наприклад, у них зламався або застряг в дорозі автомобіль, то Осман і о 12 ночі їхав на допомогу, не вагаючись»**, — згадує брат політв'язня.

Осман Сейтумеров народився 1992 року в Криму, в місті Бахчисарай, куди його батьки повернулися з Узбекистану в 1989 році. Закінчив Кримський інженерно-педагогічний університет, факультет «Експлуатації і ремонту міського транспорту». Працював офіціантом в етнокафе «Салачик», згодом — водієм таксі, займався ремонтом машин. **«Осман з дитинства цікавиться автомобілями, він дуже добре в цій сфері розбирається»**, — говорить Абдулмеджит.

Після анексії Криму Росією і з початком системних переслідувань кримських татар, Осман став громадським активістом. Підтримував сім'ї політв'язнів, робив передачі в СІЗО, відвідував судові засідання над кримськими татарами.

11 березня 2020 року до будинку родини Сейтумерових увірвалися російські силовики. Вони провели обшук і затримали Османа.

«О п'ятій ранку батьки почули якийсь шурхіт. Батько вийшов на вулицю, але нікого не побачив. Пізніше ми почали прокидатися, якраз був час ранкової молитви, як раптом люди в масках почали вибивати вхідні двері. Ми ледь встигли вдягнутися — вискочили, батько попросив їх не ламати двері, відкрив їм. Ці люди забігли в дім і вручили Осману постанову про обшук. Ми дізналися, що обшуки проходять і в будинках нашого дядька і старшого брата, — згадує той день Абдулмеджит Сейтумеров. — Адвоката не пустили, лише наприкінці обшуку Еміль Курбедінов зміг потрапити до нас».

У той день російські силовики затримали братів Османа і Сейтумера Сейтумерових, а також їхнього дядька Рустема Сейтмететова. Вже наступного дня, 12 березня, Київський районний суд Сімферополя обрав їм запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Усім трьом інкримінують «участь у діяльності терористичної організації», їм загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком до 20 років. Правозахисний центр «Меморіал» визнав їх політв'язнями.

«До 11 березня в нас було одне життя, після 11 — зовсім інше, — розповідає Абдулмеджит Сейтумеров. — Це дуже важко, коли забирають твоїх близьких. Перші дні я засинав і прокидався з думкою, що це був страшний сон. Це рана, що залишиться на все життя. Це пустота всередині. Всі думки лише про те, як там мої рідні».

Вже понад чотири місяці Осман Сейтумеров перебуває в сімферопольському СІЗО. Абдулмеджит розповідає, що до брата не застосовували фізичну силу. Проте в нього є проблеми зі здоров'ям і в ув'язненні він не завжди отримує належну медичну допомогу. **«Його непокоять регулярні болі в шлунку, потрібні медикаменти, щоб приглушити цей біль. Вода, яку вони там п'ють,**

призводить до проблем із зубами. Їжа, яку вони отримують... Її важко назвати їжею, — говорить брат політв'язня. — Звісно, ті умови, в яких він перебуває, лише погіршують ситуацію з його здоров'ям».

Але попри все, розповідає Абдулмеджит, Осман не здається. **«Він бореться. Він розуміє, що це політично мотивована справа, і не впадає у відчай, а закликає людей не погоджуватися з несправедливістю»,** — говорить брат Османа.

Розповідає, що переслідування кримських татар у Криму — це важке випробування і для народу, і для кожної окремої родини. **«Але нам допомагає наша релігія. Вона дає впевненість, стійкість і силу. Громадські ініціативи також об'єднують кримських татар і закликають підтримувати сім'ї політв'язнів»,** — говорить Абдулмеджит.

«Будь-яка з форм прояву громадянської активності важлива, бо кожна людина може бути корисна суспільству. Зараз ситуація в Криму вкрай важка, тут мають місце численні порушення прав людини. Усе це вчить нас достойно проходити випробування, вірити в справедливість і не опускати руки», — говорить Абдулмеджит Сейтумеров.

Історія №24. Володимир Дудка

«Один із найяскравіших спогадів, пов'язаних з батьком, — з далекого дитинства. Ми тоді жили під Євпаторією, батько там служив. Мій спогад про те, як батько віз мене на мотоциклі, це був перший і останній раз, коли я катався на мотоциклі, — згадує Ілля Каверников (Дудка), син колишнього українського військовослужбовця, командира корабля управління ВМС України, а нині політв'язня, фігуранта так званої «справи українських диверсантів» Володимира Дудки. — Хочеться згадувати радісні моменти з життя. Але добре пам'ятаю день затримання батька — це наче вчора було, хоча минуло вже майже чотири роки».

Володимир Дудка народився 1964 року в місті Суми, служив у ВМС України, жив у Севастополі. У 2010 році пішов на пенсію за станом здоров'я. Любить подорожувати Кримом, особливо любить гори. **«Коли звільнився зі служби, то в нього з'явилося більше часу і він намагався частіше їздити в такі місця»,** — розповідає син політв'язня.

9 листопада 2016 року російські силовики затримали в Севастополі співробітників аналітичного центру «Номос» Дмитра Штиблікова й Олексія Бессарабова, а також їхнього близького друга Володимира Дудку. Їх звинуватили в «підготовці диверсій у Криму на замовлення української розвідки».

У квітні 2019 року підконтрольний Росії Севастопольський міський суд засудив Володимира Дудку і Олексія Бессарабова до 14 років позбавлення волі, а Дмитра Штиблікова той же суд засудив у листопаді 2017 року до 5 років колонії суворого режиму. Влада України називає ці звинувачення провокацією російських спецслужб.

Зараз Володимир Дудка відбуває покарання у колонії строгого режиму в місті Ставрополь. Правозахисний центр «Меморіал» визнав усіх фігурантів «справи українських диверсантів» політв'язнями.

«Зранку 9 листопада 2016 року подзвонив колега батька, сказав, що батько не бере слухавку, а вони домовились йти до лікаря. Я поїхав додому. В цей час вже пройшов обшук. Мене не пустили, тільки сказали, що йдуть слідчі дії. Згодом батька вивезли з квартири. Я їздив в місцеве відділення ФСБ, де мені сказали, що батько на допиті. Наступного дня був суд, батькові обрали запобіжний захід — тримання від вартою, — згадує Ілля Каверников (Дудка). — Під час обшуку батькові підкинули телефон із сім-картою, на якій нібито велось листування. Зі слів батька, обшуки проводили тільки в кімнаті й ніде більше. Під час обшуку співробітники ФСБ виходили з квартири і тато казав, що прозвучала фраза: «Ну що, заносимо?». Головний слідчий вийняв телефон з шафи. На цьому обшук закінчили і батька забрали».

У перші дні після затримання Володимира Дудку катували, зокрема електричним струмом. Він згодом відмовився від своїх показань, бо дав їх під тортурами.

Ілля розповідає, що в ув'язненні здоров'я в батька погіршилося. **«У нього ще до ув'язнення були хронічні хвороби, основна — язва. Вже у СІЗО розвинулась гіпертонічна хвороба. Страждає на головний біль. Мінімальна меддопомога є, але її недостатньо. Хворобу треба лікувати, а не лише гасити симптоми. Дуже схуд, бо стрес. Адже абсолютно невинну людину в один момент висмикують зі звичного життя і поміщають в такі умови, несправедливо звинувачують, дають термін»,** — говорить син політв'язня.

Розповідає, що важко переживає ув'язнення батька. **«Спочатку почувався, наче уві сні. Потім здоров'я погіршилося. Але вже починаю викарабкуватись, більше — психологічно важко. Тільки віра в Бога дає сили триматися. І сім'я, заради якої тримаюсь і заради якої взагалі варто жити. Допомагають татовий брат, мама, татові однокласники»,** — говорить Ілля.

Розповідає, що вся надія на обмін. **«Апеляція вже пройшла. У нас більше немає юридичних можливостей якось оскаржити вирок. Кажуть, що в списках на обмін він є, але невідомо чи йдуть перемовини»,** — говорить він.

«Хочеться подякувати всім, хто підтримує і щось робить. Варто продовжувати боротися, тому що це — життя людей, які ні в чому не винні.

Треба намагатися допомогти і врятувати ці людські життя», — підсумовує Ілля Ілля Каверников (Дудка).

Історія №25. Роман Біленький

«Якось ми дуже поспішали і вирішили проїхати одну зупинку тролейбусом, хоча завжди ходили там пішки. Роману ще й трьох років не було, він сидів у мене на боку, як мавпочка, і дуже прискіпливо на мене дивився. Я його запитала: «Ромчик, що таке?» А він супитьсья і каже: «Ти чому не компостуєш талон? Наша держава така бідна, а ти не платиш за проїзд». Я розумію, що ми вдома щось говорили, але мала дитина сама все склала до купи — що потрібно платити за проїзд, щоб держава мала зиск», — згадує Людмила Біленька, матір бійця добровольчого батальйону «Азов» Романа Біленького, який з серпня 2014 року вважається зниклим безвісти.

«Не знаю, може, це гени — у нас в родині дуже багато людей поклали життя за Україну, — говорить Людмила. **— Коли почалася війна, я знала, що Роман буде одним з перших, хто на неї піде, я тоді страшенно злякалася, просила його поїхати до родичів у США чи Канаду. А він сердився і відповідав: «Де родився, мамо, там і пригодився». Він з дитинства був дуже патріотичним, рішучим і безкомпромісним».**

Роман народився у Києві 1 серпня 1987 року. За фахом — юрист, спеціалізується на господарському праві. Працював завідувачим продовольчого складу Київської обласної клінічної лікарні. Брав участь у подіях на Майдані, був несправедливо заарештований за це 28 листопада 2013 року. У квітні 2014-го допомагав військовим і добровольцям як волонтер, а вже на початку літа приєднався до добровольчого батальйону «Азов». Мав позивний «Рамзан».

«Прийшов і каже: «Мамо, я йду воювати». Я промовчала, а батько йому сказав, що це ж може бути не тільки смерть, а й полон. А Роман відповів, що завжди матиме при собі гранату на цей випадок», — розповідає Людмила Біленька.

27 серпня 2014 року біля села Роза Люксембург у Донецькій області троє бійців «Азову» — Роман Біленький, Максим Худан і Микола Самофалов — зникли безвісти. Не повернулись із завдання.

«Роман зателефонував мені 27 серпня вранці, сказав, що не може довго говорити, що набере мене ввечері. Але так і не погзвонив. Ми домовлялися, що я йому не телефонуватиму, він сам гзвонитиме, коли буде можливість. Тож я чекала. Але наступного дня він теж не погзвонив. І наступного. Вже згодом ми дізналися, що 27 серпня 2014 хлопці повертались із завдання, але потрапили у засідку, їхній автомобіль обстріляли», — згадує Людмила.

Коли 3 вересня 2014 року російський телеканал «Царьград» опублікував відеозапис допиту Максима Худана, усі зрозуміли: хлопці — у полоні. До цього всі сподівалися, що вони скоро повернуться.

«В «Азові» мені сказали, що це дуже сильна група. Перед цим вони були на завданні у Донецьку, заходили углиб міста, їх так само не було дуже довго, але вони повернулися, привезли пораненого товариша і зібрали важливу інформацію, — розповідає матір бійця. — Ограду ж Азов почав домовлятися про обмін чи викуп наших хлопців з полону. Але раптом та сторона припинила будь-які перемовини».

Людмила Біленька разом із друзями та побратимами Романа почала власні пошуки сина. У вересні їй зателефонував невідомий чоловік і сказав, що Роман лежить в лікарні в Донецьку з пораненням у голову. Потім з'явилася інформація, що син перебував на лікуванні в госпіталі Ростова-на-Дону, що потім його знову повернули до «ДНР». Також була інформація, що, можливо, Романа судили в Росії і зараз він відбуває покарання десь на її території.

«Я шукала через усі можливі канали, намагалася підключити рогичів з Росії, — розповідає Людмила Біленька. — Через власні канали хлопці перевіряли інформацію, про можливе перебування Романа в Чечні. У нас є усі підстави вважати, що Роман — у полоні, що він живий. Збігу ДНК теж не було».

Людмила розповідає, що нещодавно отримала з Офісу Омбудсмена листа, що Романа Біленького рекомендовано включити до списків на обмін. **«Може, це допоможе дізнатися, де він і що з ним, — говорить матір бійця. — Кілька місяців тому я зверталася в СБУ, де мені сказали, що мають відео, яке підтверджує, що Роман — у полоні. Але, на жаль, його місце перебування залишається невідомим».**

Людмила Біленька розповідає, що ці шість років життя без сина і без можливості дізнатися, де він і що з ним, — взагалі складно назвати життям.

«Я дуже боялася, що мого сина катують. Десь подивлюся репортаж чи прочитаю щось про якісь жахливі речі й мені здається, що це роблять з моєю дитиною. Я тоді просто не знаходила собі місця, втрачала розум, думала, не справлюсь з цим, — згадує Людмила. — Аж потім мені переказали слова іншої мами, чий син теж у полоні: «Я знаю, що мій син не у руках ворожих, він — у руках Божих». І зараз, коли на мене нападає страх, я швидко згадую ці слова і прошу Бога, щоб він уберіг мою дитину від катування, щоб мій Роман витримав усі випробування».

Людмила розповідає, що у ці тяжкі часи їй дуже допомагають рідні, друзі та колеги. А ще — робота і допомога іншим. **«Коли допомагають тобі, то й ти маєш допомагати тим, хто цього потребує. Поруч люди, які не дають мені впасти, не дають мені втратити надію, — говорить вона. — У мене**

старенька мама, яка тяжко хворіє і майже не ходить. Але вона так відчайдушно змагається зі смертю, бо поставила собі за мету — дочекатися Романа».

«Байдужість — страшна річ. Саме з провини байдужих людей часто стаються жахливі речі. Я завжди намагалася вчити своїх дітей бути небайдужими. Кривдять тварину — заступися, кривдять людину — заступися, хтось потребує допомоги — не пройди повз. Ми все втрачимо, якщо не зробимо наше суспільство небайдужим, — говорить Людмила Біленька. — Людина, яка пішла захищати свою землю від ворога, захищає і кожного з нас. І якщо сьогодні не захистити цих людей, то згодом не буде нікого, хто б захистив нас».

Історія №26. Валентин Вигівський

«Найяскравіший спогад — народження Валентина. У мене троє синів, але Валентин — перший син, і його народження було чимось незвичайним для мене. Я кожні пів години дзвонив у лікарню, неможливо описати мої відчуття в той момент», — розповідає Петро Вигівський, батько політв'язня Валентина Вигівського, несправедливо засудженого в Російській Федерації до 11 років колонії суворого режиму начебто за «шпигунство в авіаційно-космічній сфері». Його справа — засекречена, навіть рідні не бачили копії офіційного вироку і не знають усіх деталей затримання.

Валентин Вигівський народився 3 серпня 1983 року у місті Прип'ять, згодом, після Чорнобильської катастрофи, його родина переїхала до Києва. Тут Валентин закінчив факультет електроніки НТУ «Київський політехнічний інститут», мав власний невеликий бізнес, пов'язаний з ремонтом автомобілів. Одружений, має неповнолітнього сина. Брав участь у Євромайдані. Захоплюється авіацією, вивчає її, колекціонує пов'язані з нею видання. *«Він увесь свій час присвячував авіації», — говорить Петро Вигівський.*

17 вересня 2014 року Валентин на один день поїхав до Криму, сказав рідним, що на виставку авіації. Мав зворотній квиток, ночувати на півострові не планував. Як згодом дізнається родина, Валентин мав зустрітися там зі знайомою з їхнього кола любителів авіації. Вона потребувала фінансової допомоги на лікування дідуся і Валентин віз їй зібрані кошти. На той момент вже не було можливості зробити банківський переказ коштів у Крим. Вони неодноразово перетиналися на подіях, пов'язаних з авіацією, зокрема і в Києві, тож Валентин їй довіряв. Наступного дня зв'язок із Валентином обірвався.

«Він просто зник. Що? Де? Куди? Ми спочатку нічого не знали, думали, він повернеться і розповість, що сталося. Зараз є дані, що це була

спеціально організована операція, щоб виманити Валентина і заарештувати», — говорить батько політв'язня.

Родичі одразу почали шукати Валентина — подали заяву у поліцію про зникнення, шукали будь-яку інформацію у соцмережах, через людей у Криму. Так вдалося дізнатися, що Валентин затриманий.

І лише через місяць родина дізналася, що саме сталося у Криму 18 вересня 2014 року. Ще на вокзалі в Сімферополі Валентина Вигівського затримали співробітники ФСБ разом із так званою «Кримською самообороною». Спочатку йому інкримінували «комерційне шпигунство», а згодом звинувачення перекваліфікували на «шпигунство». Через правозахисників вдалося з'ясувати, що Валентин перебуває у московському СІЗО «Лефортово». Протягом 8,5 місяців до нього не допускали українського консула. Справа проходила під грифом «Цілком таємно».

У грудні 2015 року Московський обласний суд оголосив вирок — 11 років колонії суворого режиму. Валентина звинуватили в «економічному та військовому шпигунстві в авіакосмічній галузі Росії». Зараз він відбуває покарання у виправній колонії №11 в селі Утробіно, неподалік Кірово-Чепецька, що в Кіровській області РФ.

Рідним Валентин розповідав, що в період попереднього слідства піддавався тортурам, зокрема пережив імітацію розстрілу. Також його намагалися змусити працювати на російські спецслужби, але він відмовився.

«Він нам мало що розповідає, говорив, що знає, через які тортури пройшов Геннадій Афанасьєв, бо сам через них пройшов. Розповідав, як його перевозили з Сімферополя до Москви. Тоді у літаку його били співробітники ФСБ. Били по двоє, потім мінялися — і наступні двоє били, — розповідає Петро Вигівський. **— З 2017 року Валентина помістили в приміщення камерного типу. Це дуже маленька одиночна камера, де він має багато обмежень — заборонені телефонні дзвінки, побачення. Дозволяється лише два дзвінки на рік. Передачі теж обмежені. Як і кількість грошей, котрі можна витратити в місцевому магазині, а це дуже важливо для засуджених»**

Перо Вигівський розповідає, що в ув'язненні стан здоров'я сина погіршився: у нього з'явилися проблеми із зубами, із зором, з ногами. **«Він написав, що місяць був в тюремній лікарні. Взимку хворів, казав, мав високу температуру, —** розповідає батько політв'язня. **— Але Валентин ніколи не пише про свій стан здоров'я, про проблеми, які має, чи про умови утримання. Все це ми дізнаємось від українського консула».**

У липні родина отримала черговий лист від Валентина. У ньому він пише, що його досі схиляють до співпраці, але він не погоджується.

«Прямо якийсь дитячий садок вважати, що поміщення в погані умови на тривалий час приведе мене до бажання працювати на цю країну», — цитує лист Валентина Вигівського «Укрінформ». Політв'язень наголошує,

що для нього батьківщина — *«це Україна, а якщо бути ще точнішим — незалежна від Росії Україна»*.

«Погано без дитини. Зараз хоч знаємо, де він, що він, навіть два рази їздили на побачення. А спочатку була невідомість — був син, і нема, — говорить Петро Вигівський. — Силу в цій ситуації дає надія на Бога і впевненість, що Валентин скоро повернеться додому. У нас немає іншого вибору, як чекати своїх рідних з цього злочасного місця й робити все, що в наших силах, щоб прискорити їхнє повернення. Від нас насправді залежить дуже багато, треба тільки щось робити для цього».

Валентин Вигівський є у списках на обмін. *«Але результат поки такий, що обмін був рік тому, а Валентин в ті списки не потрапив і додому досі не повернувся»*, — говорить Петро Вигівський.

«Ніхто не знає, коли його дитина може опинитися у ситуації, в якій опинилися наші діти. Громадяни, яких не торкнулася ця біда, мають щось робити вже, щоб цього взагалі ніколи не сталося з їхніми дітьми. Це і підписання петицій, надсилання листів, участь у заходах та акціях тощо. Хто хоче захистити своїх дітей, мають долучатися до захисту інших. Лише так можна убезпечити і себе, і своїх рідних», — говорить Петро Вигівський.

Історія № 27. Геннадій Лимешко

«Напевно, найяскравішим спогадом є наше знайомство. Ми познайомилися і почали зустрічатися в добровольчому батальйоні, коли вже була війна. Гена дуже довго добивався мене, мабуть, більше року. Ми почали зустрічатися, у нас народилася донька. Чоловік — моя друга половинка, людина, яку я кохаю і яка для мене є всім у цьому житті», — розповідає Ірина Лимешко, дружина засудженого в анексованому Криму у «справі українських диверсантів» Геннадія Лимешка.

Геннадій Лимешко народився 29 грудня 1992 року. Закінчив Харківський національний технічний університет сільського господарства. З 2015 по 2017 роки служив спочатку у добровольчому батальйоні, потім — за контрактом у складі ЗСУ України.

«Гена — дуже цілеспрямована людина, я б навіть сказала, — вперта. Якщо він щось задумав, то йтиме до своєї цілі. В 2015 році він хотів воювати, хотів захищати свою країну. Але в нього були протипоказання — астма, тож жоден військкомат його не брав. Тоді він пішов добровольцем», — розповідає Ірина Лимешко. — *Він дуже щедра людина: останнє може віддати своєму побратимові. У сильний мороз в окопі міг віддати свої рукавиці комусь з хлопців. Тому що дружба для нього — понад усе, і побратими — понад усе»*.

12 серпня 2017 року ФСБ Росії повідомила про затримання в окупованому Криму, в місті Судак, чоловіка, якого вони назвали «агентом СБУ» і звинуватили нібито в підготовці диверсій проти об'єктів інфраструктури і життєзабезпечення півострова. В СБУ це повідомлення про затримання українського «агента» назвали «черговою провокацією» ФСБ Росії.

«Мені позвонила свекруха й сказала, що Гену затримали в Криму. Для нас це був великий шок, тому що ми не знали, що та як. Потім вже зі ЗМІ почали дізнаватися, які статті йому інкримінують, у чому його звинувачують і що там взагалі сталося. Зв'язку з чоловіком не було жодного, — розповідає Ірина Лимешко. — Потім, коли він зміг нам позвонити, то розповів, що його дуже сильно били, погрожували розпавою, якщо не піде на співпрацю і не буде робити те, що скаже ФСБ Росії. Йому погрожували, пістолет до голови приставляли, струмом били, шапку палили на голові, в карцер його кидали. Це все робилося для залякування, щоб він взяв на себе провину по тих статтях, які йому інкримінували слідчі органи».

Геннадію Лимешку було пред'явлено обвинувачення «в незаконному придбанні, перевезенні та зберіганні вибухових речовин і боєприпасів», окупаційний суд врахував як обтяжуючу обставину мотив «політичної ворожнечі» в зв'язку з анексією Криму, через яку Лимешко нібито погодився на здійснення диверсій.

Українець визнав свою провину й уклав неформальну угоду зі слідством, яку до справи не додали. Обвинувачення запросити для українця вісім з половиною років позбавлення волі. Окупаційний суд засудив його до восьми років, знизивши термін на півроку через малолітню дочку. Сім'я Геннадія Лимешко вважає, що він дав свідчення про нібито підготовку диверсій в Криму під тиском і тортурами ФСБ. А його адвокат назвав вирок «таким, що не відповідає тяжкості злочину».

Зараз Геннадій Лимешко відбуває покарання у виправній колонії №6 на хуторі Дидимкіно, що в Ставропольському краю.

«Зараз він говорить, що все більш-менш добре. До нього ставляться нормально. Розголос ЗМІ, наша омбудсмен допомогли — тиск припинився. Зараз його не чіпають і ситуація нормальна, — розповідає дружина засудженого українця. — Щодо харчування чи побутових умов — там з цим жахливо. Також у чоловіка вже півтора року є хронічні проблеми із шкірою: в нього з'явилися висипання, рани. Також є проблеми із суглобами та зубами. Медслужба не дуже надає допомоги. Передавати ліки — заборонено».

Ірина розповідає, що без чоловіка їй дуже важко, але пережити непрості часи допомагає їхня з Геннадієм трирічна донька, яка теж дуже чекає тата.

«Перший час не знали, що робити, куди йти та до кого звертатись. І взагалі, як далі жити. Але в нас є донька, яка є сенсом нашого життя. Заради неї хочеться продовжувати жити, — говорить Ірина. — Держава нам дещо допомогла фінансово. Я зараз проживаю зі своєю мамою,

вона допомагає мені з донькою. Батьки чоловіка також допомагають по можливості».

«Така ситуація може статися будь з ким. Затримуючи звичайних людей, Росія показує, що Україна — агресор, що українці їдуть в Росію здійснювати диверсії. Рідний брат, донька, син чи чоловік — будь-хто може опинитися в такій ситуації. Їх можуть принижувати, бити, катувати і робити все, щоб людина зізналась в тому, чого не робила. Ми хочемо, щоб був обмін і щоб громадськість та ЗМІ допомогли нам у цьому. Ми хочемо, щоб нам повернули наших чоловіків додому живими і здоровими», — підсумовує Ірина Лимешко.

Історія №28. Юрій Гордійчук

«Юрій — моя опора, підтримка. Це добра, чуйна, турботлива людина. Завжди прийде на допомогу, підтримає, — розповідає Юлія Гордійчук, сестра бійця 53-ої окремої мотопіхотної бригади Юрія Гордійчука, що з травня 2019 року перебуває у полоні незаконного збройного угруповання «ДНР». — Він для мене як особистий ангел охоронець. Як його немає, то наче частинку від мене відрвали. Найважче — коли сниться, що прийшов додому. Дуже його чекаємо».

Юрій Гордійчук народився 25 вересня 1982 року в селі Олександрівка, що в Дніпропетровській області. До війни працював приватним підприємцем — бурич свердловини. Рідні розповідають про нього як про людину чуйну, яка прийде на допомогу іншим у будь-який час. *«Він дуже добра людина, в нього багато друзів. Завжди веселий був, як то кажуть, душа компанії»,* — розповідає Наталія Гордійчук, матір Юрія.

У 2015 році Юрій пішов на військову службу. Служив старшим солдатом 43-го мотопіхотного батальйону 53-ї окремої механізованої бригади Збройних сил України. 22 травня 2019 року біля селища Новотроїцьке машина з вісьмома військовими, серед яких був і Юрій Гордійчук, помилково заїхала на тимчасово окуповану територію. Там, на блокпосту противника, українських військових взяли в полон представники незаконних збройних формувань.

«Ми про це дізналися з телебачення, що 22 травня 2019 року група в складі восьми людей переплутала блокпости, повернула не в ту сторону й була взята в полон», — розповідає сестра Юрія Гордійчука.

30 жовтня 2019 року відбувся так званий «суд» над полоненими. Представники незаконних збройних формувань звинуватили Юрія Гордійчука у «тероризмі й заклику до повалення влади в ДНР» й винесли «вирок» українському військовому — 17 років колонії. Зараз Юрій перебуває у Макіївській колонії №32. Українська сторона внесла Юрія в списки на обмін, але «ДНР» поки його не підтверджує.

«Скарг на здоров'я в нього немає. Він людина здорова, йому тільки 38 рік пішов. Але в нього був нервовий зрив. Нам про це повідомили через волонтерів. До нього було направлено психолога, — розповідає Наталія Гордійчук, мама українського полоненого. — Важко без нього. Шкода, що він не з сім'єю, не разом зі своїм 11-річним сином, якого виховує сам».

Наталія і Юлія Гордійчуки розповідають, що у цей непростий час їй допомагає триматися родина і надія, що Юрій скоро повернеться.

«Може йому хтось передасть, що ми його дуже любимо, що ми його дуже чекаємо додому. Хай він тримається. Не знаю скільки часу це займе, але ми будемо прикладати багато зусиль, щоб його звільнили і він повернувся додому, — говорить Юлія Гордійчук. — Наша сила сьогодні — це боротьба. Боротьба за його звільнення. Боротьба за його повернення додому».

«Давайте будемо людянішими й підтримаємо тих, хто дійсно переживає і страждає через те, що їхні рідні — в полоні. Станемо ближчими одне до одного й ріднішими, бо в будь-який час і годину може постукати біда в сім'ю. Щоб закінчилося це горе не тільки для нас, а й для всієї країни. Щоб з полону повернувся не тільки мій брат Юрка, а й всі інші, хто там перебуває. Ми ж не єдина сім'я, яка чекає своїх рідних додому», — підсумовує Юлія Гордійчук.

Історія №29. Алім Карімов

«Найяскравіший спогад — знайомство й вінчання. Усе наше спільне життя — у яскравих спогадах. Мій чоловік щодня намагався робити свято. Він дуже добрий, комунікабельний, завжди допоможе. Неконфліктний, ввічливий, все спокійно пояснює без підвищення тону. Він — людина, яка подобається всім, — розповідає волонтерам кампанії #PrisonersVoice Аліє Карімова, дружина активіста громадського об'єднання «Кримська солідарність», політв'язня, фігуранта так званої справи «Хізб ут-Тахрір» Аліма Карімова. — А тепер огин з найяскравіших спогадів — як чоловіка забирали, це запам'ятається на все життя».

Алім Карімов народився 8 квітня 1994 року, житель Сімферополя. Активіст «Кримської солідарності», займався передачами політв'язням. Одружений, має дитину.

Був затриманий російськими силовиками 27 березня 2019 року. Йому інкримінують «участь у діяльності терористичної організації» і «приготування до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою». Аліму Карімову загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком до 20 років. Російський правозахисний центр «Меморіал» визнав його політв'язнем.

«На обшуки нікого не допустили, не було змоги викликати адвоката, тому що в нас забрали телефони. Під час обшуків нам підкинули дві заборонені релігійні книги. Сказали чоловіку підписати протокол, він відмовився це зробити без адвоката. Тоді вони відповіли, що якщо не підпише протокол, то не зможе згодом забрати речі, які вони вилучили під час обшуку. Нам наші речі й досі не повернули, — згадує той день дружина політв'язня. — Було важко дізнатися, що забрали ще й брата чоловіка. В мене був шок. Я думала, як це сприйме свекруха, в якій хворе серце. Та вона перенесла це стійко».

Аліє Карімова розповідає, що після обшуку і затримання Алім не їв три дні. **«Лише під час суду з обрання запобіжного заходу йому перепала вода і один бутерброд»,** — говорить дружина політв'язня.

Аліма спочатку етапували в СІЗО м. Шахти Ростовської області (РФ), згодом — у СІЗО в Ростові-на-Дону. Зараз Карімов перебуває у сімферопольське СІЗО — тривають слідчі дії.

«Фізично на нього не впливають, наскільки я знаю. Психологічного тиску теж ніби немає. Коли хворіє, допомагати починають лише після того, як ми б'ємо на сполох. А так не реагують, — розповідає дружина політв'язня. — **Він не скаржиться, але у нього періодично трапляється запалення шлунку».**

Аліє розповідає, що без чоловіка їй дуже важко, але великою підтримкою є родина, кримськотатарський народ та усі небайдужі люди. А ще — віра.

«Ми всі тримаємося. Та спочатку в нас був великий шок. Всі Аліма знають з хорошої сторони. Алім для мого батька — як рідний син, вони могли годинами розмовляти, і батько дуже сумує за ним сьогодні. Ввечері після обшуку і затримання Аліма я приїхала в батьківський дім, де мене зустріла вся родина зі сльозами на очах, — згадує Аліє Карімова. — Наша віра не дає опустити руки. І люди, які постійно приходять і допомагають. Це дуже різні й навіть незнайомі люди, всі вони такі добрі й відкриті. За ці півтора роки багато таких людей було. Надія у мене тільки на Всевишнього: як він визначить — так і буде».

Аліє розповідає, що великою підтримкою для неї є також і листи від чоловіка. **«У листах він розповідає, що дуже важко переживає розлуку з рідними. Але також завжди нас підтримує, каже, що все добре і скоро все зміниться. Часто запитує про сина: коли чоловіка забрали, дитині було лише три місяці. Чоловік питає, коли син пішов, яке перше слово сказав, на кого більше схожий»,** — розповідає дружина політв'язня.

«Невинні люди не мають сидіти в тюрмі. Тим паче такі, як наші чоловіки... Це настільки добрі, чуйні люди, які завжди прийдуть на допомогу. Таким людям не місце в тюрмі. Потихеньку кожний лист, кожна

петиція — допомагають. Це не відразу стається, але поступово все більше людей звертають на це увагу, стає більше розголосу», — підсумовує Аліє Карімова.

Історія №30. Арсен Абхаїров

«До арешту ми з чоловіком прожили у шлюбі менше трьох з половиною років. Найяскравіші спогади нашої родини пов'язані з народженням дітей. Коли народилася перша дочка — чоловік душі в ній не чув, це неможливо передати словами. Він увесь вільний час намагався їй приділяти, кожную секунду намагався насолодитись нею. А потім у нас народився синочок. Та, на жаль, чоловік не зміг побачити його перші кроки, почути перші слова. Бо коли арештували чоловіка, нашому сину було всього шість місяців. У наших дітей забрали дитинство», — розповідає Азізе Абхаїрова, дружина фігуранта так званої червоногвардійської «справи Хізб ут-Тахрір», політв'язня Арсена Абхаїрова.

Арсен Абхаїров народився 1987 року, житель села Амурське, що в Криму. До арешту займався підприємництвом у сільському господарстві, а також мав невелику ферму. *«Він багато працював, щоб наша родина ні в чому не відчувала потреби. А ще в нього була мрія — купити дім своєму братові, — розповідає Азізе Абхаїрова. — Мій чоловік дуже уважний. Навіть серед ночі, якщо комусь була потрібна допомога, кидав всі свої справи і мчав. Якось я сказала, що мені та дітям не вистачає його уваги, він відповів: «Ти кажеш, що тобі не вистачає уваги, а ти уявляєш, що відчують ті жінки, у яких забрали їхніх чоловіків?» Ці слова досі звучать у мене у вухах».*

А в лютому 2019 року арештували і Арсена Абхаїрова. Російські силовики провели обшуки у будинках кримських татар в Красногвардійському районі, пізніше в управління ФСБ Росії в Сімферополі відвезли Ескендера Абдулганієва, Арсена Абхаїрова і Рустема Емірусейнова. Їх звинувачують у причетності до забороненої в Росії і на території анексованого нею Криму організації «Хізб ут-Тахрір».

Арсену Абхаїрову загрожує покарання у вигляді позбавлення волі строком до 20 років. Російський правозахисний центр «Меморіал» визнав його політв'язнем.

«14 лютого 2019 року наше життя перевернулось з ніг на голову, цей день неможливо забути. Ще не було шостої ранку, коли пролунав гучний звук — хтось стукав у наші залізні двері. Спочатку я подумала, що це сон, і не звернула увагу. Але коли постукали вдруге, мій чоловік просто

вистрибнув з ліжка, сказав вдягатися — прийшло ФСБ. Я була шокована, наша дочка прокинулася, на той момент їй було 2,5 роки. Вона досі все пам'ятає і говорить, що її батька забрали люди в масках, — згадує той день Азізе Абхаїрова. — Ніяких дзвінків адвокатові не дозволяли, всі телефони одразу відібрали. Нашій мамі стало погано. Обшук проводили понад 2,5 години. Нам навіть не дали попрощатися з чоловіком».

Зараз Арсен Абхаїров перебуває в російському СІЗО в Ростові-на-Дону. **«Зараз йде розгляд справи, вона вже наближається до вироку. Наших адвокатів там просто не чують»,** — говорить дружина політв'язня.

Стан здоров'я Арсена в ув'язненні погіршився, розповідає Азізе Абхаїрова. **«Через погану воду кришаться і випадають зуби, а в СІЗО жодної кваліфікованої стоматологічної допомоги не надають. Хронічних хвороб у нього до СІЗО не було, як зараз — ми не знаємо. Він не розповідає нам багато, не хоче, щоб його мати переживала»,** — говорить вона.

Розповідає, що без чоловіка дуже важко. **«Але нам допомагає наша віра. Люди нас підтримують, на всі свята й у будні до нас приходять і запитують, чим і як допомогти. Ми відчуваємо цю підтримку»,** — розповідає дружина політв'язня.

«Наша сила — в нашій єдності, й коли ми єдині та солідарні, коли надаємо допомогу одне одному — тоді ми можемо пройти через будь-які випробування. Будь ласка, не будьте байдужими, допоможіть нам у звільненні нашого тата. Можливо, саме ваш підпис, ваша згода допоможуть нам виховувати наших дітей у повноцінних сім'ях. Зробіть крок назустріч до звільнення наших рідних — підпишіть петицію, листівку, прийді», — звертається до всіх небайдужих Азіза Абхаїрова.

Історія № 31. Павло Корсун

«І вдень, і вночі тільки про Пашу й думаю. Лягаю — молюся Богові, щоб живий і здоровий повернувся додому, щоб ми його дочекалися. Батько його переніс три інсульти, лежить, ледь говорить, але теж повторює: “Господи, хоч би мені дочекатися сина живим”», — розповідає Ніна Корсун, мати військовослужбовця Павла Корсуна з 53-ї механізованої бригади ЗСУ, який перебуває у полоні бойовиків «ДНР» з 22 травня 2019 року.

У той день восьмеро військових 53-ї окремої механізованої бригади Збройних сил України їхали автомобілем КамАЗ за маршрутом Мангуш-Костянтинівка, однак за нез'ясованих обставин відхилилися від маршруту й потрапили на тимчасово окуповану територію. Там, в районі селища Новотроїцьке Донецької області, українських військових, які перевозили документацію бригади і були без зброї, взяли в полон представники незаконних збройних формувань.

«Щойно в новинах сказали, що восьмеро військових з 53-ї бригади потрапила в полон, моє серце йокнуло. Я відчула, що Павло серед них. А на наступний день вже сповістили прізвища тих, хто потрапив у полон, — мій син теж там був. Вісім днів йому лишалося гослужити до кінця контракту, а тепер я вже другий рік його не бачу», — розповідає Ніна Корсун.

Павло Корсун народився 21 січня 1982 року в селі Марківка Луганської області. Захоплювався футболом. Закінчив Старобільський факультет Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Три роки працював вчителем фізкультури у школі. Згодом — у поліції. Потім знову — вчителем у школі, а тоді пішов служити. **«Не ховатися, не тікав, як дехто робив»,** — говорить Ніна Корсун.

«Він у мене — гарний помічник. Коли вчився в університеті, то приїде на вихідні й навіть не поївши кидається допомагати мені на городі. Так і в останню свою відпустку син прибіг, форму скинув і взявся рубати дрова, допомагати нам по господарству. Він ніколи й нікому в допомозі не відмовляв. Підставить свою голову, а грузів виручить», — розповідає Ніна Корсун про сина.

У жовтні 2019 року в «ДНР» відбувся так званий суд над полоненими. Представники незаконних збройних формувань звинуватили українських військових у «тероризмі й заклику до повалення влади в ДНР». Павло Корсун отримав 17 років колонії. Зараз він перебуває у Макіївській колонії №32. Українська сторона внесла Павла в списки на обмін, але «ДНР» його не підтверджує.

Ніна Корсун говорить, що поставила собі за ціль дочекатися сина, чого б це їй не коштувало, дуже сподівається на обмін. **«Коли засмучуюся, починаю плакати, то вип'ю таблетку від серця, вип'ю заспокійливе й говорю собі: "Ніна, заспокойся, ти маєш живою і здоровою дочекатися свого сина"»,** — розповідає мати військового.

Великою підтримкою, говорить, для неї є діти та онуки. **«Дочка дуже підтримує мене, внуки. У Паші є син 15 років, часто гостює у мене. Це те, що мене радує»,** — розповідає мати військовополоненого.

«Я би стала перед українцями на коліна, просила би їх, щоб ці мільйони людей допомогли мені повернути сина додому. Я на все згодна. Стану перед ними на коліна й Бога молитиму і дякуватиму, як син мій повернеться додому», — говорить Ніна Корсун.

Історія №32. Зеврі Абсеітов

«27 вересня було 17 років, як ми одружені, і за цей час я ні секунди не шкодувала, що стала дружиною Зеврі. Він прекрасний сім'янин, люблячий чоловік, турботливий батько. Він відповідальний і цілеспрямований. Його

цінують і поважають за професіоналізм і людські якості. Він завжди дуже трепетно ставиться до чужої біди, завжди готовий допомогти», — розповідає Фатма Абсеїтова, дружина політв'язня, фігуранта так званої першої бахчисарайської групи у «справі Хізб ут-Тахрір» Зеврі Абсеїтова у розмові з волонтерами кампанії #PrisonersVoice.

Зеврі Абсеїтов народився 12 серпня 1976 року у селищі Гульбахор, що поблизу Ташкента. Коли йому було 18 років, його родина повернулася в Крим. Тут Зеврі отримав медичну освіту. Проживав у Бахчисараї з дружиною та чотирма дітьми. Працював дантистом у клініці, мав і свій приватний стоматологічний кабінет.

«Влаштував благойні прийоми, дуже педантично ставився і ставиться до виховання та освіти дітей і дуже переживає, що не може бути поруч з дітьми зараз, коли вони ростуть і мають особливу потребу в ньому. Це для нього дуже болюча тема», — розповідає дружина політв'язня.

12 травня 2016 року о шостій ранку російські силовики увірвалися до будинку Абсеїтових. **«Ми навіть не підозрювали, що Зеврі затримують. Думали, це якась помилка, думали, що розберуться і відпустять. Ми навіть не встигли з ним попрощатися, коли його забирали. Для нас це був величезний удар,** — згадує той день Фатма Абсеїтова. — **Наші четверо малолітніх дітей і старенька мати ще довго не могли відійти від шоку. Того ранку мама думала, що нас хочуть депортувати, плакала. Кожен раз, коли я поверталася з судових засідань, вона чекала, що я повернуся разом із Зеврі. На жаль, так і не дочекалася... Минулого року, так і не побачивши сина, мама померла. Ми ховали її всім народом. Зеврі дуже важко переніс це випробування. У цей час він був в одиночній камері в Новочеркаську, сам на сам зі своїм горем. Його мучило те, що він не зміг провести матір в останню путь, не зміг виконати свій синівський обов'язок».**

Зеврі Абсеїтову інкримінують «участь у діяльності терористичної організації» і «приготування до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою». Як і у випадку з більшістю кримських татар, затриманих окупаційною владою, його звинувачують у причетності до міжнародного ісламської партії «Хізб ут-Тахрір», що легально діє в Україні, але заборонена в РФ як «терористична». Сторона захисту наполягає, що немає жодних вагомих доказів причетності Абсеїтова до організації «Хізб ут-Тахрір».

24 грудня 2018 року Північно-Кавказький окружний військовий суд у Ростові-на-Дону виніс вирок фігурантам першої бахчисарайської групи у «справі Хізб ут-Тахрір». Зеврі Абсеїтова засудили до 9 років колонії суворого режиму. Після подачі апеляції термін ув'язнення скоротили на три місяці — до 8 років і 9 місяців..

«Протягом судів я переконалася, що справедливості не варто чекати. Були відхилені всі доводи, всі докази, всі свідчення на користь Зеврі. Складалося враження, що вирок заздальгідь готовий, а все інше — просто формальність», — розповідає дружина політв'язня. За словами Фатми, поки

тривали суди, Зеврі перебував у жахливих умовах. **«Його садили в одиночні камери, в камери з хворими на туберкульоз в'язнями. Це були справжні тортури — переповнені камери, клопи, антисанітарія»,** — говорить вона. Розповідає, що 1 вересня 2019 року Зеврі етапували в колонію в Ставропольський край і одразу ж, без будь-яких пояснень, посадили в ШІЗО. Там він пробув більше місяця.

В ув'язненні стан здоров'я Зеврі відчутно погіршився, розповідає Фатма. **«На момент затримання у нього вже була гіпертонія другого ступеня і він вже без тонометра не виходив з дому. Зараз додалися проблеми з судинами, з'явився гастрит, можливо, вже і виразка, він страждає від болів в нирках, суглобах, а про зуби я вже взагалі мовчу,** — говорить дружина політв'язня. — **Потрібні обстеження та лікування. Звісно, він їх не отримує, хоча вже були численні звернення і скарги. Коли я з ним говорила, він сильно кашляв, у нього була висока температура. У колонії дуже багато хворих. Є ті, в кого пневмонія, але жодних тестів їм, як я розумію, не роблять».**

«Ми багато пережили. Часом опускалися руки, здавалося, що все безнадійно, але підтримка рідних і зовсім незнайомих людей в Криму і за його межами завжди давала нам сили. Що треба сподіватися на краще, що справедливість повинна перемогти, що світ не без добрих людей, що є ті, кому небайдужа наша доля, хто бореться за нашу свободу. Я вдячна всім, хто робить хоч щось задля звільнення наших чоловіків, — говорить Фатма Абсеїтова. — **Ми дуже сподіваємося, що буде обмін, що Україна зробить все можливе, щоб звільнити своїх громадян. Бо всі громадяни України — це одна велика сім'я, і не годиться залишати своїх у біді».**

Історія №33. Сергій Ватаманюк

Сергій Ватаманюк, боєць 80-тої окремої десантно-штурмової бригади, був мобілізований 8 серпня 2014 року, служив у Луганській області. 5 вересня 2014 року біля сіл Весела Гора та Цвітні Піски Луганської області бійці батальйону «Айдар» і 80-ої бригади потрапили у засідку, влаштовану російськими військовими й проросійськими незаконними збройними формуваннями. Внаслідок нерівного бою загинули та пропали безвісти 45 українських воїнів. Серед тих, хто вважається зниклим, — і Сергій Ватаманюк.

Сергій народився 13 лютого 1987 року у Шепетівці Хмельницької області. Працював зварником та будівельником. Незадовго до мобілізації одружився. Востаннє Людмила Ватаманюк говорила з сином 5 вересня 2014 року. Сергій попередив, що вони йдуть на завдання й він не знає, коли матиме змогу зателефонувати наступного разу, сказав, щоб не хвилювалися. Дружина Сергія була на останніх місяцях вагітності. Син народився 23 жовтня 2014 року, коли Сергій вже зник безвісти.

Людмила Ватаманюк, матір Сергія Ватаманюка:

— Сергій не знав, що в нього буде хлопчик. Він пішов воювати у серпні, зник безвісти у вересні, а дитя його родилося в жовтні. Якось я спитала онука: «Де твій тато?». Він відповів: «Мій тато воює. Ти що, не знаєш?». У мене тоді голос затремтів, а онук сказав: «Ні, не треба плакати». А потім і в садку, і всім довкола почав розповідати, що тато скоро приїде додому.

Спочатку були дані, що Сергій — в полоні, це вже згодом його статус офіційно змінили на зниклого безвісти. Коли це все сталося — ми нічого не знали, командування нам нічого не повідомляло. Якусь інформацію шукали в інтернеті. Про те, що Сергій потрапив у полон, спочатку дізналася моя дочка — від волонтерів, але нічого мені не казала, бо не знала як. З військомату до нас ніхто не прийшов. З військової частини теж. А повинні були. А потім невістка в інтернеті побачила, що Сергій в полоні.

Я одразу почала складати план дій. Цілими ночами складала плани й уявляла, як звільняю його. Вже знала на пам'ять карту Донецької і Луганської областей, населені пункти. Весь час чекала його. Хвіртка рипне — я відразу визирую: може, це він вернувся? Я і досі визирую...

Телефонувала волонтерам, капеланам, в різні організації та офіційні установи. Але представники офіційних установ завжди відповідали завченими фразами, там не було зацікавленості, я не відчувала і не бачила, що вони хочуть мені допомогти. Ми нікому не потрібні й наші діти теж. Мені 71 рік вже і я дуже хочу дочекатися сина.

ДНК-експертизу робили, але збігів немає. Я здавала і в 2014 році, й в 2016 році, й у січні 2019-го. Серед тимчасово невстановлених загиблих військових мого сина немає. Я вірю, що він у полоні.

Як саме держава шукає зниклих безвісти — мені невідомо. Прізвища наших синів обіцяють внести у списки на обмін, але я не нагто в це вірю. Все, що від нас залежить, — ми робимо. Але поки жодного результату.

Великою підтримкою для мене є спілкування з іншими мамами та рідними людьми зниклих безвісти військових і добровольців. Слава Богу, що ми зішлись. Зідзвонюємося часто, з деким — щодня, зустрічаємося, підтримуємо одна одну та й просто розмовляємо. Так, як жде мама, — ніхто не жде. Ми можемо відчутти цей біль і зрозуміти одна одну.

Нам важливо, щоб про наших дітей не забували.

Історія №34. Ярослав Думчик

Боєць 93-ї окремої механізованої бригади Ярослав Думчик зник безвісти 29 серпня 2014 року під час виходу з Іловайська. На той момент йому було 19 років.

Ярослав народився 20 квітня 1994 року в селі Лозоватка, що в Дніпропетровській області. Після закінчення школи, в 2013 році, був призваний на строкову військову службу, а у вересні того ж року підписав контракт із ЗСУ. Служив у 93-ій бригаді. У березні 2014 року приїхав додому у відпустку, але пробув лише кілька днів: надійшов наказ від командування — терміново прибути до військової частини.

Інна Думчик, матір Ярослава Думчика:

— Він швидко зібрався й поїхав, я три місяці взагалі не знала, де він. Мені казав, що у військовій частині, але потім я випадково дізналася, що Ярік служить у селищі Марківка, що в Луганській області. Питаю його: «Чому ж ти не розказав?» А він: «Ма, не хотів, щоб ти засмучувалася».

19 серпня 2014 року їх перекинули в Іловайськ, про що він мені теж нічого не сказав. Востаннє говорила з ним 26 серпня 2014-го, він подзвонив і каже: «Ма, я скоро буду вдома. У мене все добре». Якщо хлопці дзвонили і прощалися з рідним, просили пробачення, то мій і словом не обмовився, що він в оточенні в Іловайську.

Про те, що 93-я бригада потрапила в оточення, я випадково дізналася з відео на ютубі. Звернулася до військкомату, потім до військової частини — там нічого конкретного сказати не могли, лише, що шукають.

Нам робили ДНК-експертизу, сказали, що є збіг. В описі до тіла прочитала — «чоловік 30-40 років», а Яріку ж на той момент були лише 19. До того ж, зріст загиблого був на 10 сантиметрів нижчий, ніж у сина: у Яріка — 1,8 м, а в тіла — 1,7.

У грудні 2014 року син мені зателефонував, коротко сказав, що скоро вернеться додому. Я сама пробила дзвінок — він надійшов зі Свердловки Луганської області (нині — село Твердохлібове), яка на той час була окупованою. Потім я знайшла двох свідків, які підтвердили, що шістьох наших хлопців привезли у Свердловку. Показала їм фотографію сина, вони підтвердили, що такий хлопець там був. Ще один свідок бачив Ярослава 6-7 жовтня 2014-го в полоні в Сніжному. Тому я і не визнаю тіла, з яким у мене був цей ДНК-збіг, бо Ярослава одразу кілька людей бачили в полоні, живим. Тому мій син — офіційно зниклий безвісти.

Зверталася усюди — в Червоний Хрест, ОБСЄ... Подала документи, щоб сина внесли в список на обмін. У всіх родичів зниклих безвісти є ці товсті

пакети з різними листами і документами, але конкретної відповіді, де наші діти і що з ними, — немає.

Мій Ярік — дуже чесний хлопець. Він завжди за правду. Хлопцям казав, що йде захищати свою сім'ю. Коли прийшов з Луганської області, то дорослі чоловіки казали, що у нього стільки волі, що він такий дорослий як на свої 19 років. Справжній воїн, який нікому, крім нас, зараз не потрібний.

Знаю: якщо я буду сильною, буде сильним і він. Оця ниточка між мною і сином — нерозривна. Я своїх домашніх — чоловіка й старшого сина — тримаю: наш син живий, кажу, і він повинен знати, що ми його чекаємо, що ми його не хоронимо.

У 2016 році я вперше була на кладовищі, де поховані й тимчасово невстановлені воїни. Їду — і бачу могилу з табличкою «Ярослав Думчик». У мене всередині все скипіло — побити, потрощити, зламати. Але я собі кажу: «Інно, стоп, що тобі підказує серце? Мовчить? Мовчить. Ти не будеш займатися вандалізмом. Хто почепив, той має зняти». Потім в Дніпрі зробили красивий меморіал, і знову розмістили фото Яріка. Ось тоді ми з іншими мамами зниклих безвісти добилися, щоб фотографії наших синів зняли з меморіалу й таблички з їхніми іменами прибрави з могил.

Ярік коли уходив на війну, сказав: «Мама, я вернусь. Ти чуєш мене? Я вернусь додому». І сказав це таким командирським голосом. З цим і живемо.

Я досі не закриваю вхідні двері — чекаю. Де що скрипне — я у вікно визираю. Їду десь на город чи у справах і думаю, що ось зараз підійде мій син і обійме та поцілує мене. І так вже шість років...

Історія №35. Леонід Крепець

Леонід Крепець був мобілізований до лав Збройних сил України у квітні 2014 року, служив старшим водієм у 51-й механізованій бригаді. 25 серпня 2014 року його батальйон потрапив в оточення під Іловайськом — біля села Дзеркальне. У тому бою 51-а бригада понесла втрати: були як загиблі бійці, так і ті, хто потрапив у полон. Доля ж Леоніда була довгий час невідомою. Згодом його офіційно визнали зниклим безвісти.

Леонід Крепець народився 13 березня 1984 року у селі Білокриниччя, що в Хмельницькій області. Закінчив Полонське ПТУ, був призваний на строкову військову службу. Згодом одружився і переїхав із родиною до Володимира-Волинського. Працював водієм на меблевій фабриці. Батько двох дітей.

Після проведення ДНК-експертизи у 2015 році й збігу з тілом одного з тимчасово невстановлених воїнів дружина Леоніда Віра визнала його загиблим. Того ж

року він був посмертно нагороджений почесною відзнакою «За заслуги перед містом Володимир-Волинський». Матір бійця — Наталія Крепець — не погоджується, що її син загинув, а продовжує його шукати. Говорить, що має причини так вважати.

Наталія Крепець, матір Леоніда Крепеця:

— Останній дзвінок від сина був 25 серпня 2014 року з Іловайська. Сказав, щоб я берегла себе... Після того зв'язку з ним більше не було.

У 2015 році ми здавали ДНК, і був збіг із тілом одного з невстановлених загиблих. Ексгумацію ми не робили. Жінка Леоніда підтвердила, що це він. Але ми не проводили перепоховання, тіло так і лежить на кладовищі у Дніпрі — на хресті фото Леоніда, могила ним підписана. Я кажу невістці: для чого ти то робиш?

З опису до тіла видно деякі нестиковки. Леонід — нижчий на сім сантиметрів, ніж тіло, з яким маємо ДНК-збіг. Зубна карта теж не збігається. Далі взуття: у Леоніда маленька нога, а в того тіла — більший розмір ноги. То тіло не наше, то не Леонід.

Син у мене дуже хороший, людяний, ми щодня зігзвонювалися. Він ходив у церкву, прислужував там, і я в церкву зараз ходжу, це мені допомагає. А ще мене на світі тримають онуки. Ми спілкуємося, приїжджаємо одне до одного в гості. Я невістці дякую, що вона така, що доглядає, що водить їх на танці, на математику. Це — хлопці, перший і п'ятий клас. Вони були маленькими, коли їхній тато зник безвісти.

У списки на обмін Леоніда не подадуть, бо грузина визнала його загиблим. Але я його чекаю і шукаю.

Історія №36. Айдер Саледінов

Житель с. Строганівка поблизу Сімферополя, 33-річний Айдер Саледінов працював будівельником, був активістом «Кримської солідарності» й організовував дитячі свята для сімей політв'язнів, а у вільний час вивчав іноземні мови. 18 червня 2019 року у Ростові-на-Дону відбувся суд над Айдером та ще чотирма учасниками «першої сімферопольської групи». Чоловік отримав 12 років колонії суворого режиму за участь у діяльності забороненої в Росії організації «Хізб ут-Тахрір». Апеляційний суд зменшив термін ув'язнення на півроку. Вдома на нього чекають дружина Гузаль Саледінова й четверо їхніх дітей.

«Коли хочу згадати чоловіка радісним та з усмішкою — спадає на думку день, коли нам повідомили, що у нас народиться дівчинка, — розповідає

Гузаль. — *На той момент у нас уже було троє синів і чоловік дуже втішився, що буде донечка: так він радів за мене, що здійснилась моя мрія — мати дочку».*

«12 жовтня 2016 року о 5:55 ми прокинулись від гучного стуку, наспіх почали вдягатись. Через п'ять хвилин виламали наші міжкімнатні двері — прокинулись діти, почали плакати, — жінка досі з тривогою згадує день арешту Айдера. — В дім зайшло багато людей, перші з них були в балаклавах, зі щитами й автоматами. Чоловіка вивели й одягли наручники. Адвокатів не дали викликати, свідків вони також привели своїх. В результаті обшуку знайшли дві брошури — як потім нам сказали, нібито у кімнаті, де сиділа я з дітьми — що неправда, бо я там була постійно і таких брошур у нас в домі не було».

«На одному із засідань з обрання запобіжного заходу мій чоловік розказав про катування — йому на голову кілька разів одягали пакет і душили, таким чином вимагаючи підписати зізнання, — продовжує Гузаль. — Суддя відповіла йому, що ця інформація не стосується справи і пішла на перерву. Катуванням я вважаю самі умови утримання в СІЗО Сімферополя, де людей в камері зазвичай вдвічі більше, ніж ліжок, і вони сплять по черзі, і де хлопців страшенно кусають клопи».

«Через погане харчування їм не вистачає вітамінів — кришаться зуби, — каже жінка. — У чоловіка хронічний тонзиліт, тобто будь-яка інфекція провокує гнійну ангіну, яка, якщо її не лікувати, дає ускладнення на серце. Тому кожен раз, коли він хворів — перебіг був важкий».

Зараз Айдер перебуває у виправній колонії №2 у м. Салават, Республіка Башкортостан, Російська Федерація. *«Діти дуже сумують за батьком і чекають на нього, — каже Гузаль. — У них є така дуже красива шоколадка, яку вони вже другий рік зберігають, щоб з'їсти разом із батьком».*

Жінка звертається до усіх небайдужих: *«Я та всі сім'ї політв'язнів впевнені, що наших чоловіків утримують за їхню активну позицію, за те, що вони не погодились миритися із несправедливістю. Тому всі вони мусять вийти на волю, адже вони не робили нічого протизаконного, а стаття про тероризм стала у Криму просто знаряддям для боротьби з інакодумством».*

Історія №37. Рустем Сейтхалілов

Сейтхалілов Рустем — 36-річний активіст «Кримської солідарності» — регулярно допомагав сім'ям політв'язнів: їздив на суди, робив передачі, організовував проведення релігійних

свят для дітей. Крім того, чоловік займався електромонтажними і сантехнічними роботами.

27 березня 2019 року Рустема арештували. Того дня силовики затримали 20 кримських татар («друга сімферопольська група») за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір», що визнана в Російській Федерації терористичною, чоловікові загрожує до 20 років ув'язнення. Вдома на нього чекають дружина Ельзара Сейтхалілова і троє дітей.

«Цього року ми з Рустемом відсвяткували 12 років у шлюбі. Разом виховували трьох дітей, будували будинок і створювали в ньому затишок, — розповідає Ельзара. — Коли арештували мого чоловіка, ми якраз облаштували окремі кімнати для дітей — на жаль, не дали нам повністю втілити наші плани, жити й тішитись нашою оселею».

«О шостій ранку нас розбудив сильний стук у двері. Коли ми з чоловіком спустились відчиняти, перше, що я побачила — лазерний промінь гвинтівки снайпера, — згадує жінка день затримання. — Рустем відчинив і до нас зайшли озброєні люди в масках — спершу перевірили, скільки людей в домі. Потім зайшов слідчий зі свідками і почався обшук, що тривав близько трьох годин. У нас вилучили літературу, техніку. І забрали мого чоловіка».

«29 березня Рустема відвезли в Ростов-на-Дону, де він перебував близько доби, і після цього — в Таганрог, де він пробув до 1 вересня, — каже Ельзара. — Після прибуття огразу відправили в карцер на п'ять днів — там він був у холоді, без особистих речей, йому нічого не дозволили взяти з собою. Три місяці сидів в одиночній камері, а ще місяць — з глухонімим чоловіком. У камері не було вентиляції — через сирість по стінах стікала коричнева рідина. У дощ підлогу заливало водою через крихітне віконце. Миші, таргани — ось такі умови». Зараз Рустем перебуває в Сімферопольському СІЗО, де у камері на дев'ять людей лише шість ліжок.

«Чоловіка необхідно обстежити, адже його турбує сильний головний біль — він уже прокидається з ним вранці й таблетки йому не допомагають, — каже дружина. — До арешту ми робили обстеження, але не встигли виявити причину цього болю. Недавно йому стало так погано, коли вони мали їхати на ознайомлення з матеріалами справи, що вдалось викликати медбрата, який поміряв тиск — 140. Але жодних ліків не дали. Там навіть якщо вся камера вимагає надати допомогу — це все ігнорують. Я знаю, що двічі Рустем просив викликати швидку, і двічі йому відмовляли».

Ельзара переконана, що взаємна допомога у такій важкій ситуації, в якій опинилась її сім'я, вкрай важлива: **«Як ми зрозуміли, у такому становищі може опинитись будь-хто, хто не скоював нічого поганого. Оббрехати можуть кожного — ніхто від цього не застрахований. Тому якщо сьогодні підтримати когось, завтра підтримають і вас».**

Історія №38. Сейтабдієв Сейтвелі

Сейтвелі Сейтабдієв, 26-річний політв'язень, активіст «Кримської солідарності», виховував з дружиною двох дітей та працював на автомийці. 27 березня 2019 року, під час масових обшуків в оселях кримських татар, чоловіка арештували за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір», що визнана в Російській Федерації терористичною. Сейтвелі загрожує до 20 років ув'язнення. Вдома на нього чекають дружина Ельвіна Сейтабдієва, а також маленькі донька і син.

«Мій чоловік — дуже гбайливий, щедрий, безвігмовний і прив'язаний до сім'ї, він жодного дня не міг прожити без нас, — розповідає Ельвіна. — Коли він приходив з роботи, то переживав, що мало часу проводить з родиною. І ось тепер він взагалі далеко, відірваний від нас — йому надзвичайно складно».

«27 березня 2019 року рано-вранці до нашого дому ввірвалися невідомі нам люди і до кінця цієї страшної події я не розуміла, хто ці люди з автоматами, — згадує Ельвіна день арешту. — Ні в чому не винного мого чоловіка звинуватили в тероризмі — це цілковита брехня».

«Я писала багато листів, щоб нам дозволили побачитись, але отримувала відмови, — каже жінка. — Мій чоловік часто хворіє, сидить в одній камері з ВІЛ-інфікованим. Медичну допомогу йому надавали не завжди вчасно і якісно. Сейтвелі мені завжди пише, що все добре, але розумію, як йому там насправді важко».

«Як я справляюсь із цим усім — це відомо лише мені, — каже Ельвіна. — Все, що було на чоловікові — тепер на мені, і я повинна сама з цим всім справлятися — з двома маленькими дітьми. Бігні діти втомлюються і не мають нормального дитинства, бо я всюди мушу їх брати з собою».

Віра в Бога допомагає Ельвіні не впадати у відчай: **«Я вірю, що мій чоловік вийде звідти і не допускаю ніколи думки, що він там може бути стільки, скільки вони напишуть на папері. Адже любов — це бути разом не тільки, коли все добре. Це — бути разом, незважаючи ні на що, на жодні перешкоди, це переносити біль і розлуку разом. Я впевнена, що брехня приречена на загибель і що добро завжди перемагає зло».**

«Наші співвітчизники опинились у дуже важкій ситуації — їх безпідставно саджають на величезні, немислимі терміни. Їм підкидають щось і забирають від сімей. Діти не бачать батьків і плачуть, коли дивляться на їхні фотографії, — звертається Ельвіна до усіх небайдужих. — Я думаю, що всі разом, спільними зусиллями ми зможемо зупинити ці несправедливі репресії в Криму».

Історія №39. Нагаєв Руслан

Приватний підприємець кримський татарин Руслан Нагаєв — політв'язень Кремля, затриманий 10 червня 2019 року російськими силовиками поблизу Алушти за підозрою в терористичній діяльності. Чоловікові загрожує до 20 років ув'язнення. Вдома на нього чекають дружина й дві доньки.

«Мій батько — взірець людини, яка живе повноцінним життям, — згадує донька Севіль Нагаєва. — Він створив чудову родину, побудував три будинки, виростив величезний сад. При цьому він шанована людина в кримськотатарському середовищі. Його поважають як людину, яка розуміє та знає іслам, як порядного чоловіка, який живе за законами релігії і завжди всім допомагає».

На момент обшуку та затримання батька Севіль перебувала в Сімферополі. **«Я прикинулася рано і отримала повідомлення від сестри, яка була на той момент вдома: «У нас ФСБ». Ми з чоловіком почали обдзвонювати всіх, кого могли — шукали адвоката. Мама потім розказала, що її та сестру розбудив чоловік зі зброєю. Вони спустились на перший поверх і побачили, що батько лежить на підлозі із заламаними руками. Купа озброєних людей обшукували гім, але загалом обшук був доволі пристойним. У нас є підозра, що це був такий показовий обшук, бо його потім показували на телебаченні».**

На даний момент Руслан перебуває в СІЗО №1 у Ростові-на-Дону, і рідні дуже занепокоєні станом його здоров'я: **«Моєму батьку 56 років: він зараз один з найстарших ув'язнених. У нього хронічна гіпертонія — це генетична проблема, адже його батько помер від інфаркту, а мати від інсульту. Батько навіть не помічає, як у нього підвищується тиск. Пігулки ми також не можемо в достатній кількості передати».**

«Крім того, у батька хворі суглоби і проблеми з нирками. В нього легко починається тонзиліт і гнійна ангіна, а це завжди дає ускладнення на нирки та серце. Однак найгірша проблема — із зором, — розповідає Севіль. — В нього до затримання був сильний астигматизм: одне око взагалі не бачило, і в другому також зір погіршувався. Розвивалась глаукома і він готувався до операції. Зрозуміло, що зробити її не встиг, і зараз у нього дуже сильно впав зір».

«Я взагалі дивлюсь на ці всі арешти як на спробу геноциду мусульман в Російській Федерації: не тільки кримських татар, а й мусульман Чечні, Дагестану, — каже жінка. — Ті мусульмани сидять в більш жорстких умовах за схожими статтями, над ними знущаються, їх б'ють на допитах. Рано чи пізно це має закінчитись, адже геноцид у 21-му столітті — це абсурд».

Історія №40. Меметов Ремзі

Інженер-механік за освітою, 54-річний Ремзі Меметов останні десять років працював кухарем у м. Бахчисарай. Ремзі та ще трьох кримських татар, яких зараховують до «першої бахчисарайської групи», було заарештовано під час масових обшуків в оселях мусульман Бахчисарая 12 травня 2016 року за підозрою в терористичній діяльності. Відтоді вдома на нього чекають дружина Ельміра Меметова та двоє синів.

«О 6:15 ранку до нашого дому ввірвались близько п'ятнадцяти співробітників ФСБ, — розповідає Ельміра. — Протягом десь чотирьох годин провели обшук. Вони забрали мого чоловіка, сказавши мені, що його не буде буквально 15 хвилин. І ось уже 4,5 роки він безпідставно перебуває у в'язниці».

22 травня 2018 року Ремзі та інших фігурантів справи етапували з Сімферопольського слідчого ізолятора в Ростов-на-Дону. **«Перебуваючи в СІЗО Ростова, мій чоловік декілька разів був відправлений у штрафний ізолятор за нібито порушення режиму, — каже Ельміра. — Огразу після прибуття в колонію його також помістили в ШІЗО, мотивуючи це тим, що у нього “небезпечна стаття”».**

24 грудня 2018 року Північно-Кавказький окружний військовий суд Ростова-на-Дону визнав учасників «першої бахчисарайської групи» винними в організації діяльності ісламської партії «Хізб ут-Тахрір», що визнана в Російській Федерації терористичною організацією, а також у спробі силового захоплення влади. **«Ремзі засудили до дев'яти років колонії суворого режиму, — каже Ельміра. — Апеляційний суд, який відбувся 11 липня 2019 року, скоротив термін ув'язнення на три місяці».**

«На даний момент мій чоловік відбуває термін ув'язнення в колонії суворого режиму №11 у м. Ставрополь, РФ, — каже жінка. — Безумовно, стан його здоров'я погіршився, оскільки вже довгий час він перебуває в нелюдських умовах. Морально він тримається, сподівається на волю Всевишнього і сприймає всі випробування як благо. Він не втрачає надії на визволення всіх політв'язнів Україною, адже він є громадянином цієї країни»

«Дуже важко було залишитись без підтримки чоловіка, особливо у перші дні після арешту, — зізнається Ельміра. — Проте завдяки нашому дружньому народові ми не залишились один-на-один зі своєю проблемою і завжди відчуваємо підтримку в будь-якому питанні. Ми дуже вдячні всім, хто не залишився осторонь нашої біди. Чоловік отримує багато листів з різних країн, в тому числі — з України, і завжди передає слова вдячності».

«Я вважаю, що мій чоловік, як і всі хлопці, засуджені за цією статтею, не мають жодного стосунку до тероризму, — каже Ельміра. — Ремзі — порядний

мусульманин, який сповідував і буде сповідувати свою релігію. Я впевнена, що всі ці справи політично мотивовані. Ми ніколи не змиримось із тавром терориста, яке нам намагаються нав'язати. І ми вимагаємо негайно звільнити всіх несправедливо засуджених хлопців!»

Історія №41. Сейтумеров Сейтумер

Історик за освітою, 32-річний Сейтумер Сейтумеров до арешту 11 березня 2020 року займався установкою кам'яних огорож, а влітку возив туристів на екскурсії по Бахчисараю. Зараз чоловікові загрожує до 20 років ув'язнення — його звинувачують в участі у діяльності терористичної організації. Вдома на нього чекають дружина Пакізе Сейтумерова та маленька донька.

«Мій чоловік — дуже комунікабельна людина, він дуже любить спілкування: у нашому домі завжди були люди, приходили його друзі та знайомі, — розповідає жінка. — Сейтумер любив читати — його цікавила історія. У нас висить в кімнаті політична карта, про яку країну не запитай — він завжди міг її показати і розповісти про неї, про її населення».

Пакізе добре пам'ятає день обшуку: *«О шостій ранку ми прокинулись і почули якийсь дуже гучний гуркіт за вікном. Спочатку нічого не зрозуміли, на вулиці якраз був дуже сильний вітер і ми подумали, що може щось впало чи перевернулось, — каже Пакізе. — Чоловік встав подивитись у вікно, і саме в той момент до нас постукали у двері. Коли Сейтумер впустив силовиків — вони одразу розбіглись по усіх кімнатах».*

«Поруч з нашою спальнею є невелика кімната, де стоїть мій комод і дитяче ліжечко. Вони зайшли туди, почали обшукувати комод, і при цьому сказали Сейтумерові, щоб ми забрали собі гроші та коштовності, — продовжує Пакізе. — Чоловік у формі сказав: «Ось, дві книжки знайшов». У цьому комоді були мої особисті речі — ліки, вата, косметика. Таким чином вони відволікли мого чоловіка тим, що передавали коштовності, а на верхню полицку підкинули ці дві книги. Я не бачила, що це були за книжки, але ми їх не торкались».

«Майже одразу після затримання Сейтумера помістили в спецпост, де він просидів більше трьох місяців, — каже Пакізе. — Туди садять за щось караючи — він же не встиг нічого зробити. На даний момент він знаходиться в Сімферопольському СІЗО в камері, де 20 людей на 16 ліжок. Там дуже багато клопів, які кусаються — у нього руки постійно вкриті виразками».

«Окупаційна влада бореться з тими, хто проявляє свою активну позицію, хто за справедливість. До анексії в 2014 році нам у Криму не потрібно

було проявляти свою громадянську позицію, адже ми жили дружно та мирно, — розповідає жінка. — Але ми віримо, що скоро це все закінчиться і те, що зараз вішають такі ярлики і такі строки на політв'язнів — це лише формальність, це все лише на папері. В один чудовий момент це закінчиться і Крим знову стане тою перлиною, якою він був раніше — тим багатонаціональним півостровом, яким його знали до анексії. Відновиться колишня дружба і єдність, і люди зрозуміють, що насправді те, що зараз відбувається — це був іспит для кожного, щоб побачити і почути один одного».

Історія №42 Олена Пех

Горлівчанка Олена Пех, 49 років, працювала старшим науковим співробітником місцевого художнього музею, до цього була вчителем російської та німецької мов і вихователкою в дитячому будинку. 9 серпня 2018 року жінку затримали бойовики так званої ДНР у її власній квартирі у м. Горлівка, коли вона провідувала хвору матір. Відтоді вона перебуває в ув'язненні, в Одесі на неї чекає донька Ізабелла Пех.

«Мама для мене — це людина, якій я можу довірити абсолютно все, на будь-яку тему з нею говорити. Вона для мене і наставник, і подруга, між нами такий сильний зв'язок, що це рідкість — мати такі відносини з батьками, — розповідає Ізабелла. — Мама — найважливіша людина в моєму житті».

«В день затримання маму привезли у військову частину 08816 у м. Донецьк і там тримали три місяці, з 9 серпня до 23 жовтня 2018 року. 25 вересня, після чергового допиту, вона порізала собі вени, тому що більше не могла витримувати всі ці знущання, — каже донька. — Її змушували підписати документи. При чому серед тих, хто її катував, було дві групи людей. Одна група — місцеві, а інша — росіяни, у яких зазвичай фейкові імена, вони дуже часто себе Олексіями називають. Всі в балаклавах: це приблизно шість великих чоловіків, які приходять вже з готовими інструментами і знущаються».

«Мама розповідала, що їй регулярно підключали струм, через що зараз проблеми з ногами. Тепер вона живе з сильними болями в ногах: навіть у нерухомому стані відчуває біль, і його загасити нічим не можна. Після струму обливають холодною водою, тому у неї були приступи епілепсії. Коли її трусило, вони з неї сміялись, а коли просила допомоги — говорили: «Ми тебе вилікуємо». Через те, що вона спілкувалась з Віталієм Чмілем — українським військовим, який сидів у сусідній камері — їх обох зв'ичі виводили й імітували розстріл».

«Після того, як мама підписала документи, 26 жовтня вона була переведена в СІЗО. А 27 березня 2020 року був вирок: мамі присудили 13 років позбавлення волі за нібито шпигунство на користь України». За словами доньки, 3 червня 2020 року Олена була етапована в 127-му жіночу колонію м. Сніжне Донецької області.

Ізабелла звертається до співвітчизників: «Не будьте байдужими до проблеми, яка може торкнутись кожного українця в нинішній ситуації. Ми — одна нація, ми єдині і маємо підтримувати один одного!».

Історія №43. Абдуллаєв Теймур

Тренер з тхеквондо, юрист за освітою 45-річний кримський татарин Теймур Абдуллаєв 18 червня 2019 року був засуджений Північно-Кавказьким окружним військовим судом у Ростові-на-Дону до 17 років колонії суворого режиму за участь у діяльності забороненої в Росії організації «Хізб ут-Тахрір».

Це найбільший термін серед членів «першої сімферопольської групи» — п'ятьох кримських татар, затриманих в один день із Теймуром за підозрою в тероризмі. На апеляційному засіданні у Верховному суді Російської Федерації термін покарання було зменшено на шість місяців. Вдома на Теймура чекають дружина Аліме Абдуллаєва і п'ятеро дітей.

«Мій чоловік, який має вищу освіту, народився в інтелігентній родині, ніколи не вів злочинного або антигромадського способу життя, — розповідає про Теймура Аліме. — Він гбав про мене, про наших дітей, батьків. Про нього також винятково позитивно відгукуватися сусіди — люди різних національностей, віросповідань».

«Рано-вранці 12 жовтня 2016 року до нашої оселі почали грукати з усіх боків: у стіни, двері, був страшний гуркіт, — згадує Аліме день арешту. — Потім били вікна, розбили скло — і чоловік, який якраз читав ранкову молитву, закінчив і пішов відкривати двері. Після цього до нас вломився натовп озброєних людей у масках, які почали перевертати все у домі».

«У березні 2020 року мені стало відомо, що мій чоловік у цьому ж місяці був етапований в колонію № 2 м. Салават республіки Башкортостан. Теймур розповів, що під час етапу з Ростова в колонію їх вивезли до залізничного вокзалу, там вони повинні були пройти якийсь шлях пішки, — розповідає жінка. — Вони були пристебнуті наручниками до одного ланцюга і в такому положенні повинні були пройти цей шлях. Люди намагалися їх знімати і фотографувати, на що силовики їм відповідали: «Вігйгйт, терористів ведуть». На залізничному вокзалі їх посадили в столипінський вагон і весь шлях до м. Салават вони їхали в цьому вагоні. Теймур сказав,

що відчув на собі всі розповіді його діда, який у 1944 році був депортований на Урал».

«Від дня затримання і до сьогодні Теймур піддається жорстокому поводженню, чомусь до нього особливе ставлення, — каже Аліме. — Оразу після прибуття в колонію його помістили в штрафний ізолятор, де він пробув п'ять місяців. Під час телефонної розмови у липні Теймур сказав мені, що вдягнений у весь зимовий одяг, який у нього є — такий там холод і сирість. І там же в ШІЗО він пігірвав здоров'я, у нього піднявся високий артеріальний тиск, зараз він перебуває під наглядом лікаря. 15 вересня з ШІЗО Теймур був переведений в СУС [камера з суворими умовами утримання]. Ці факти свідчать про тиск на мого чоловіка».

Історія №44. Сейтосманов Енвер

Енвер Сейтасманов — політв'язень Кремля, кримськотатарський активіст, засуджений 5 грудня 2019 року Південним окружним військовим судом у Ростові-на-Дону до 17 років колонії суворого режиму. Як багатьох інших кримських татар, Енвера звинувачують в участі у діяльності організації «Хізб ут-Тахрір», що визнана в Російській Федерації (РФ) терористичною.

10 листопада Енверу виповниться 33 роки, але свій день народження чоловік зустрічатиме далеко від рідних — у виправній колонії №16 міста Салават, Республіка Башкортостан, РФ. У Криму, де Енвер займався будівельними роботами та сільським господарством, на нього чекають мама і брат Ернес Сейтасманов.

«Так сталось, що ми з братом втратили батька, коли мені було п'ять років, а йому — чотири. З того часу ми постійно один одного підтримували, — розповідає Ернес. — Жили разом з матір'ю і бабусею. З самого дитинства Енвер формувався як відповідальна, працьовита й співчутлива людина — чужа біда ніколи не була йому байдужою. Енвер дуже спокійної, врівноваженої вдачі — ми ніколи не бачили, щоб він ініціював які-небудь конфліктні ситуації».

«Обшук проходив у Севастополі: Енвер з 2013 року жив у мене, допомагав з будівництвом, — згадує Ернес день затримання брата. — У нас двічі проходив обшук — вперше в 2015 році. Тоді силовики натякали, що якщо ми покинемо Крим, то у нас «все буде рівно», тому було зрозуміло, що вони прийдуть знову. Так і сталось: 10 травня 2018 прийшли вже по нас із братом». Того ранку російські силовики затримали обох братів, однак Ернеса після допиту відпустили.

«Коли брат був у СІЗО в Сімферополі, в нього були болі в животі, — розповідає чоловік. — Він звертався до лікаря, але реальної медичної допомоги не було надано: якісь пігулки дали «для галочки». Стосовно того, що псується зуби від поганої їжі, то про це навіть говорити не варто — там не реагують на ті хвороби, які загрожують життю людей, що вже казати про зуби».

Як і його брат, Ернес не падає духом. **«Так історично вже склалось, що кримськотатарський народ потерпав від репресій — він вже загартований, — каже чоловік. — Ми чули історії про те, як наш прагідусь був депортований на Урал, бабусі — в Узбекистан. Це нас підготувало. Звичайно, якби була можливість уникнути всього цього, то спробували б — але тільки з гідністю. А коли вони кажуть: «Залишайте межі Криму, бо ми тут господарі», — це нікуди не годиться».**

Історія №45. Зекір'яєв Сервер

Голову багатодітної родини, 47-річного приватного підприємця Сервера Зекір'яєва 16 вересня 2020 російський суд визнав винним в участі у діяльності терористичної організації та спробі захоплення влади й засудив до 13 років колонії суворого режиму. Рідні Сервера, які за останні три роки пережили близько 72 судових засідань, зараз очікують на апеляцію.

«У шлюбі ми прожили рівно 20 років — і в річницю весілля його заарештували, — розповідає дружина Зарема Зекір'яєва. — У нас із чоловіком 13 дітей. Він дуже любить їх, турботливий батько: весь свій вільний час проводив з дітьми. Дуже засмучує те, що мої діти позбавлені щасливого дитинства, і, маючи такого дбайливого батька, вони на даний момент сироти. Моя донечка, яка народилася після арешту Сервера, вже почала розмовляти і, дивлячись на його фото в телефоні, сама з ним говорить — просить прийти додому».

«11 жовтня 2017 року рано-вранці до нас прийшли з обшуком ФСБ, — жінка згадує день затримання. — Надали можливість ознайомитися з протоколом, проте адвоката не пустили і вилучили телефони. Обшук почали зі спальні: там вони перевернули все, переглянули документи, паспорти чоловіка, жорсткий диск з комп'ютера».

«Обшук проходив у супроводі нашого старшого сина і двох незнайомих людей — понятих, — розповідає Зарема. — Всього в будинку перебувало близько 20 осіб, і стільки ж у дворі. Частина силовиків була в балаклавах, частина без. У кінці попросили зібрати чоловікові теплі речі й сказали, що він їде надовго, а як надовго — залежить від нього...».

Про деталі затримання жінка дізналась уже згодом: **«Як виявилось, в перший день відвезли його в СІЗО в Євпаторію, бо тут не було вільних місць. Везли з мішком на голові. Я побачила його на першому судовому засіданні по запобіжному заході кудлатим, на що він відповів, що забув зачесатися. Він просто не зміг цього зробити, тому що постійно був у кайданках».**

«Зараз його перевели в СІЗО №5 у Ростові-на-Дону. Нещодавно ми з'їздили на короткострокове побачення — перший раз після вироку, — продовжує жінка. — У камері четверо ув'язнених, умови нормальні. Чоловік в принципі ніколи не скаржиться. У СІЗО №1 він просидів в одиночній камері сім місяців. Посилки, передачі, ліки по можливості відправляємо».

«Мені допомагають небайдужі люди, підтримують мене і мою сім'ю, оточують увагою моїх дітей. Одна надія на Всевишнього і на те, що правда завжди перемагає, — каже Зарема. — Я сподіваюся, що незабаром мій чоловік вернеться додому і ми разом будемо виховувати наших дітей».

Історія №46. Гафаров Джеміль

Джеміль Гафаров був затриманий російськими силовиками в анексованому Криму під час одного з наймасовіших обшуків в оселях кримських татар 27 березня 2019 року, коли за підозрою в участі в ісламській організації «Хізб ут-Тахрір» (визнана в Російській Федерації терористичною) арештували 20 мусульман.

Джемілю 58 років, до затримання він був приватним підприємцем. Вже більш ніж півтора року чоловіка утримують в Сімферопольському слідчому ізоляторі №1. Вдома на нього чекають дружина Разіє Гафарова і троє їхніх дітей.

«Ніхто і ніщо не замінить дітям їхнього батька, вони дуже через це переживають, — з сумом каже жінка. — Їм доводиться простоювати черги в СІЗО, щоб передати татові передачу, а іноді вони несуть в школу пакет, щоб після уроків надіслати батькові посилку. Дуже хочеться, щоб про нас почули і звернули увагу на наших дітей, які засинають і згадують усі жахи ранку 27 березня».

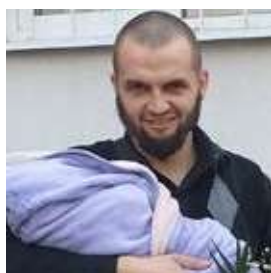
Разіє нелегко знову переживати у спогадах обшук у їхньому домі й арешт чоловіка. **«Вранці близько 5:30 до нашого будинку почали вриватися люди в масках: вони сильно били в залізні двері й у вікно кімнати, де спала наша молодша дочка. Можете собі уявити стан 13-річної дівчинки, до якої у вікно ломляться люди в масках, озброєні автоматами, — каже Разіє. — Нас загнали на кухню, зібрали телефони, погрожуючи зброєю. Потім почався обшук, який більше був схожий на імітацію: поки ми були на кухні, дивовижним**

чином на горищі знайшли брошуру, якої ніколи в нашому домі не було. Адвокату подзвонити нам не дозволили».

«Мій чоловік — інвалід II групи — переніс обширний інфаркт у 2017 році, має хронічну ниркову недостатність, — каже Разіє, яка вкрай занепокоєна станом здоров'я Джеміля. — Людина з такими захворюваннями має проходити регулярні обстеження, щоб коректувати прийом препаратів. На жаль, в СІЗО відмовляють у наданні кваліфікованої медичної допомоги та проведенні об'єктивної діагностики. Крім цього, після інфаркту в Джеміля була аневризма серця, і щоб дізнатись, в якому вона стані зараз, потрібно зробити УЗД серця».

Разіє звертається до усіх небайдужих: **«Шановні люди, допоможіть нашим дітям — їх уже близько двохсот — рости поруч з їхніми батьками. Наші чоловіки — достойні порядні люди, і їхнє місце — у своїх сім'ях. Чомусь за те, що людина живе чимось, не вживає алкоголю, п'ять разів на день молиться за мир та здоров'я, її оголошують злочинцем та засуджують до 15-20 років у в'язниці. За що — запитуємо ми себе?».**

Історія №47. Абдулкадіров Владлен

За кілька днів до арешту кримськотатарський активіст Владен Абдулкадіров виїхав в Ростов-на-Дону, аби підтримати на судовому засіданні «першу сімферопольську групу» — п'ятьох кримських татар, затриманих за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір» (визнана терористичною в Російській Федерації) 12 жовтня 2016 року. Неподалік Ростова у МакДональдзі 28 березня 2019 року його разом із Ремзі Бекіровим та Османом Аріфмететовим російські силовики затримали за тією ж підозрою.

Владену 41 рік, до арешту чоловік займався ремонтом і продажем мобільних телефонів та іншої техніки. Вдома на нього чекають дружина Гульзара Абдулкадірова та троє доньок, наймолодша з яких народилась незадовго до арешту батька.

«Ми зустрілись із Владеном коло нашого будинку, в якому зараз живемо з дітьми і який ми практично разом побудували, — згадує Гульзара. — Ми вже майже 11 років у шлюбі, і за цей час було дуже багато яскравих подій у житті — разом виховували наших дітей, яких Владен дуже любить. Кожного тижня сім'єю їздили в кафе чи розважальний комплекс. Тому зараз мені дуже не вистачає чоловіка, адже самій нелегко виховувати трьох маленьких дітей».

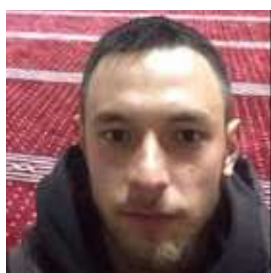
«У день обшуку чоловік був у Ростові, а я була в будинку огна, з дітьми — минуло лише 2 тижні відколи я виписалась з пологового будинку після народження третьої дочки, — розповідає Гульзара. — О 6 ранку до нас прийшли з обшуком і мені навіть не сказали, за якою статтею звинувачують чоловіка».

Наступного ранку Владена та інших активістів затримали, про що Гульзара дізналась увечері. *«При затриманні застосовувалось фізичне насилля — їх побили і відібрали особисті речі, які не були внесені в протокол і, відповідно, їх не повернули, — каже жінка. — Із хлопців знущались і били по голові, після чого у мого чоловіка загострились головні болі».*

«Умови утримання в СІЗО — це справжнє катування, — продовжує Гульзара. — Це клопи, таргани, миші, які бігають по них. Повна антисанітарія у камерах і ніякого необхідного медичного обслуговування. У Владена зір став дуже сильно погіршуватись останнім часом, оскільки там немає нормального освітлення. Крім того, у нього з дитинства проблеми з печінкою — потрібне особливе харчування, якого там, звісно, немає».

Попри все, жінка вірить, що справедливість візьме гору: *«Факту злочину немає взагалі, це звинувачення в тероризмі й страшні цифри — 20 років ув'язнення — просто не вкладаються в голову, — каже Гульзара. — Ми повинні підтримувати всіх політв'язнів: мирним шляхом боротись за їхнє звільнення, писати їм листи зі словами підтримки, про те, що ми їх чекаємо і разом з усім цивілізованим світом віримо у їхню невинуватість».*

Історія №48. Айвазов Раїм

Раїму Айвазову — 26-річному кримському татарину, активісту «Кримської солідарності» — загрожує від десяти років у російській в'язниці через звинувачення окупаційної влади в організації діяльності терористичної організації та приготування до насильницького захоплення влади. Зараз чоловік перебуває у Сімферопольському слідчому ізоляторі, під вартою — з 17 квітня 2019 року.

До арешту Раїм проживав у м. Сімферополь та займався електричними і сантехнічними роботами. Вдома на нього чекають дружина Мавіле Айвазова та дві донечки: молодша народилась вже після арешту Раїма.

«16 квітня чоловік вирішив поїхати в Україну й о 21:00 сів в автобус до кордону. Близько півночі написав мені, що він на кордоні, що у нього забрали документи і сказали чекати людей, які повинні під'їхати з Сімферополя, — розповідає Мавіле про затримання Раїма. — Він чекав три години, а о третій

ночі написав мені «Щось дуже довго чекаю» — і все, після цього з ним зв'язок зник, на дзвінки і повідомлення перестав відповідати».

«Уже пізніше Раїм розповів, що на кордон приїхали троє чоловіків, і, погрожуючи електрошокером, посадили його в машину, вдаривши при цьому — на побаченні я побачила рану на губі, — каже Мавіле. — Далі його повезли в поля — їхали близько п'яти хвилин. Висадили з машини і там імітували розстріл: стріляли біля його ніг, голови. Погрожували, що живим звігати не вийде. Раїм думав, що це вже кінець».

«Після цього його відвезли до Сімферополя — у відділення ФСБ, — продовжує жінка. — Мені о 10:30 ранку наступного дня прийшло від чоловіка повідомлення, що з ним все добре і що він пройшов кордон. Я попросила набрати по відео — він відмовлявся. Пізніше з'ясувалося, що це були співробітники ФСБ, як писали з чоловікового телефону».

Вранці Мавіле подала заяву про викрадення людини. «Ми поїхали на кордон — у Каланчак, де він зник, але поки доїхали до Красноперекопська, нам подзвонили повідомити, що Раїм перебуває в ФСБ, і ми повернули назад, — каже жінка. — Коли приїхали, нас не пустили до нього. Після допиту його відправили в Алуштинське СІЗО, а наступного дня був суд у Київському районному суді м. Сімферополя щодо обрання запобіжного заходу».

«Як тільки Раїма затримали, мене почали підтримувати співвітчизники. На суд приїхало дуже багато людей з різних куточків Криму. До цього дня на судах я не буваю одна, щомісяця чоловікові роблять передачі, а нам передають продукти, гітям — подарунки, я дуже вдячна за це!», — каже Мавіле.

«Біда може торкнутися будь-якої людини, тому потрібно завжди підтримувати один одного, — переконана жінка. — Тільки разом ми зможемо пройти через ці випробування, в єдності — сила!».

Історія 49. Смаїлов Едем

Едем Смаїлов — кримськотатарський активіст, політв'язень Кремля — учасник «другої бахчисарайської групи "Хізб ут-Тахрір"». 16 вересня 2020 року Південний окружний військовий суд у Ростові-на-Дону засудив Едема до 13 років колонії суворого режиму за участь в діяльності ісламської політичної партії «Хізб ут-Тахрір», що в Російській Федерації визнана терористичною.

Едем народився 22 травня 1968 року, в Криму займався будівельними роботами і громадською діяльністю в «Кримській солідарності», очолював мусульманську релігійну організацію «Топчікой». Вдома на чоловіка чекає троє дітей і дружина Ліля Смаїлова.

«Нам нещодавно принесли подарунок — картину, — розповідає Ліля про свого чоловіка. — Мені сказали, що її намалював для нашої сім'ї Приходько [Олег Приходько — проукраїнський активіст, затриманий російськими силовиками в Криму 10 жовтня 2019 року за підозрою в підготовці терористичного акту й зберіганні вибухових речовин], заарештований нібито у справі про зберігання вибухівки. На цій картині було написано те, що характеризувало мого чоловіка таким, яким він є насправді: “Це людина, на яку складно розлютитися, він завжди всім потрібен”».

Едем був затриманий російськими силовиками 21 травня 2018 року у своєму домі в с. Долинне Бахчисарайського району: *«Так склалася обставина, що за день до обшуку ми всією сім'єю були в гостях, і в мене не вийшло повернутися з усіма. Коли я близько 6 ранку їхала в автобусі, мені зателефонувала старша дочка і сказала, що до них прийшли ФСБ. Коли я приїхала, мене не впустили всередину. Було дуже важко очікувати на вулиці — обшук йшов сім з половиною годин. Після цього чоловіка забрали».*

Про умови утримання в Сімферопольському слідчому ізоляторі Ліля дізналась з листа чоловіка: *«Весь час з моменту затримання і до етапу в Ростов він просидів в Сімферополі в одній камері, розрахованій на 26 осіб, — розповідає жінка. — Там була повна антисанітарія: таргани, миші, щури, відсутність вентиляції. Спав він тільки в одязі, накривався капюшоном, бо варто було тільки заснути і не рухатися — одразу атакували таргани. Свинину подавали практично кожен день, і тому йому доводилося відмовлятися від такої їжі — їсти один раз в день або два рази», — каже Ліля.*

Станом на жовтень 2020 року Едем та інші учасники «другої бахчисарайської групи “Хізб ут-Тахрір”» перебувають в Ростовському СІЗО № 5.

«Що б не сталося, ми не припиняємо боротися за наших чоловіків, — запевняє Ліля. — Ми завжди будемо говорити, ми завжди будемо вимагати, щоб Україна зі свого боку звертала увагу на наших хлопців як на громадян України — вони неодноразово заявляли про це під час судових засідань».

Історія №50. Коломієць Андрій

Дата арешту: 15.05.2015

Звинувачення: замах на вбивство та зберігання наркотиків

Вирок суду: 10 років у колонії строгого режиму

«Після звільнення Андрія ми мріємо переїхати в Україну — в Росії нам уже жити не дадуть. Та і його

батьки уже старіють, маємо бути біля них», — ділиться своїми сподіваннями Галина, дружина політв'язня Андрія Коломійця. Вона із захватом згадує поїздку в Київ — **«місто, яке пахне кавою і де всі одне одному усміхаються».** Галина сподівається, що Андрій навчить її розмовляти українською й вони почнуть нове життя в столиці України.

Андрій Коломієць народився 7 травня 1993 року і проживав у Київській області. В 2014 році переїхав до Кабардино-Балкарської Республіки, Російська Федерація, до своєї майбутньої дружини Галини та її чотирьох дітей. До арешту займався сільським господарством. **«Він дуже працьовитий хлопець, дуже старанно вів наше господарство»,** — каже Галина.

Андрія затримали 15 травня 2017 року, хоча, як зазначає Галина, в документах вказано 17 травня. **«В той день ми працювали на городі біля нашого дому. У хвіртку подзвонили, і Андрій пішов відчиняти. Через 15 хвилин я почала хвилюватись, пішла по нього і побачила, як силовики притиснули його до гарячого паркану»,** — згадує той день Галина. За її словами, троє озброєних автоматами чоловіків були у формі та масках, але без шевронів. Ще двоє — у цивільному. **«Я запитую: «Що сталося?»,** — каже Галина. — **А вони мені: «Ви знаєте, він — терорист».**

Після цього в їхньому домі почали обшук, під час якого в шафі сина Галини виявили пакет з марихуаною. За словами жінки, пакет підкинули самі силовики, адже вони цілеспрямовано одразу йшли саме до цієї шафи й більше нічого ніде не шукали. **«Я ніколи не вживала таких речовин, навіть алкоголь ніколи не п'ю»,** — каже вона.

Після цього силовики почали погрожувати, що за знахідку позбавлять її батьківських прав. Коли про це почув Андрій, сказав, що пакет належить йому. **«Після цього йому сказали вдягатися та їхати з ними на допит у Нальчик»,** — продовжує Галина. Лише на третій день після того, як Андрія забрали, він повідомив, що перебуває в Центрі протидії екстремізму в Нальчику і попросив привезти йому одяг.

«Коли я приїхала, співробітник центру почав тиснути на мене, казав: «Він майданівець, терорист, кого ти взагалі прикриваєш?». Вимагав дати свідчення проти Андрія, але я відмовилась брехати, — розповідає Галина. — **Коли привели Андрія, він попросив не обіймати його — у нього боліли ребра: його били й вимагали підписати зізнання. Поїсти йому дали лише на третій день перебування там».**

Пізніше Галина дізналась, що в Нальчику Андрія також катували електричним струмом, змушуючи таким чином підписати зізнання. **«Він був у наручниках, його прив'язали до крісла. Пальці обмотали вологими серветками, прищеплювали прищепки і пускали через них струм. Всі руки були в нього чорні»,** — розповідає жінка. 13 серпня Андрія перевезли в Сімферопольське СІЗО, хоча чоловік ніколи не проживав у Криму.

10 червня 2016 року Київський районний суд м. Сімферополь присудив Андрію 10 років позбавлення волі у колонії суворого режиму за кількома статтями: ст. 105 Кримінального кодексу РФ — вбивство двох і більше осіб (незавершене), ст. 228 — зберігання наркотичних речовин, ст. 30 — замах на злочин. Андрія визнали винним у замаху на вбивство двох колишніх співробітників підрозділу МВС України «Беркут» під час подій на Майдані у Києві. На момент затримання Андрія вони були на службі в окупаційній владі Криму. 27 жовтня 2016 року Верховний суд Криму відхилив апеляцію.

Андрій відбуває покарання у виправній колонії №14 у Краснодарі в Російській Федерації. Туди ж за своїм чоловіком рік тому переїхала Галина: **«Я передаю Андрію передачі, раніше часто навідувалась до нього, але зараз через коронавірус це неможливо»**, — каже жінка. Вона каже, що в Андрія через погане харчування у колонії сиплються зуби.

«Часто Андрія відправляють у штрафний ізолятор за те, що не поготився чи вдягнувся не так, як вимагають. Раніше закривали просто за те, що він «майданівець» чи за мої пости в Фейсбуці про нього», — розповідає Галина.

«Андрій передає мені листи підтримки, які йому надсилають — боїться, що їх заберуть і знищать. Для нього це як шматок життя, як частина його самого. Шкода тільки, що за останній рік йому прийшло зовсім небагато листів і це його засмучує, наче про нього вже забули вдома», — каже дружина.

Навіть будучи за ґратами, Андрій постійно підтримує Галину, не дає їй впасти духом. Опікується її дітьми. **«Я його дуже сильно люблю і не хочу втрачати людину, яка поважає мене і дбає про мене і про дітей. Дуже шкода батьків Андрія, адже його брат у 2018 році загинув на Донбасі. Хочеться, щоб усі ми його дочекались якнайшвидше»**, — каже вона.

Історія №51 Сейран Салієв

Дата арешту: 11.10.2017

Звинувачення: участь у діяльності організації «Хізб ут-Тахрір», яка в Російській Федерації визнана терористичною

Вирок суду: 16 років колонії строгого режиму

На нього чекають: дружина, четверо дітей

«Ми з Сейраном два з половиною роки не могли одружитись: мої батьки наполягали, щоб я закінчила магістратуру, а його мама — щоб Сейран вступив в університет. Ми разом готувались до іспитів, обмінювались книгами. І в день, коли вивісили списки зарахованих і він побачив,

що пройшов — взяв маму, приїхав до мене й оголосив — «Все: я вступив і ми огружуємось!». Менш ніж за тиждень ми відгуляли наше незабутнє весілля. Це було 14 років тому», — розповідає Муміне Салієва, дружина політв'язня Сейрана Салієва.

Інший незабутній спогад Муміне, пов'язаний з чоловіком — спільне паломництво в Мекку, яке подружжя здійснило після першого обшуку в їхній квартирі в січні 2016 року. Незадовго до того народивши четверту дитину, Муміне залишила немовля на рідних і наполягла на поїздці, адже відчувала, що наступного року такої можливості вже не буде.

Сейран Салієв народився 4 листопада 1985 року. В університеті вивчав іноземні мови, захоплювався історією Криму і працював екскурсоводом. Відомий у Криму громадянський активіст, Сейран брав участь у діяльності «Кримської солідарності» та допомагав співвітчизникам, які зазнали репресій після анексії півострова.

«Перші сигнали силовиків кримськотатарським активістам були у вигляді адміністративних правопорушень. Мовляв, або згортайте свою діяльність, або виїжджайте з Криму», — розповідає Муміне. Після того, як її чоловік оголосив у місцевій мечеті про першу хвилю обшуків у кримських татар в травні 2016 року, вже в липні його оштрафували на 20 тис. рублів за нібито організацію несанкціонованого мітингу. **«Саме так потрачували стихійне скупчення людей, які побігли на допомогу співвітчизникам, у яких проводили обшук»,** — пояснює жінка. Апеляцію російська окупаційна влада відхилила.

26 січня 2017 року у дім Салієвих вперше прийшли з обшуком. **«Це був страшний обшук — озброєна до зубів артилерія, з собаками,** — згадує Муміне. — **Він був проведений з порушеннями — до нас вломилась і все перевернули, не зачитавши постанову про проведення обшуку».** Як зазначає жінка, пізніше виявилось, що обшук проводили на підставі адміністративного правопорушення — за публікацію доступної в мережі пісні й зображення з нібито символікою терористичної організації на сторінці Сейрана «ВКонтакте». Якої саме організації — російські правоохоронці визначитись так і не змогли, але арештували чоловіка на 12 діб, а його адвоката Еміля Курбедінова — на 10. **«Це були нові заходи, застосовані силовиками проти кримськотатарських активістів,** — зазначає Муміне. — **До цього вони просто вибивали з рук техніку, на яку здебільшого громадянські журналісти знімали обшуки, або обмежувались адміністративними штрафами».**

«Правозахисники називали Сейрана рекордсменом з кількості адміністративних статей — на той момент їх було три, — каже Муміне. — **І ми розуміли, що невдовзі цей процес переросте в кримінальний».** Побоювання справдились — 11 жовтня 2017 року до Салієвих вдруге прийшли з обшуком, як іще до п'яťох кримськотатарських активістів.

«Поки я вдягла хустку і спустилась, Сейран вже лежав на підлозі в наручниках з синцем на лобі — його встигли вдарити головою об лінолеум, — розповідає Муміне. — Чоловіка відпустили тільки після моїх погроз писати скарги на кожне їхнє порушення під час обшуку». У постанові про проведення обшуку, яку Муміне змусила слідчого зачитати, йшлося про кримінальну відповідальність. Сейрана та ще п'ятьох членів «другої бахчисарайської групи» в той ранок арештували за підозрою в тероризмі.

За словами жінки, умови утримання в СІЗО правозахисники прирівнюють до тортур: в ізоляторі панують антисанітарія, клопи і воші. **«Під час перебування в Сімферопольському СІЗО Сейран попросив передати йому беруші, щоб він міг спати вдень, адже в камері перебувало 16 в'язнів, а ліжок було лише 12, — розповідає жінка. — Хлопці були змушені спати по черзі».**

«Ми, сім'ї членів «другої бахчисарайської групи», вже пройшли три найважчі етапи — день арешту, етап з Криму і вирок», — каже Муміне. 16 вересня 2020 року Південний окружний військовий суд у Ростові-на-Дону присудив Сейрану 16 років колонії строгого режиму. Інші фігуранти «справи Хізб ут-Тахрір» отримали від 13 до 19 років ув'язнення.

Пережити складні часи Муміне допомагає насамперед кримськотатарський народ: **«Те, як люди об'єднались проти репресій, не злякались чинити опір, мене дуже надихає і окрилює. Це дає надію, що наш ненасильницький спротив, адже кримські татари мають тут колосальний досвід, здатен протистояти російській репресивній машині».**

Жінка розповідає, що на оголошення вироку «другій бахчисарайській групі» в Ростов-на-Дону, відстань з Криму до якого близько 700 км (це 15 годин дороги), поїхали пів тисячі людей, багато хто похилого віку. **«Вони не зважають на свій стан, — розповідає Муміне. — Зі мною в автобусі їхала бабця Зебуре — ветеран кримськотатарського руху. Їй уже за вісімдесят, але вона їздила на всі судові засідання. Це зворушує до сліз».**

Муміне впевнена: **«Наша сила у небайдужості до долі кожної людини, яка потрапила в ці жорна несправедливості — незалежно від її національності чи віросповідання».**

Історія №52. Ібрагімов Тимур

Дата арешту: 11.10.2017

Звинувачення: організація діяльності терористичної організації

Вирок суду: 17 років колонії суворого режиму

На нього чекають: дружина, діти Алі, Аїша, Ясмін, Амір

«Ми кілька років знали огне одного, але й подумати не могли, що створимо сім'ю. Все змінилось, коли Тимур влаштувався на роботу в кафе «Ашлама-Сарай» у Бахчисараї, у старому місті. Я теж вирішила підзаробити і на один із сезонів прийшла туди. Ми разом працювали. За тиждень до закінчення сезону Тимур зробив мені пропозицію. Я погодилась», — розповідає Діляра, дружина політв'язня Тимура Ібрагімова.

Тимур народився 26 січня 1985 року. Має філологічну освіту, до арешту займався підприємництвом, громадською діяльністю.

11 жовтня 2017 року в Бахчисараї проходили обшуки в оселях кримських татар. Серед помешкань, у які рано-вранці увірвались силовики, був дім Тимура. Чоловіку подзвонили, що обшук проходить в сусідньому домі, і він поспішав прибути на місце події, щоб зняти все на відео. Однак через декілька хвилин стало зрозуміло, що до їхньої квартири теж ідуть.

«Я взяла дитину на руки — минуло буквально десять днів, як я повернулась із полового будинку», — згадує той ранок Діляра. За словами жінки, у квартиру зайшли озброєні силовики в масках та свідки. Слідчий зачитав постанову про проведення обшуку і повідомив, що проти Тимура відкрито кримінальну справу і йому загрожує від 20 років до пожиттєвого ув'язнення.

«Після цього почали все перевертати в домі: рились у дитячому візку, заглядали у чайник і морозилку, — продовжує Діляра. — **Я розбудила дітей і пояснила їм, що відбувається. Хоча вони вже самі знали, що у Бахчисараї є діти, що залишились без батька, й уявляли, чим це закінчиться». З коментарів слідчого жінка зрозуміла, що за життям сім'ї не один день стежили — знали, хто з дітей в яку школу ходить, о котрій виходить з дому тощо.**

Лише наприкінці обшуку Тимурові дозволили проконсультуватись по телефону з адвокатом, однак у квартиру правозахисника не впустили. «В кінці слідчий сказав зібрати Тимурові пакет з усім необхідним. Мовляв, він їде далеко і надовго», — розповідає Діляра.

Як жінка пізніше дізналась від адвоката, у той день Тимура та ще кількох кримських татар з «другої бахчисарайської групи» того дня відвезли до Євпаторії, а згодом — Сімферопольського слідчого ізолятора.

«Ненадання медичної допомоги — це у Сімферопольському СІЗО за замовчуванням. Людина має бути при смерті, щоб їй там допомогли». У Тимура проблеми із зором, він має інвалідність — одне око у нього відсутнє, інше в ув'язненні почало темніти — чоловік став гірше бачити. За словами дружини, були випадки, коли зір взагалі зникав. Діляра вважає, що причиною загострення хвороби є стрес та неналежні умови в ізоляторі — повсюдні сирість і бруд.

Діляра розповідає і про психологічний тиск на чоловіка, коли під час етапу в Ростов-на-Дону арештанти півтора місяця перебували у Краснодарі. Там Тимура помістили у спецблок з психічно хворими людьми. **«Його співкамерник**

постійно багато їв, потім викликав у себе блювоту, роздягався, годинами волав пісні. Також намагався розпалити багаття в камері. Тоді Тимур ледь не задихнувся і став вимагати перевести його в іншу камеру. Після цього його поселили у клітку, де не було ні туалету, ні ліжка, ні навіть лавки».

Суд у Ростові-на-Дону 16 вересня 2020 року виніс Тимурі вирок — 17 років позбавлення волі у колонії суворого режиму. **«Буквально недовго ми дізнались від адвоката, що їх перевезли з ростовського СІЗО №1 до СІЗО №5, — розповідає Діляра. — Там зазвичай чекають апеляцію ті, кому суд вже виніс вирок». Це може зайняти п'ять-шість місяців.»**

Жінка розповідає, що зараз Тимур скаржиться на біль у спині, проблеми з нирками та оніміння правої руки. **«В СІЗО пропонують одну чарівну таблетку від усіх хворіб, — сміється Діляра. — Звісно, Тимур не захотів такого лікування».** Обстеження, якого після восьми місяців клопотань добився адвокат, мало чисто формальний характер і тривало, за словами Діляри, близько п'яти хвилин.

У сім'ї без батьківської опіки ростуть четверо дітей. Старший син Алі (11 років) має вроджену психічну хворобу, яка з арештом батька ускладнилась. Дочка Аїша (10 років) — дуже здібна дівчинка, відмінниця. Аїша має захворювання очей, на яке дуже негативно впливає стрес, тому затримання батька погіршило її стан. **«Молодша дочка Ясмін, якій вісім років, мріє про те, щоб повернувся не лише Тимур, а й всі інші батьки — щоб інші діти теж не страждали», — каже Діляра.** Найменший син Амір народився перед самим арештом батька. Він, за словами жінки, — копія Тимура. **«Всі кажуть, що бракує лише бороди», — жартує вона.** Всі діти дуже чекають на повернення свого батька.

Діляра звертає увагу, що Тимур та інші політ'язні весь цей час неодноразово заявляли, що вони — громадяни України. **«Усі акції на підтримку політ'язнів в Україні та за її межами для нас дуже багато означають, — каже вона. — Хочу попросити людей, щоб вони і далі нас підтримували: писали, говорили, не забували. Це дуже надихає і нас, і наших чоловіків. Коли їм приходять листи в СІЗО — це завжди дуже сильні емоції. Вони дуже радіють і пишуться, що їх знають і пам'ятають».**

Історія №53. Абдуллаєв Узеїр

Дата арешту: 12.10.2019

Звинувачення: участь у діяльності організації «Хізб ут-Тахрір», яку визнано терористичною на території РФ

Вирок суду: 12,5 років колонії суворого режиму

На нього чекають: дружина, четверо дітей

«Ми познайомились, коли не було ще ні мобільних телефонів, ні інтернету. Я була студенткою. І нам ніяк не вдалось зустрітися — то я запізнавалась на побачення, то мені раптово ставили пару на цей час. Вже після того, як ми одружились, Узеїр розповів, що перед третім побаченням сказав собі: «Якщо і цього разу не прийде — не судилось». Я знову запізналась, але він мене таки дочекався. З цього моменту почалась наша історія», — розповідає Фера, дружина кримського політв'язня Узеїра Абдуллаєва.

Невдовзі після успішного побачення Фера й Узеїр побрались, ненавмисне вибравши датою весілля 29 лютого. *«Ну і що? Зате всі будуть пам'ятати», —* відповів Узеїр, коли Фера запропонувала змінити дату. Цього високосного року їхній сім'ї, в якій уже четверо дітей, виповнилось 16 років. Однак відсвяткувати разом не вдалось — незабаром буде чотири роки, як рідні не бачились.

Узеїр Абдуллаєв народився 30 квітня 1974 року. Маючи і музичний талант, і спортивні досягнення, і юридичну освіту, Узеїр вибрав кар'єру тренера зі східних бойових мистецтв. *«Узеїр багато працював з дітьми. Його учні, які зараз уже дорослі, люблять його і постійно розпитують мене «Як наш тренер?», через мене підтримують з ним зв'язок, передають вітання», —* розповідає Фера.

Узеїра затримали 12 жовтня 2016 року в їхньому домі в с. Строгонівка неподалік Сімферополя. *«В наш дім о шостій ранку ввірвались десятки силовиків: ФСБ, ОМОН, люди в цивільному, в масках і без, зі зброєю — кого там тільки не було», —* згадує жінка.

За її словами, обшук тривав з 6 ранку до 14 години дня. *«Незважаючи на те, що день був дощовий, під будинком було дуже багато людей, які прийшли підтримати нас», —* каже Фера.

У цей день розпочалося майже дворічне перебування Узеїра та інших затриманих тоді кримських татар в Сімферопольському слідчому ізоляторі. За словами Фери, *«на одному з судових засідань з обрання запобіжного заходу — третьому чи четвертому — Узеїр та інші в'язні «сімферопольської п'ятірки» повідомили про застосування до них катувань».*

Фера добре пам'ятає свідчення чоловіка: *«Їх везли на слідчі заходи в ФСБ у машині обличчям до підлоги. Узеїра заштовхали під лаву з сидінь і всі члени спецпідрозділу, який їх перевозив, всю дорогу били його ногами, ображали як його честь і гідність, так і релігійні почуття, вживали нецензурну лексику. Коли хлопців виводили з машини, силовики продовжували знущатись і штовхати їх».*

За словами жінки, на початку 2018 року в Сімферопольському СІЗО Узеїр переніс важку хворобу, набуту в ізоляторі через незадовільні умови утримання — сирість, клопів, тарганів. Ситуація вимагала негайного медичного втручання і чоловіка вивезли до міської лікарні Сімферополя №6. *«Узеїру зробили*

термінову операцію на руці — вигалили гнійне утворення невідомого характеру. Попри те, що хірург наполягав на хоча б триденній госпіталізації та післяопераційному лікуванні, Узеїра в напівпритомному стані — з температурою і ранкою на руці — огразу ж доставили назад у СІЗО. Через деякий час стався рецидив — подібне утворення з'явилося на нозі», — розповідає Фера.

Проте в СІЗО не зважали на важкий стан здоров'я Узеїра. *«Ми з адвокатом писали в усі можливі інстанції про потребу обстеження та госпіталізації мого чоловіка, — продовжує жінка. — Це все ігнорувалось».*

18 червня 2019 року Північно-Кавказький окружний військовий суд в Ростові-на-Дону визнав членів «першої сімферопольської групи» винними в інкримінованих їм злочинах. Узеїру присудили 13 років колонії суворого режиму. Через півроку відбулось апеляційне засідання у Верховному суді Російської Федерації, де термін покарання було зменшено на шість місяців. *«Я сприймаю це як знущання», — зізнається Фера.*

З початку 2020 року Узеїр відбуває термін у виправній колонії №16 у м. Салават, Республіка Башкортостан, РФ. Там в Узеїра діагностували інше захворювання, так само пов'язане з перебуванням в колонії. *«На кисті руки у нього грижа на сухожиллі — велика шишка, яка з'явилась через те, що йому часто вдягали наручники, — каже Фера. — Узеїру пропонують провести операцію в лікарні в колонії, але він відмовляється, бо умови там неналежні для таких операцій. Провести операцію за межами колонії йому не дозволяють».* Крім того, чоловік страждає на хронічні захворювання, які лише загострюються у в'язничних умовах.

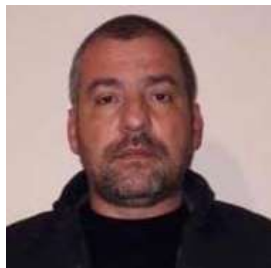
«Мені не вистачає чоловіка у всьому. Ми завжди звертались одне до одного за порадою, підтримували одне одного, — з сумом каже Фера. — Особливо не вистачає його у вихованні дітей. Я достатньо сувора мама, він же дуже терплячий, м'якої вдачі. Він часто збирав дітей навколо себе і годинами з ними розмовляв, розповідав різні історії. Дуже багато часу приділяв дітям, хоча і працював, і займався громадською діяльністю».

Наймолодшій доньці був рік і два місяці, коли батька арештували, і скоріш за все вона його не пам'ятає. *«Але оскільки ми постійно говоримо про Узеїра, вона його знає — по фото і з наших слів, і теж дуже його чекає. Коли їмо щось смачне, завжди каже “Треба залишити татові, щоб і він скуштував”», — каже Фера.*

«Хочу подякувати усім-усім за підтримку. Кожна людина має право на свою думку, світогляд й віросповідання. Зараз у Криму все навпаки. Нам наче кажуть: «Думай і роби як ми — і все в тебе буде добре». За незгоду, за те, що людина сповідує власну віру й переконання, дають великі терміни. Людей ламають і змушують думати так, як зручно владі. Кожна розумна людина з почуттям совісті не може пройти повз таку несправедливість

й порушення основних прав людини. Вона зобов'язана допомогти», — вірить Фера.

Історія №54. Емірусейнов Рустем

Дата арешту: 14.02.2019

Звинувачення: участь у діяльності організації, яку визнано терористичною на території РФ. Справа «Хізб ут-Тахрір»

Вирок суду: перебуває під слідством, йому загрожує від 10 до 20 років позбавлення волі або пожиттєве ув'язнення

На нього чекають: дружина, троє дітей

«Рустем дуже любив погрожувати, він познайомив мене зі Стамбулом, — згадує його дружина Аліє. — Був випадок, коли у Стамбулі за 15 хвилин до вильоту у нас вкрали всі наші речі: внутрішні та міжнародні паспорти, телефони, останні гроші — все. Але я завжди відчувала підтримку Рустема і ми настільки легко пережили це тоді разом, що я зараз з посмішкою згадую ту пригоду». За її словами, Рустем завжди гідно проходить труднощі, ніколи не говорить погано про інших людей, є самодостатньою та щирою людиною. **«Він серце нашої родини, — каже Аліє. — І, на жаль, це серце зараз не поряд зі мною».**

Рустем Емірусейнов народився 5 липня 1979 року у місті Бекабад Узбецької РСР в сім'ї активістів кримськотатарського національного руху. Після повернення його родини до Криму він закінчив там ліцей, а потім вчився на історичному факультеті в університеті Стамбула. Надалі займався у Криму підприємництвом, мав невеликий торговельний бізнес. Виховання у родині активістів наклало свій відбиток: одразу після перших арештів у Криму Рустем їздив на збори «Кримської солідарності», брав участь у зборі коштів для незаконно ув'язнених співвітчизників, виходив з одиночним пікетом.

Затримали Рустема рано вранці 13 лютого 2019 року. **«Я прокинулася на ранкову молитву, було 6:05 і я почула стукіт у металеві двері, — згадує Аліє. — Протягом усіх репресій в дома мусульман часто приходили по четвергах. Коли я почула стукіт, я зрозуміла, що був четвер і що прийшли вже до нас. За доли секунди я намагалася одягнутися і встигла зробити дзвінок, щоб повідомити, що до нас прийшли».** Обшук почався з того, що у всіх забрали мобільні телефони. Тому слідчий був здивований, коли побачив дописи у соцмережах про початок обшуку у родині Емірусейнових.

Обшук тривав три години. Нічого забороненого слідчі не знайшли, тому одним з доказів у справі стала вирізка з газети «Голос Криму» з історичною статтею про Кримський халіфат. Її доклали до справи як доказ приналежності Рустема

до терористичного угруповання. Також співробітники ФСБ підкинули йому заборонену книжку. **«Це їхня стандартна схема: дістати книжку і зробити вигляд, що її знайшли у нас»**, — розповідає Аліє.

Умови, в яких Рустем перебував увесь час після затримання, прирівнюються до жорстокого поводження і катувань. Два тижні він сидів у «транзитній» зоні — дуже маленькій камері у підвальному приміщенні, де вміщується лише одне ліжко та унітаз. **«У мусульманській традиції чистота дуже важлива, а там була страшена антисанітарія — він такої ніколи не бачив. Плюс, дуже холодно, бо лютий на дворі»**, — розповідає Аліє.

Потім Рустема перевели до загальної камери Сімферопольського СІЗО, де у камері на 18 койкомісць постійно перебували 20-22 людини. **«Там він сидів кілька місяців і вночі йому доводилося сидіти на саморобному табуреті. Його було зроблено з пластмасового вігра, на яке натягнули ганчірку-накидку, — каже Аліє. — Доводилося чекати до ранку, поки хтось прокинеться і можна буде зі своєю постільною білизною лягти поспати. А ще були клопи, таргани, щури. Була відсутня чиста питна вода, а разом з ним у камері сиділи не інші політв'язні, а звичайні підозрювані. Одного з них звинувачували у тому, що він убив дружину, іншого — у вбивстві друга, ще одного — бабусі»**.

У в'язниці здоров'я Рустема суттєво погіршилося. Розсипався верхній ряд зубів, бо лікувати їх у СІЗО неможливо. **«З температурою 40 ніхто не надає медичну допомогу, у медсанчастині є лише одна таблетка від усіх хвороб, — ділиться Аліє. — У Рустема сильні головні болі, але пройти обстеження і поставити діагноз там неможливо»**.

Попри всі ці труднощі, Рустем Емірусєінов, як і інші незаконно ув'язнені кримські татари, відмовився йти на співпрацю зі слідством і визнавати всі сфальсифіковані звинувачення.

Аліє важко переживає розлуку з чоловіком. **«Вже 18 років, як утворилася наша сім'я, і Рустема вже два роки немає поруч, — розповідає вона. — Це людина, від якої завжди йшла повага до молодших і старших, турбота і допомога. Коли у мене діти були маленькі, я не помічала труднощів, бо постійно відчувала підтримку Рустема. Відповідальність з матеріального забезпечення сім'ї теж завжди лежала на його плечах, бо так заведено у мусульман»**.

За її словами, допомагає триматися віра у Всевишнього та неймовірна підтримка кримськотатарського народу. **«З першого дня арешту Рустема мінімум місяць двері нашого дому не закривалися, — розповідає Аліє. — Приїжджали знайомі та незнайомі люди і допомагали нам. «Кримська солідарність» дає максимальну підтримку, об'єктивне висвітлення всіх новин, допомагає сім'ям матеріально і адвокатами. Ініціатива «Кримське дитинство» допомагає нашим дітям і вони ще більше пишаються своїми батьками»**.

Справа Рустема розглянута по суті, очікуються дебати. За прогнозами, у жовтні має бути вирок. Зараз він перебуває у СІЗО у Ростові-на-Дону.

Аліє Емірусєінова закликає всіх людей, які стежать за ситуацією в Криму, підключитися до звільнення її близьких людей. **«Залишатися осторонь означає бути спільником, — вважає вона. — Не варто забувати, що це переслідування не однієї людини, а цілого народу. Це геноцид кримськотатарського народу».**

Історія №55. Базаров Фарход

Дата арешту: 27.03.2019

Звинувачення: підготовка до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою, участь в організації «Хізб ут-Тахрір»

Вирок суду: перебуває під слідством

На нього чекають: дружина, четверо дітей

«Чоловік брав активну участь у вихованні наших дітей, пояснював їм, що добре і що — погано. Діти зараз дуже відчують цю втрату, бо їх позбавили головного опікуна і вихователя», — розповідає про Фархода Базарова його дружина Фатіме Янікова. Вона додає, що Фарход дбав і про свою хвору матір, завжди дуже трепетно ставився до неї. **«Коли нас позбавили нашого головного опікуна, такого гбайливого і турботливого сина, чоловіка, це був сильний удар і для мене, і для його маму»,** — каже Фатіме.

Фарход Базаров народився 22 серпня 1986 року. До арешту чоловік працював фасадчиком-покрівельником. Однак, за словами дружини, більшу частину його часу займала громадська діяльність. **«Як і всі активісти, Фарход займався організацією дитячих свят, передачами в СІЗО для невинно засуджених, які постраждали від цієї системи і кого несправедливо забрали від їхніх сімей»,** — розповідає Фатіме. Крім того, він постійно був присутній на обшуках, арештах, судових засіданнях.

«У нас кожен ранок починався з молитви і з новин про обшуки й арешти кримських татар. Якщо нічого такого не було, чоловік та інші активісти вирушали на суди. Навіть коли всередину не запускали, вони до останнього були під стінами суду, — каже жінка. — Вдома його рідко можна було знайти: або на роботі, або з іншими активістами. Розуміли, що не можна від цього всього відмежовуватися».

Фархода затримали у його домі 27 березня 2019 року. Фатіме розповідає, що о 5:30 в їхній дім увірвались силовики з обшуком, налякали всіх членів родини. **«Заборонили телефонні дзвінки, присутність незалежних адвокатів.**

Ми відстоювали свої права, вимагали допустити їх, але безрезультатно», — згадує той ранок Фатіме.

«У матері Фархода ішемічна хвороба серця і кардіостимулятор, тому ми з чоловіком з усіх сил намагались тримати себе в руках під час обшуку, — каже вона. — Словами, звичайно, не описати цей стан. Не дай Бог нікому таке пережити».

Серед 19 кримських татар («друга сімферопольська група»), яких арештували того ж ранку, російські правоохоронці затримали трьох членів родини Фатіме: її брата Асана Янікова, чоловіка Фархода та його рідного брата Аліма Карімова. Усіх арештували за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір», яка в Російській Федерації визнана терористичною.

Станом на вересень 2020 року Фарход та інші кримські татари перебувають у Сімферопольському слідчому ізоляторі. Триває досудове розслідування: проводяться слідчі дії, ознайомлення ув'язнених з матеріалами справи.

Фатіме переживає за свого чоловіка, адже він не переносить сирості у зв'язку з хворобами поперек — міжхребцевими грижами. За її словами, оскільки в СІЗО дуже соро, у нього постійно болить поперек. Жінка зазначає, що раніше було простіше передати рідним ліки, зараз чомусь це проблемно. **«Ми перегаємо — а вони доходять лише через тиждень-два»,** — каже вона.

«Однак навіть у таких умовах їм вдається залишатись незламними, непохитними», — розповідає Фатіме про своїх рідних. Вона впевнена, що вони за жодних обставин не опустять руки і триматимуться до кінця — заради своїх дітей і свого народу, для яких вони показують приклад.

Жінці важко звикнути справлятися з усім без підтримки Фархода, Асана й Аліма. Без опіки батька і двох дядьків залишилися і її четверо дітей. **«Але крім того, стосунки чоловіків між собою, їхнє ставлення один до одного були для дітей дуже цінним прикладом, — додає Фатіме. — Всі людські достоїнства вміщались у цих трьох людях. Ідеальних людей, звичайно, немає. Але для мене вони — взірці поведінки і людських стосунків».**

За словами Фатіме, у той самий день, коли забрали її рідних, до їхнього дому почали приїжджати люди з підтримкою, турботою, співчуттям. **«З великою моральною підтримкою — це найголовніше, і також з матеріальною. І навіть моїм батькам привозили купу продуктів, попри те, що у них немає малих дітей, — каже вона. — Це безцінно, коли ти знаєш, що не залишаєшся сам у своїй біді, що поруч є інші, і їх багато. Наш народ готовий у будь-яку хвилину прийти підтримати. І це дуже допомагає пережити всі біди».**

І Фатіме, і її співвітчизники не можуть змиритись із несправедливими звинуваченнями, які висувають політв'язням. Жінка наголошує, що вони всі — не терористи, а правовірні мусульмани, які жили згідно з переконанням, що іншим людям не можна завдавати шкоди незалежно від їхнього віросповідання. **«Іслам — це**

релігія, згідно з якою лише добро врятує світ, лише добро має супроводжувати кожну людину», — зазначає Фатіме.

«Я хочу виразити окрему подяку українському народу за те, що у важкі хвилини ви не забули, що ми теж є вашими співвітчизниками. Український народ — це такий народ, який не приймає несправедливості, тиранії, і ми — кримські татари — такий самий народ, який прагне правди, справедливості і свободи», — переконана Фатіме. За її словами, лише наполегливо прямуючи до реалізації цих ідеалів, можна здобути перемогу.

«Хочу також подякувати громадянам усіх країн — усім небайдужим, які теж вважають, що це все несправедливо і що ця несправедливість має закінчитися», — каже жінка. Для неї дуже важливо, що світ не забуває про кримськотатарський народ та його біду.

«Ми ні на мить не втрачаємо надії. Ми знаємо, що вони вийдуть», — вірить Фатіме.

Історія №56. Яніков Асан

Дата арешту: 27.03.2019

Звинувачення: підготовка до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою, участь в організації «Хізб ут-Тахрір»

Вирок суду: перебуває під слідством

На нього чекають: батьки, сестра, четверо племінників

«Асан належить до тих небайдушких людей, які дбають не лише про своїх близьких, але й про інших людей», — згадує свого брата Фатіме Янікова. Насамперед, це стосується кримських татар, які все більше потребують допомоги та підтримки з моменту анексії півострова Російською Федерацією. З початком репресій проти своїх співвітчизників Асан став активно допомагати сім'ям кримських татар, чиїх членів було арештовано. **«Він як міг намагався показати цим людям, що вони не одні»,** — каже Фатіме.

Асан Яніков народився 11 вересня 1986 року. До арешту працював будівельником і продавав будматеріали — коли мав на це час, зауважує Фатіме. Як і її чоловік, політв'язень Фарход Базаров, Асан більшість часу присвячував громадській діяльності: організовував свята для дітей арештованих, був присутнім на обшуках та арештах, судових засіданнях, займався передачами у СІЗО.

За словами сестри, через свій характер і доброту йому бракувало часу на себе та створення власної сім'ї. **«У бідах свого народу йому було не до себе, не до вирішення своїх проблем,** — розповідає Фатіме. — **Коли йому казали зайнятися пошуком нареченої та облаштувати своє гніздечко, він відповідав: «Я**

спочатку вирішу проблеми всіх, хто цього потребує, і лише тоді займуся собою”».

27 березня 2019 року арештували трьох членів родини Фатіме — її брата Асана, чоловіка Фархода та його рідного брата Аліма Карімова. Крім них, того дня силовики затримали ще 19 кримських татар («друга сімферопольська група») за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір», що визнана в Російській Федерації терористичною.

У домі батьків Асана, де він мешкав, обшук розпочався о 5:30. **«У нас проходив обшук і я навіть не підозрювала, що увірвались і в дім моїх батьків, і в будинок Аліма. Я ж сподівалась, це тільки у нас, розумієте? — згадує той ранок Фатіме. — Дізналась про все від батька, коли він приїхав і повідомив, що забрали і мого брата. У той день я вперше в житті побачила батькові сльози».**

Батько також розповів, що через нервове напруження стало погано їхній матері. **«У неї сильно піднявся тиск, при тому, що в неї ще й цукор високий, — каже Фатіме. — Брат став вимагати, щоб викликали швидку допомогу. Їйому відповіли: «Це все матір твоя вдає, з нею все нормально». Так вони і не дозволили викликати швидку».**

Справа Асана й інших фігурантів справи «Хізб ут-Тахрір» зараз на етапі досудового розслідування. Проводяться слідчі дії, ознайомлення арештованих з матеріалами справи. З моменту затримання Асан та інші ув'язнені кримські татари перебувають у Сімферопольському слідчому ізоляторі.

Фатіме занепокоєна умовами утримання її рідних та станом його їхнього здоров'я: **«У зв'язку з тим, що у брата є ряд захворювань, йому необхідний регулярний медичний огляд і строга дієта. Звичайно, в нинішніх умовах це неможливо, тому це все позначається на його самопочутті».**

Проте, за її словами, дух чоловіків навіть у такій складній ситуації залишається незламним. **«Вони у жодному разі не збираються здаватися і запевняють, що будуть стійкими до кінця, чого б це їм не коштувало. Для нас, наших дітей і для нашого народу вони — взірці стійкості. Заради цього вони стоятимуть до кінця», — впевнена Фатіме.**

Жінці складно підібрати слова, аби описати свій стан після арешту членів її дружної родини. **«У мене відібрали трьох близьких — до Аліма я також ставлюся як до рідної людини. Важко описати, як почувуються діти, у яких відібрали батька і двох рідних дядьків. Вони позбавлені їхньої опіки й уваги», — каже вона.**

Четверо дітей Фатіме болісно переживають відсутність їхнього дядька Асана, адже він любить своїх племінників як рідних дітей. Фатіме розповідає, що її брат постійно брав участь у їхньому вихованні. **«У нас так прийнято — якщо це твої племінники, ти ставишся до них як до власних дітей, — каже жінка. — І ще**

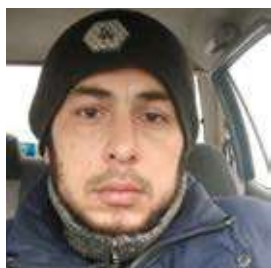
оскільки у нього немає власних дітей, всю свою любов й енергію віддавав племінникам».

Для Фатіме звинувачення її рідних у терористичній діяльності на підставі того, що вони мусульмани — абсурдне. **«Наших порядних чоловіків, правовірних мусульман взяли ні за що, — впевнена Фатіме. — Вони просто шанували власну релігію, яка каже про те, що нікого не можна ображати — не лише людей своєї віри, а й чужої».**

Фатіме вірить, що спільні зусилля насамперед кримськотатарського та українського народів приведуть до того, що справедливість візьме гору і всі незаконно ув'язнені повернуться до своїх родин. На її переконання, ці два народи об'єднують спільні цінності свободи й справедливості. **«Тому хочеться звернутися з тим, щоб усі ми не відступали від своїх принципів, щоб ми прагнули своїх цілей і реалізовували їх», — каже Фатіме.**

Також вона звертається до всіх небайдужих людей: **«Дякую усім, хто нас підтримує, і незважаючи на те, що ми така малочисельна нація, у світі про нас не забувають і не погоджуються зі ставленням цієї держави до нас, кримських татар».**

Історія №57. Абдуллаєв Іззет

Дата арешту: 27.03.2019

Звинувачення: участь у діяльності організації, яку визнано терористичною на території РФ. Справа «Хізб ут-Тахрір»

Вирок суду: перебуває під слідством

На нього чекають: дружина, дві доньки

«Найяскравіша та найпрекрасніша подія нашого з Іззетом життя — це народження старшої довгоочікуваної донечки, якій недовго виповнилось чотири роки. Ми стали щасливими батьками і повністю занурилися у нове життя», — розповідає його дружина Газель. Друга донька народилась через шість днів після того, як арештували Іззета. «Їй уже півтора року і вона досі не знає свого батька, не відчула його тепла і турботи», — із сумом каже дружина.

Іззет Абдуллаєв народився 22 жовтня 1986 року. Закінчив Сімферопольське професійно-технічне будівельне училище, де отримав спеціальність газоелектрозварювальника. На момент арешту Іззет працював реалізатором мобільних аксесуарів та займався продажем автомобільних запчастин.

Затримали Іззета 27 березня 2019 року в домі його батьків літнього віку, де на той момент проживала сім'я. Цей день почався для родини о шостій ранку з обшуку: до їхнього дому ввірвались озброєні силовики в масках. **«На той**

момент я була на дев'ятому місяці вагітності, — згадує Газель. — У будинку перебувала наша малолітня дочка, яка не розуміла, що відбувається».

«Люди в масках перерили все, що можна було. У тому числі — мою сумку з дитячими речами, приготовлену в пологовий будинок. Заглянули навіть у чайник», — розповідає жінка. Врешті співробітники правоохоронних органів підкинули під їхній холодильник заборонену літературу — за словами Газель, абсолютно нову книгу, яку видно, що жодного разу не розгортали. Після цього обшук проходив уже спокійніше. Однак адвоката все одно не допустили — до кінця обшуку він простояв на вулиці.

Окрім Іззета, того дня за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір», що визнана в Російській Федерації терористичною, заарештували ще 19 кримських татар («друга сімферопольська група»). Всіх їх утримують у Сімферопольському слідчому ізоляторі. Слідство завершене: опитані всі свідки, проведені всі експертизи. Іззет та інші затримані ознайомлюються з матеріалами справи. **«Аби якнайскоріше закінчити ознайомлення з матеріалами справи, начальник слідства наказав вивозити хлопців у приміщення ФСБ кожного дня, в тому числі — по вихідних.** — каже Газель. — **Ніхто не зважає на те, що багато хто з них хворіє — має високу температуру і кашель».**

Газель турбує те, що в умовах стрімкого поширення у світі коронавірусної хвороби життя і здоров'я її чоловіка та інших ув'язнених — у серйозній небезпеці. **«Адміністрація пенітенціарних закладів Російської Федерації не забезпечує ув'язнених засобами індивідуального захисту — медичними масками, одноразовими рукавичками, дезінфекторами»,** — каже жінка.

За її словами, через брак свіжого повітря Іззет страждає від головного болю — в'язнів виводять на прогулянку лише раз на три дні. Крім того, у камері дуже багато клопів, від укусів яких все тіло свербить, і погане освітлення, що негативно впливає на зір. Жінка каже, що в Іззета високий гемоглобін, тому йому вкрай необхідні спеціальне харчування і свіже повітря.

Газель спілкується із чоловіком через листи. Численні прохання дозволити побачення відхиляють. Однак вона зазначає: **«Іззет тримається, він не зламаний. Настрій бойовий. Силу йому дає віра в Бога — він покладається лише на Всевишнього. І навіть перебуваючи в таких важких умовах, у своїх листах він намагається підтримувати нас».**

Жінка зізнається, що залишитися самій без чоловіка з двома маленькими дітьми — це дуже складно, адже тепер всі питання і проблеми доводиться вирішувати без його поради. Діти зовсім маленькі й уся відповідальність за їхнє виховання лягла на неї. **«Я пояснюю донечкам, що у них є тато, який їх дуже любить і дуже хоче бути поруч із ними, піклуватися про них, але йому не дають цього зробити злі люди, які всупереч нашій волі забрали його у нас»,** — розповідає вона.

Газель була змушена вступити в автошколу, щоб отримати права і мати можливість самостійно водити машину. **«Діти маленькі, пересуватись із ними в громадському транспорті дуже складно. — каже жінка. — Особливо, коли вони хворіють і їх потрібно везти на прийом до спеціаліста».**

Попри все, Газель та сім'ї інших політв'язнів не полишають у скруті їхні співвітчизники: **«Підтримує наш небайдужий до чужої біди народ, від підтримки якого серце наповнюється почуттями радості й гордості. Покидаючи власні справи, люди приходять на судові засідання наших чоловіків, не шкодують грошей і передають їм воду та їжу, а нашим дітям — подарунки, — з вдячністю каже Газель. — Така підтримка вражає весь світ, ці справи стали прикладом для багатьох інших людей».**

Газель щиро сподівається, що незабаром всі потрясіння, які спіткали кримськотатарський народ, закінчаться і відійдуть в історію, а люди після цього стануть ще сильнішими та згуртованішими.

Історія№58. Штибліков Дмитро

Дата арешту: 09.11.2016

Звинувачення: незаконне зберігання зброї і підготовка до диверсії, вчинене організованою групою

Вирок суду: 5 років ув'язнення

На нього чекають: батьки, дружина, брат, донька з зятем

Найяскравіші спогади рідних Дмитра Штиблікова пов'язані з тим часом, коли вони всією великою родиною збирались на свята і проводили час разом. Зараз усе кардинально змінилося: після чотирьох років ув'язнення Дмитру можуть висунути нові звинувачення. Літні батьки вже не знають, чи зможуть ще побачити свого сина, хоч і мають стійкий намір дочекатися його повернення.

Штибліков Дмитро Анатолійович народився у 1970 році. Служив у Збройних силах України. З 2004-го по 2014-й рік працював аналітиком у Центрі сприяння вивченню геополітичних проблем і євроатлантичного співробітництва Чорноморського регіону «Номос». Видавав журнал «Чорноморська безпека», писав аналітичні статті. У 2014 році, після зміни влади на півострові, центр закrywся, бо більше не міг працювати за своїм напрямком.

Родина Штиблікових вирішила залишитися в Криму і після окупації. Там жили батьки Дмитра та його дружини, брат, донька з зятем та інші родичі. Вони навіть не припускали, що незабаром почнеться «полювання на відьом» і боротьба зі всіма незгодними.

Затримали Дмитра разом з його дружиною Оленою наступного дня після його дня народження — 9-го листопада 2016 року. Родичі дізнались про це,

коли зателефонували колеги Олени і повідомили, що вона не вийшла на роботу. За словами рідних, у них одразу в голові закрутилися думки про щось страшне на кшталт автомобільної аварії. Ніхто не міг навіть подумати, що трапилось насправді. Вдома нікого не було, телефони Дмитра і Олени не відповідали, тому батьки Олени поїхали перевірити, чи є машина в гаражі. Коли вони під'їхали до гаража, то побачили Дмитра в наручниках і багато людей в масках... Це було шокуюче видовище для стареньких людей.

О третій годині ночі зателефонувала Олена і сказала, що її везуть з Сімферополя додому. Вона не знала, де Дмитро, тому у неї навіть було відчуття, що коли вона приїде, Дмитро буде її чекати вдома. Але його не було, а вдома був повний безлад — все перевернуто догори дригом.

Наступного дня по телебаченню вже крутили ролик із затриманням Дмитра — страйкбольні автомати і українська символіка. Український герб Тризуб показували так, ніби це фашистський символ. При цьому, за словами родичів Дмитра, всі страйкбольні автомати так і лишились лежати на підлозі у його кімнаті. Напевно, співробітники ФСБ одразу зрозуміли, що це не бойова зброя, але для картинки показали її так, ніби це повний склад бойових автоматів.

Особливо боляче для близьких Дмитра те, що сусіди потім шушукалися, що вони начебто жили «як на порохівій діжці», і «в шоці, що стільки зброї було у двокімнатній хаті». Жоден не спитав, а що ж було насправді. Бо телевізійний сюжет був настільки в дусі пропаганди, що всім ніби «відкрив очі» на «диверсанта» поруч.

Після затримання Дмитрові довелося пройти через чимало випробувань. До нього не допустили незалежного адвоката, його силою змусили визнати провину. У СІЗО Сімферополя за пів року він схуд на 30 кг, лікарів до нього не пускали. Поки він був там, родичам іноді вдавалось передавати ліки. Але далі був вирок — п'ять років колонії суворого режиму і штраф 200 000 російських рублів. Потім довгий етап до Омська.

Мати Дмитра писала звернення до ФСИНУ («Федеральная служба исполнения наказаний»), щоб його перевели на утримання ближче до Криму, бо вона вже літнього віку і не має можливості їздити до Омська. Але звернення ніяк не вплинуло на розподіл проходження покарання Дмитра.

Більше того, за всі ці роки ніхто з родичів не зміг поїхати на побачення до Омська, бо Дмитро пів року перебував в одиночній камері — приміщенні камерного типу (ПКТ), а далі — у камері на двох. Такий спосіб утримання у ПКТ не передбачає довгострокових побачень, а короткострокові даються тільки з дозволу начальника. Цього дозволу рідні так і не дочекались.

У серпні 2020 року родичам Дмитра повернувся грошовий переказ, лист і посилка, яку можна відправляти раз на пів року. У ній були найнеобхідніші речі

та ліки. Так рідні дізналися, що Дмитра немає у колонії Омська, і почали довгий пошук.

Згодом до родичів Дмитра зателефонував новий адвокат за призначенням і сказав, що Дмитро перебуває у Лефортово. Адвокат не назвав прізвища слідчого і не пояснив, за якою справою Дмитра перевели. Сказав лише, що справою займається ФСБ.

Ось так, коли до кінця покарання залишався майже рік, з'явилося ще одне обвинувачення проти Дмитра Штиблікова. І знову представників МЗС України до нього не пускають.

Родичі не знають, у якому стані зараз Дмитро. Адже дзвонив їм він майже рік тому — більше дозволу не давали. Останній лист був від 12 серпня. Він не встиг навіть повідомити рідним про переміщення до Москви.

Дмитро Штибліков має хронічні болі, пов'язані з травмуванням у період служби в Збройних силах під час вибуху гранатомету у руках. Також у нього є проблеми з судинами та сильний варикоз. Дмитру потрібні ліки для підтримання здоров'я судин, які він не може отримати вже дев'ять місяців. Крім цього, він має проблеми з нирками і виразку шлунку.

Весь цей час, майже чотири роки, вся родина Дмитра перебуває у жахливому психологічному стані. Багато чого їм довелося змінити у своєму житті. І кожен розуміє, що життя ніколи вже не буде таким, як до затримання.

Рідні Дмитра вже втрачають надію і не сподіваються навіть на обмін полоненими, який незабаром планує проводити українська влада. Вони мріють, щоб для визволення обирали не по кілька людей, як раніше, а провели повномасштабний обмін «всіх на всіх». На їхнє переконання, українці зараз мають боротися за кожну людину зі списку політв'язнів.

Історія №59. Кашук Денис

Дата арешту: 17.12.2019

Звинувачення: Незаконне придбання та зберігання боєприпасів і вибухових речовин, а також контрабанда вибухівки.

Вирок суду: 3 роки і 8 місяців колонії загального режиму.

На нього чекають: Матір, сестра, дружина і маленький син.

«Він дуже душевна людина. Знаєте, такий великий і добрий», — згадує Дениса Кашука його рідна сестра Тетяна Іванюк. Вона розповідає, що для всієї родини та знайомих арешт Дениса став справжнім шоком. **«Ніхто не міг повірити, що з такою доброю, чуйною, чесною людиною могло таке**

трапитись», — запевняє вона. За словами Тетяни, у Дениса не було ворогів, він був неконфліктною людиною і ніколи ні з ким не сварився.

Денис Кашук народився 17 лютого 1979 року в Красноперекопську. В Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка здобув спеціальність політолога, однак у рідному Криму займався рекламним бізнесом.

День затримання Дениса — 17 грудня 2019 року — почався як будь-який інший: вранці чоловік поїхав на роботу. Однак вже незабаром до Дениса не змогла додзвонитись дружина Ольга. **«Він не відповідав на дзвінки, а це не норма для нього — не було такого, щоб протягом дня він не подзвонив мамі або Олі,** — розповідає Тетяна. — **Денис дуже сімейна людина, він постійно цікавився, як його маленький син — як він спав, як гуляв. Він дуже чекав народження первістка і дуже його любить».**

Того ж дня ввечері Ольга викликала правоохоронців і написала заяву про зникнення Дениса. До їхнього дому прибула оперативна група, разом із завою дружини взяли його фотографію та зубну щітку. 18 грудня силовики навідалися уже з обшуком — забрали документи і техніку. Лише тоді родина дізналась про затримання Дениса, однак про його місце перебування й те, у яких злочинах його підозрюють, стало відомо лише наступного дня. 19 грудня адвокати знайшли чоловіка у Сімферопольському слідчому ізоляторі.

20 грудня у Київському районному суді Сімферополя на закритому засіданні Денису обрали запобіжний захід — утримання в СІЗО протягом двох місяців. Про закритий формат засідання клопотав сам Денис, що для Тетяни залишається незрозумілим фактом. Перед судом матері й дружині Дениса дозволили 20-хвилинне побачення з ним. **«Він був дуже пригнічений, розбитий, і просив не чіпати його, бо він увесь брудний. Повідомив, що усе в порядку і сказав їм виїжджати з Криму»,** — розповідає Тетяна.

До поради Дениса дослухалась його мама — разом із чоловіком вони терміново покинули півострів. **«Мама від самої анексії хотіла виїхати з Криму, але не всі рогичі мали змогу переїхати. Та й зупиняв страх почати життя з чистої сторінки в такому віці,** — каже Тетяна. — **Але зараз вже довелось вчитись жити наново, залишивши в Криму все — гім, друзів, частину сім'ї».**

За словами сестри Дениса, до нього не допускали незалежних адвокатів під час слідства — до самого засідання суду. Згодом він писав відмови від правозахисників, навіть не знаючи деяких особисто, що рідні пояснюють імовірним фізичним та психологічним тиском. На їхню думку, саме це, а також бажання захистити дружину та сина, які сьогодні залишаються в Криму, змусило Дениса погодитися з висунутими йому звинуваченнями.

6 квітня 2020 року Армянський міський суд у Криму визнав Дениса винним у незаконному придбанні та зберіганні боєприпасів (ст. 222 Кримінального Кодексу РФ) і вибухових речовин (ст. 222.1 Кримінального Кодексу РФ), а також

контрабанді вибухівки (ст. 226.1 Кримінального Кодексу РФ). Його було засуджено до трьох років і восьми місяців позбавлення волі у колонії загального режиму. За порадою адвокатів рішення суду не оскаржувалось.

«Наскільки ми знаємо, за межі Сімферополя Дениса вивозили лише на суд в Армянську, а 28 липня його етапували в Лефортово, у Москву. Чому він там, для нас загадка», — каже Тетяна. Про стан Дениса наразі відомо лише зі слів Марини Литвинович з ОНК (Общественная наблюдательная комиссия), яку до нього допустили. **«Вона каже, що у Дениса все добре, що він нічого не просить.** — продовжує Тетяна. — **Але наскільки це правдиво і чи тиснуть на нього — ми не можемо знати. Адвокат вже три тижні не отримує відповідей на свої запити».**

Арешт Дениса об'єднав усю його родину. Поїздки в Крим та з півострова з 2014 року ставали все складнішими та ризикованішими. Тетяна все рідше бачилась з мамою і братом. Рідні люди неминуче віддалялися і для Тетяни це була дуже болісна зміна: **«Для мене це дико — чому я не можу приїхати до своїх рідних, на могилу батька, в батьківський дім? Тепер мені треба питати у когось на це дозвіл, обґрунтовувати».**

«Ми звичайні порядні люди, — каже Тетяна. — **І хоча останні п'ять років ми не часто бачились і не мали змоги переживати щоденні радощі та труднощі разом, але всі підключились, коли дізнались, яка біда сталась із Денисом».** Цю складну ситуацію Тетяна переживає у постійному контакті з мамою та двоюрідною сестрою, українською журналісткою Оленою Гусейновою, яка активно бере участь в поширенні інформації про арешт Дениса.

«Денис дуже добра людина, із загостреним почуттям справедливості, — говорить Тетяна. — **Тому мені дуже важко і боляче бачити, як така разюча несправедливість відбувається стосовно нього».** Вона щиро сподівається, що справедливість візьме гору і Денис та інші політв'язні Кремля незабаром повернуться до своїх рідних.

Історія №60. Асанов Марлен

Дата арешту: 11.10.2017

Звинувачення: Участь у діяльності терористичної організації.

Вирок суду: 19 років колонії суворого режиму.

На нього чекають: Дружина Айше, сини Саїд, Сейтмамут, Ескендер і донька Сафіє.

«Найяскравіший спогад про Марлена — наше знайомство. Я вчилася у школі, а він прийшов до нас працювати вчителем. Він казав, що тоді мене відразу помітив і «тримав у полі зору». І я ніколи не забуду, як на випускному

вечорі він підійшов до мене і перед усією школою подарував мені величезний букет троянд. Тим самим він дав зрозуміти, що я йому подобаюся і він хоче зі мною зв'язати свою життя», — згадує Айше Асанова.

Марлен Асанов народився 3 березня 1977 року у місті Бекабад Узбецької РСР. Його предків у 1944 році депортували з Криму, куди він повернувся з сім'єю у 1989 році. Має диплом викладача кримськотатарської і турецької мов та літератур. Працював учителем у школі, був директором культурно-етнографічного кримськотатарського центру «Коккоз».

Згодом Марлен відкрив власне кафе «Салачік» у Бахчисараї, яке швидко виросло у караван-сарай (культурно-етнографічний центр з готелем), де туристам демонстрували культуру, кухню і побут кримськотатарського народу. **«Марлен сам варив каву, контролював усі технології на кухні, сам висаджував квіти на подвір'ї,** — розповідає Айше. — **Люди знали про це кафе у багатьох країнах світу».** У 2011 році «Салачік» відвідали для зйомок своїх програм Ентоні Бурдейн — відомий американський ресторатор і влогер, відома українська телеведуча Даша Малахова та інші зірки.

У 2014 році життя Марлена різко змінилося. **«Побачивши, як незаконно заарештовують кримських татар, він почав допомагати сім'ям ув'язнених — в Алушті, в Сімферополі, в Бахчисараї... Він переживав за свій народ, до всіх їздив і намагався усіх підтримати»,** — згадує Айше.

У 2017 році арешт спіткав і Марлена. **«До нас не просто постукали у двері, а увірвалися, вломилися, — говорить Айше. — Бо двері виламали за секунду і відразу опинилися в домі. Марлена скрутили і поклали на підлогу. Вони були без розпізнавальних знаків, ми навіть не знали, хто це. На чоловіка спрямували автомат і кричали: «Лежати!». У дітей були кролики, так навіть цих кроликів вони випустили у двір, бо обшукували їхні клітки».** Обшук тривав з 5:30 до 13:30. Адвокату подзвонити не дозволили.

За словами Айше, їхня донька, якій на момент арешту Марлена було 4,5 роки, досі пам'ятає той ранок у всіх деталях і боїться, що тепер ФСБ може забрати її маму — і вона залишиться зовсім одна.

Півтора року Айше не могла отримати дозвіл на побачення з чоловіком, поки йшло слідство. **«І лише через півтора року я з ним побачилася, хоча до того ми регулярно писали йому листи: п'ять листів щоразу, по одному від кожного з нас»,** — говорить вона.

Марлен не звик скаржитися на життя, тому Айше лише від адвоката дізнавалася про його хвороби: бронхіти, проблеми з зубами, ускладнення плоскостопості та артрозу колінного суглоба. **«Жодної медичної допомоги їм не надавалося, я сама передавала ліки в СІЗО, щоб усе у нього було. Бо якщо у нього коліно запалюється, він не може ні сидіти, ні стояти»,** — розповідає дружина.

Зараз Марлен Асанов перебуває у СІЗО в Ростові. Його адвокати подають апеляцію на рішення суду, яка розглядатиметься приблизно півроку. Після розгляду апеляції, у разі повторного рішення суду його будуть етапувати до колонії.

«Без Марлена мені дуже важко, — говорить Айше. — Він робив дуже багато роботи для дому: приносив мені продукти, платив за всі комунальні послуги. Марлен завжди приділяв увагу дітям і сім'ї. Виховання дітей у нас було на першому місці». За словами Айше, Марлен проводив з трьома синами багато часу: ловив рибу, возив усю сім'ю на море, катався на велосипедах, вчив плавати, їздити на ковзанах. «А тепер мені доводиться все це робити самій. Плюс, на мені домашній побут, суди, передачі... Все це нелегко. І ще я маю підтримувати дітей, бо вони теж болісно це переживають».

Марлен — сильна духом людина. Він не лише зберігає оптимізм і віру у справедливість, а ще й підтримує дружину, яка зустріла рішення суду в сльозах і досі не може отямитися після того шоку.

«Один з моїх синів побачив в інтернеті відео з суду, — розповідає Айше. — Хоча я дітей оберігала, нічого намагалася не розповідати. Підходить до мене і запитує: «Мамо, а пожиттєве — це скільки?» Я тоді навіть не знала, що відповіді, у мене дар мовлення пропав».

Айше не пропустила жодного засідання суду і з поведінки суддів бачила, що вони приходили на суд лише заради формальності і навіть не збиралися слухати аргументи захисту. Попри те, що Марлен та інші арештовані постійно повторювали, що вони громадяни України, що їх судять незаконно у чужій для них державі, судді навіть не звертали на це уваги.

«Я хочу подякувати тим людям, які нас підтримують за те, що вони не мовчать і хочуть справедливості, хочуть допомогти нам, — говорить Айше. — Я закликаю інших людей також долучатися до нашої підтримки, бо ваш голос може стати не краплею в морі, а останньою краплею — і саме вона змінить ситуацію».

Історія №67. Аріфмеметов Осман

Дата арешту: 27.03.2019

Звинувачення: Підготовка до насильницького захоплення влади організованою групою за попередньою змовою, участь в організації «Хізб ут-Тахрір»

Вердикт суду: Перебуває під слідством

На нього чекають: Дружина, двоє дітей

Дружина Османа Аріфмеметова Аліє Нежмедінова дорожить спогадами про речі, які ми звикли сприймати як сіру буденність. Звичайний сніданок

у родинному колі в її пам'яті постає як яскрава подія. **«Коли поруч немає близької людини, кожна хвилина, проведена разом із нею, здається яскравим і щасливим моментом»,** — каже Аліє.

Осман Аріфмеметов народився 28 серпня 1985 року. Вчився у Таврійському національному університеті на факультеті математики й інформатики. До 2014 року Осман працював програмістом, потім зайнявся репетиторством: навчав дітей математиці й програмуванню.

Після анексії Криму Російською Федерацією та початку репресій проти кримських татар Осман зайняв активну громадянську позицію і став займатись журналістською діяльністю. За словами Аліє, весь свій вільний час він знімав на відео обшуки, що проходили у помешканнях кримських татар, їздив підтримувати співвітчизників на судові засідання, а також робив про це програми.

За кілька днів до затримання Осман виїхав у Ростов-на-Дону, аби підтримати на судовому засіданні «першу сімферопольську групу» — п'ятьох кримських татар, затриманих російськими силовиками за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір» 12 жовтня 2016 року. Там у МакДональдзі його разом із Ремзі Бекіровим та Владленом Абдулкадировим 28 березня 2019 року затримали люди в масках зі зброєю. Погрожуючи нею, чоловіків примусили показати документи. За словами дружини Османа, після цього їх відвели в мікроавтобус та розмістили між рядами сидінь обличчям до підлоги. **«У дорозі їх били дубинками, ходили по спині, били по колінах, — розповідає Аліє. — В якийсь із моментів Османа вдарили по потилиці і він знепритомнів. До Сімферополя їх довезли у наручниках. В дорозі не давали сходити в туалет і помолитись».**

На даний момент справа Османа та затриманих із ним чоловіків на етапі слідства, вони ознайомлюються з її матеріалами. Їх та ще 21 кримського татарина («друга сімферопольська група»), затриманих за підозрою в участі в організації «Хізб ут-Тахрір», утримують в Сімферопольському слідчому ізоляторі.

Рідні можуть спілкуватися з Османом лише через адвоката — всі їхні заяви з проханням дозволити побачення ігнорують, навіть не надсилаючи офіційних відмов.

«Якщо пощастить, пустять на судове засідання, та й то спілкуватися не дозволяють — лише побачитись, помахати огне одному», — розповідає Аліє.

За її словами, серйозних скарг на здоров'я від чоловіка не було. Проте надії на вчасну медичну допомогу в разі потреби немає, адже всі ліки Осману в СІЗО передають родичі, а візити лікаря невчасні й мають чисто формальний характер.

У ті короткі миті, коли Аліє вдавалось побачити Османа під час судових засідань, її чоловік усміхався і намагався підтримати своїх рідних. За словами Аліє, велику силу і підтримку йому надає те, що він чує як багато людей на вулиці, під вікнами суду, приїжджають його підтримувати. Навіть коли засідання закрите,

люди все одно приїжджають. **«Це дає силу не лише Осману та іншим хлопцям, а й нам, родичам. Ми бачимо, що народ підтримує нас і вірить у невинуватість наших чоловіків»**, — розповідає вона.

Силу боротись далі й доводити, що Осман і його товариші невинні, Аліє дає підтримка від кримськотатарського народу: до їхнього дому постійно приїжджають гості й допомагають родині вижити без голови сім'ї.

Під час розмови з Аліє чутно голоси двох їхніх дітей. Старша дочка, якій зараз п'ять років, добре пам'ятає батькову любов і турботу. Вона запитує маму: де тато, чи є йому де ночувати і чи має він їжу. Кожного дня малює малюнки і ліпить щось для батька — просить передати йому. Молодшому синові був рік і чотири місяці на момент арешту. **«Він впізнає Османа на фотографіях, але я не знаю, чи розуміє він, що таке батько і батьківська любов»**, — каже Аліє.

«Я хочу звернутись до всіх небайдужих людей, — говорить вона. — Попросити їх виступати на підтримку звільнення мого чоловіка та всіх інших ув'язнених, щоб про них говорили, не забували. Крім того, хочу подякувати журналістам України за те, що вони весь час пишуть, цікавляться станом справ наших хлопців і говорять про них». Аліє щиро вірить, що незабаром правда візьме гору і всі арештанти вийдуть на волю.

Історія № 62. Бекіров Акім

Дата арешту: 27.03.2019

Звинувачення: Участь у діяльності терористичної організації.

Вирок суду: Загрожує позбавлення волі терміном до 20 років.

На нього чекають: дружина Сабріє, донька Сумайя та син Сайфуллах.

«З Акімом у мене пов'язано багато приємних спогадів, але найяскравіший — народження доньки, — розповідає Сабріє Бекірова. — Їй зараз уже 2,5 роки. Сину — рік, він з'явився на світ уже після арешту Акіма».

Акім Бекіров народився 18 жовтня 1988 року у місті Фергана Узбецької РСР. У 1992 році переїхав з родиною до Криму. Закінчив Сімферопольське училище будівництва і комп'ютерних технологій за фахом «комп'ютерна справа». Потім вчився у Таврійському національному університеті ім. Вернадського на математика. Працював на будівництві, допомагав знайомим та активістам «Кримської солідарності» у питаннях ІТ.

Затримали Акіма вдома. **«До нас прийшли о 6-й ранку і обшукали весь будинок, — розповідає Сабріє. — Після цього його забрали. Забороненого у нас нічого не знайшли. Забрали зошит матері з молитвами з Корану, роздруківки**

чоловіка на ісламську тематику, планшет і телефони, але через півтора року це все повернули».

Зараз слідство у справі Акіма Бекірова завершено. Він перебуває у СІЗО міста Сімферополя та ознайомлюється з матеріалами справи. Після цього справу передадуть до суду. Про випадки жорсткого поводження з ним у СІЗО Сабріє нічого не відомо, чоловік не розповідає їй деталей свого перебування там.

«Якщо розглядати попередні рішення суду за схожими справами — результат відомий. Як би не старалася сторона захисту, все одно виноситься обвинувальний вирок. Але і він, і ми знаємо, що він не винен, тому зберігаємо оптимізм. І до останнього віримо, що незабаром він буде на свободі», — каже Сабріє.

Допомагають їй знайомі та друзі. **«Дуже багато незнайомих людей з нашого народу підтримують як морально, так і матеріально»,** — розповідає Сабріє Бекірова. Дітям на свята дарують подарунки, а Акіму організовували передачі, коли він перебував у Ростові і дружина не могла його відвідувати.

Сабріє дуже важко переносить розлуку з чоловіком. **«Перші моменти після арешту здавалося, що ось-ось він повернеться,** — з сумом розповідає вона. **— Але потім я усвідомила, що це — такий самий «каток», як і по всіх інших справах. І ось уже півтора року я перебуваю без нього. Важко, бо він завжди був для мене підтримкою та опорою — з ним завжди можна було порадитися з будь-якого приводу. Важко, бо діти ростуть без батька».** Але Сабріє не втрачає віри у те, що незабаром усі, хто був несправедливо затриманий у Криму, повернуться додому.

«Зараз будь-яка людина може опинитися у такій ситуації, як мій чоловік — незалежно від національності та віросповідання, тому ми повинні всі підтримувати одне одного у боротьбі з несправедливістю всіма законними методами. Не варто залишатися осторонь», — закликає всіх небайдужих Сабріє Бекірова.